

กรรม

และการวิเศษว่าชดชยเกิด

กฎแห่งกรรมและการกลับชาติ
มาเกิดของลามาปะบ่อฮ

คำนำ

ปัจจุบันนี้ คนเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจไขว้เขวไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยกล่าวอ้างปรากฏการณ์ที่ว่า บางคนทำชั่วมาก แต่กลับร่ำรวยได้รับความนับหน้าถือตา เป็นคนมีชื่อเสียง สังคมก็ยอมรับ ในขณะที่บางคนซึ่งทำดีมากรวม ทั้งศีลธรรมสุจริต แต่ต้องอยู่อย่างลำบากยากจน ถึงกับมีคำกล่าวรุนแรงในทางตรงข้ามว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป”

ธรรมชาติเห็นถึงความสำคัญของการแสวงหาความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ “กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด” เล่มนี้ขึ้น โดยในภาคแรกของหนังสือคือ ภาคหลักกรรม จะเป็นคำสอนของพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) พระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้อธิบายเรื่องหลักกรรมในพระพุทธศาสนาไว้อย่างแจ่มชัดเป็นขั้นเป็นตอน อีกทั้งเรื่องประกอบ คือ “การกลับชาติมาเกิดของลามาณ้อย” ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ควรขบคิดเป็นอย่างยิ่ง ส่วนภาคที่สอง คือ ภาคกฎแห่งกรรม เป็นการรวบรวมและเรียบเรียงเรื่องกฎแห่งกรรมจากพระไตรปิฎก เพื่อประกอบความเข้าใจและการศึกษาเปรียบเทียบ

หนังสือกฎแห่งกรรมที่ได้จัดพิมพ์รวม ๑๒ เล่มมีดังนี้

๑. กรรมและความเข้าใจเรื่องกรรม ของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ
๒. กรรมและการอยู่เหนือกรรม ของ ท่านพุทธทาสภิกขุ
๓. กรรมและอำนาจแห่งกรรม ของ ท่านปัญญานันท์ภิกขุ
๔. กรรมกับอดีตแห่งกาลมรณะ ของ หลวงพ่อจรัญ ฐิตธัมโม

๕. กรรมกับผลแห่งวิบากกรรม ของ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย
๖. กรรมกับการชนะกิเลสमार ของ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
๗. กรรมและการพลิกผลแห่งกรรม ของ หลวงพ่อชา สุภัทโท
๘. กรรมกับการเผชิญผลกรรม ของ สมเด็จพระพุฒาจารย์
(โต พรหมรังสี)
๙. กรรมกับการเกิดของมนุษย์ ของ พระมงคลเทพมุนี
(หลวงพ่อด วัดปากน้ำ)
๑๐. กรรมกับผลของกรรมดี-กรรมชั่ว ของ หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี
๑๑. กรรมกับอานิสงส์การทำบุญ ของ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร
๑๒. กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ของ พระเมธีธรรมาภรณ์
(ประยูร ฐมจิตโต)

ทั้งนี้โดยหวังว่าจะช่วยขยายความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรม เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้อง เพื่ออำนวยความสุขความเจริญ แก่ผู้มีศรัทธาปฏิบัติกรรมดีต่อไป

ด้วยความสุจริตและหวังดี
ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบความสุข

สารบัญ

คำนำ

ภาคหลักกรรม

๑. กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	๕
๒. เมื่อลามาเยเชกลับชาติมาเกิด	
เป็นลามาน้อย	๖๕
เรียบเรียงจากคำสอนของพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมจิตโต)	

ภาคกฎแห่งกรรม

๑. กรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธรเจ้า	๕๑
๒. การระลึกชาติของตถาคต	๕๕
๓. ทุกข์-สุข	๑๑๑
๔. เหตุปัจจัยให้ไปอบายและสวรรค์	๑๒๓
๕. ทำกรรมมาอย่างใดก็ไปอย่างนั้น	๑๔๓
๖. โทษของกาม	๑๔๕
๗. เหตุเกิดแห่งกรรม :	
โลกะ โทสะ โมหะ	๑๕๓

๘. เหตุเกิดแห่งกรรม : รากะ	๑๖๑
๙. เกิดเป็นเส้น เพราะเชื่อโยในจีวร	๑๖๗
๑๐. รู้ผิดรู้ถูก	๑๗๓
๑๑. กล่าวหาผู้อื่นด้วยความเท็จ	๑๗๗
๑๒. ขอเป็นผู้มีปฏิภาณดีในอนาคตกาล	๑๘๕
๑๓. ตั้งปณิธานขอเป็นผู้มีเสียงไพเราะ	๒๐๑
๑๔. คนเข็ญใจถวายทานแก่พระอรหันต์	๒๑๑

ภ า ค ห ลั ก ษ ร ร ม

กรรม

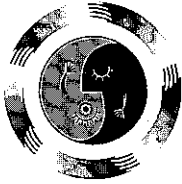
และการเวียนว่ายตายเกิด

๑

กรรม และการเวียนว่าย ตายเกิด

ขอเจริญพร ท่านสมาชิกชุมนุมพุทธธรรมศิริราช
และท่านสาธุชนทุกท่าน

หัวข้อที่ได้ตกลงใจมาบรรยายวันนี้ คือ เรื่อง
กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นเรื่องที่พูดถึง
กันบ่อย และยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน ทั้งนี้เพราะเหตุ
ที่ว่า เรื่องนี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจ ส่วน
มากเราพูดกันเพื่อให้ได้แนวทางดำเนินชีวิต คือมี
ศรัทธาแบบชาวพุทธ

เรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด เป็นเรื่อง
ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือศรัทธา ศรัทธา เป็นเครื่อง
แสดงลักษณะของศาสนา บางคนอาจจะบอกว่า
พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผล คือเป็นศาสนาที่
สอนให้คนคิดไตร่สวนทวนถามก่อนที่จะปลงใจเชื่อโดย
เขาอ้างกาลามสูตร^๑ ขึ้นมาว่า คนเราไม่ควรเชื่อเพียง
เพราะฟังตาม ๆ กันมา ไม่ควรเชื่อเพียงเพราะตรรก
ไม่ควรเชื่อเพียงเพราะอ้างตำรา และสรุปว่าพุทธ-
ศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ไม่ใช่เป็นศาสนาที่สอน
ให้คนมีศรัทธาเป็นแกนนำอย่างเดียว

พุทธศาสนากับพุทธปรัชญา

ถ้าหากท่านมองว่า พุทธศาสนาสอนเรื่อง เหตุผลโดยไม่มีเรื่องศรัทธาเข้ามาเกี่ยวข้อง ท่านก็ กำลังออกห่างจากพุทธธรรมหรือพุทธศาสนาเข้าไป สู่ดินแดนของพุทธปรัชญา บางคนมองว่าพุทธศาสนา เป็นระบบปรัชญา หรือระบบจริยธรรม ไม่ใช่ศาสนา เพราะไม่มีพระเจ้า แต่ในความเป็นจริงนั้น พุทธ- ศาสนาไม่ใช่พุทธปรัชญาอย่างเด็ดขาด พุทธศาสนายัง เป็นศาสนาในความหมายที่ว่า มีระบบความเชื่อ ซึ่งถ้า คนเชื่อตามแล้ว เขาจะดำเนินชีวิตตามแนวทางนั้น ฉะนั้น ศาสตร์ คือ วิถีชีวิต เป็นระบบแห่งการ ดำเนินชีวิตทั้งหมด ที่เรียกว่า Way of life เพราะ เมื่อเราเชื่อตามศาสนาแล้วเรานำเอามาประพฤติปฏิบัติ ศาสนามิใช่สักแต่เป็นทฤษฎีที่คิดค้นวิพากษ์วิจารณ์ กันอย่างเดียว แต่มีส่วนในการดำเนินชีวิตด้วย

ดังนั้น พุทธศาสนามีใช่เป็นเพียงระบบทฤษฎี ทางความคิด ที่เรียกกันว่าปรัชญาเท่านั้น แต่ยังเป็น ระบบแห่งการนำมาใช้ในชีวิตจริง ซึ่งทำให้วิถีดำเนิน ชีวิตของชาวพุทธ ต่างจากคนที่นับถือศาสนาอื่น ชาว

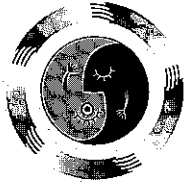
พุทธทำบุญใส่บาตร หรือไปวัดและสวดมนต์ ที่เขาทำ
อย่างนั้นเพราะเขามีศรัทธา แต่พุทธศาสนาไม่สอนให้
ชาวพุทธมีศรัทธาอย่างมืดบอด ศรัทธาจะต้อง
ประกอบด้วยญาณหรือปัญญาเสมอ เราเรียกว่า ศรัทธา-
ญาณสัมปยุต

ในระบบความเชื่อที่ทำให้ชาวพุทธเป็นชาว
พุทธนั้น มีความเชื่อที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งถ้าท่าน
ไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้ ท่านไม่ใช่ชาวพุทธ นั่นคือ
ความเชื่อเรื่อง ตถาคตโพธิสัทธา^๒ หมายถึงความ
เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ถ้าท่านเชื่อว่า
พระพุทธเจ้ามีจริงและพระองค์ตรัสรู้จริง นั่นคือ
ศรัทธาที่เป็นรากฐานของความเป็นพุทธศาสนิกชน
ซึ่งทำให้ท่านปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะด้วยคำว่า
พุทธัง สาระณัง กัจฉามิ เช่นเดียวกับผู้ที่เป็นชาว
คริสต์จะต้องมีความเชื่อว่า พระเยซูมิใช่เป็นแต่เพียง
มนุษย์เดินดินเท่านั้น แต่พระองค์เป็นพระบุตรของ
พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ถ้าใครไม่เชื่อเรื่องนี้ เขาก็ปฏิเสธคำสอน

หลักของศาสนาคริสต์และเป็นชาวคริสต์ไม่ได้ ในทำนองเดียวกัน ถ้าท่านไม่ศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ท่านก็ศึกษาพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นระบบความคิดอันหนึ่ง เหมือนกับฝรั่งที่มาศึกษาพุทธศาสนา เขามองพุทธศาสนาเป็นระบบปรัชญาที่น่าสนใจ แต่เขาไม่ใช่พุทธศาสนิกชน พุทธศาสนิกชนคือผู้ที่มีความศรัทธาในองค์พระศาสดา ศรัทธานี้เป็นจุดเริ่มต้น หลังจากนั้น เราก็มีศรัทธาในคำสอนใดๆ ที่พระองค์แสดง เราจึงดำเนินชีวิตแตกต่างจากผู้ที่ไม่ใช่พุทธศาสนิกชน

พุทธศาสนายังสอนเรื่องศรัทธาย่อยลงไปอีกคือ กัมมสัทธา-เชื่อเรื่องกรรม วิปากสัทธา-เชื่อเรื่องผลกรรม และ กัมมัตสกตาสัทธา-เชื่อว่าเราเป็นผู้ทำกรรมและได้รับผลของกรรมเอง มิใช่มีอำนาจพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของบันดาลให้เราเป็นนั่นเป็นนี่ นั่นคือ เรารับผิดชอบการกระทำของเรา

โดยสรุป มีความเชื่อพื้นฐานของชาวพุทธคือ ศรัทธา ๔ ประการ ได้แก่

๑. เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (ตถาคต-
โพธิสัตถา)

๒. เชื่อกฎแห่งกรรม (กัมมัตถา)

๓. เชื่อว่ากรรมที่เราทำมีผลจริง (วิปากัตถา)

๔. เชื่อว่าเราได้รับผลของกรรมที่เราทำ มิใช่มี
อำนาจขององค์อิศวร หรือพระเจ้าองค์ใดมาแทรก-
แซงให้วิถีชีวิตของเราเจริญหรือเสื่อม เรารับผิดชอบ
การกระทำของเรา (กัมมัตสกตาสัตถา)

นี่คือความเชื่อที่ทำให้ชาวพุทธเป็นพุทธ-
ศาสนิกชนต่างจากคนในศาสนาอื่นๆ ในฐานะที่เป็น
พุทธศาสนิกชน เรามีความเชื่อพื้นฐานอันนี้ แต่ความ
เชื่อดังที่กล่าว ไม่ใช่ความเชื่อที่มงายมืดบอด (Blind
Faith) พระพุทธเจ้าทรงอธิบายให้เหตุผลแก่ศาสนิก
ของพระองค์เสมอ แม้แต่ในเรื่องของกรรมและการ
เวียนว่ายตายเกิด

วันนี้พยายามชี้แจงตามเหตุผลอันเป็นระบบ
ความคิดในพระพุทธศาสนาที่อธิบายว่า กรรมและการ

เวียนว่ายตายเกิดเป็นอย่างไร พุศัคน้อย่างคนที่ไหนๆ
จะมีศรัทธาแล้วก็ขอทราบเหตุผลประกอบด้วย

มิจนาทิฎฐิ ๑๐ ประการ

ในสังคมไทย ถ้าคนทั่วไปมีความเชื่อเรื่อง
กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ปัญหาของการละเมิด
ศีลธรรมหรือปัญหาจริยธรรมคงจะลดน้อยลงไป
เพราะคนมีความอายชั่ว กลัวบาป แต่ถ้าคนเราไม่ค่อย
เชื่อเรื่องนี้หรือสงสัยในแบบของนักวิมตินิยม (Scep-
tic) เราก็มักไม่อยู่ในกรอบแห่งจริยธรรมหรือศีลธรรม

ความเชื่อเรื่องนี้สำคัญอย่างไร

ในทางพุทธศาสนา ความไม่เชื่อเรื่องกรรม
และการเวียนว่ายตายเกิดจัดเป็นมิจนาทิฎฐิประเภทหนึ่ง
มิจนาทิฎฐิคือความเห็นผิด มี ๑๐ ประการคือ^๓

๑. นตฺถิ ทินฺนํ เห็นว่าทานที่ถวายไม่มีผล
๒. นตฺถิ ยิฎฺฐํ เห็นว่าการบูชาไม่มีผล
๓. นตฺถิ หุตฺตํ เห็นว่าไม่มีผลแห่งกรรมดีกรรมชั่ว

๓. ที. ส. ๕/๕๖/๗๒.

๔. นคติ สุกฎทุกกฏานัน กมฺมานัน ผลํ วิปาโก
เห็นว่าไม่มีผลแห่งกรรมดีกรรมชั่ว

๕. นคติ อัย โลกิ เห็นว่าไม่มีโลกนี้ หมายถึง
ว่า โลกที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ได้แตกต่างจากโลกอื่น
หรือชาติหน้าอะไรทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นไม่ต้องสมมติว่า
มีโลกนี้

๖. นคติ ปรโลโก เห็นว่าไม่มีโลกอื่น หรือ
ชาติหน้า นั่นคือเกิดหนเดียวตายหนเดียว

๗. นคติ มาตา เห็นว่าแม่ไม่มี หมายถึง
พระคุณของแม่ไม่มี

๘. นคติ ปิตา เห็นว่าพ่อไม่มี นั่นคือ
พระคุณของพ่อไม่มี ท่านเลี้ยงเราไปตามหน้าที่เท่านั้น
เพราะฉะนั้น ไม่จำเป็นต้องกตัญญูรู้คุณ

๙. นคติ สตุตา โอปปาติกา เห็นว่าไม่มีสัตว์
ที่จะไปผูกเกิด คือเชื่อว่าตายแล้วสูญ

๑๐. นคติ โลเก สมณพราหมณา สมมาปฏิ-
ปนนา เห็นว่าไม่มีสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติจนบรรลุ
มรรคผลเป็นพระอรหันต์

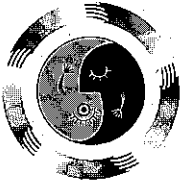
มิจจาทิฏฐิทััง ๑๐ ข้อ เป็นระบบความเชื่อซึ่ง

ชาวพุทธจะต้องไม่รับเข้ามาในความคิด โดยเฉพาะข้อสำคัญคือ ข้อ ๔ ที่ว่า ไม่มีผลแห่งกรรมดีกรรมชั่ว ข้อนี้สำคัญมาก เพราะถ้าคนเราเชื่อว่าไม่มีผลกรรมดีกรรมชั่วแล้ว ในการดำเนินชีวิต คนเราอาจไม่ต้องเกรงกลัวบาปกรรมอะไรทั้งนั้น ซึ่งจะมีผลทำให้สังคมไม่อาจจะอยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้น ถ้าเรามองในแง่ของนักปฏิบัตินิยม ก็ต้องยอมรับว่าความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมช่วยให้สังคมดีขึ้น นี้มองในแง่ปฏิบัตินิยม คือยึดเอาผลของการปฏิบัติ

กินดินเอเรวัน

ดังมีเรื่องเล่าว่า

ชายคนหนึ่งชื่อฮิกส์ เดินทางลงไปถึงเมืองเอเรวัน ซึ่งถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ชาวเมืองอยู่กันแบบสังคมสมัยโบราณ ฮิกส์อาศัยอยู่ที่ประเทศนั้นชั่วระยะหนึ่ง ก็หลบหนีออกมาด้วยการทำบอลลูกพาตัวเองลอยขึ้นฟ้า จนเขากลับสู่ประเทศของตน ยี่สิบปีต่อมา ฮิกส์คิดถึงประเทศเอเรวัน จึงลักลอบเดินทางเข้าประเทศนั้นอย่างเงียบ ๆ

ในการลักลอบกลับเอเรวันครั้งนี้ อิกส์ประหลาดใจที่พบศาสนาใหม่เกิดขึ้น ศาสดาของศาสนานี้ มีชื่อพ้องกันกับตัวเขา คือชื่อว่า ศาสดาอิกส์ ประชาชนกราบไว้บูชาอิกส์ในฐานะเป็นโอรสพระอาทิตย์ เพราะอิกส์ลอยขึ้นสวรรค์ไปแล้วและประชาชนกำลังจัดพิธีเฉลิมฉลองโอกาสคล้ายวันที่โอรสพระอาทิตย์เหาะขึ้นสวรรค์

อิกส์ลำดับเรื่องราวจึงรู้ว่า ประชาชนเอเรวันเข้าใจผิดคิดว่า การที่เขาลอยขึ้นฟ้าด้วยบอลลู่นั้นคือการเหาะกลับสู่สวรรค์ จึงพากันยกย่องเขาเป็นโอรสพระอาทิตย์ โดยศาสตราจารย์คนหนึ่งตั้งตัวเป็นพระประจำศาสนาโอรสพระอาทิตย์

อิกส์รู้สึกไม่พอใจอย่างมาก เพราะศาสตราจารย์คนนั้นก็รู้ว่าอิกส์ลอยขึ้นฟ้าด้วยบอลลู่น เขาแอบไปพบกับศาสตราจารย์แล้วพูดว่า “ผมจะเปิดโปงการตบตาประชาชนครั้งนี้ ผมจะบอกประชาชนชาวเอเรวันว่า ผมนี่แหละคือนายอิกส์ และผมก็ไม่ใช่โอรสพระอาทิตย์เพราะผมลอยขึ้นฟ้าด้วยลูกบอลลู่น”

ศาสตราจารย์ตอบว่า “อย่าทำอย่างนั้นเป็น

เด็ดขาด เพราะศีลธรรมทั้งหมดของประเทศนี้อิงอาศัยเทพนินายเรื่องโอรสพระอาทิตย์ เมื่อใดประชาชนรู้ว่าท่านไม่ได้เหาะขึ้นสวรรค์ เมื่อนั้นพวกเขาจะเลิกกลัวบาปกรรม และจะกลายเป็นคนไม่มีศีลธรรม”

ฮิกส์ฟังคำชี้แจงแล้วรู้สึกคล้อยตาม จึงตัดสินใจเดินทางออกจากประเทศเอเรวันอย่างเงียบๆ เพื่อรักษาระบบศีลธรรมของประเทศนั้นให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยอาศัยเทพนินายเรื่องฮิกส์ผู้เป็นโอรสพระอาทิตย์

นิยายเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ความเชื่อบางอย่างมีความหมายต่อชีวิตของท่าน ท่านนิยมยกย่องใครสักคนหนึ่งมาตั้งแต่ท่านยังเด็ก ท่านอยากดำเนินรอยตามปณิธานของเขา แต่เมื่อท่านโตขึ้น เกิดสภาวะที่เรียกว่า Disillusionment คือ ภาพดีๆ เกี่ยวกับคนคนนั้นหายไป บุคคลที่ท่านยกย่องบูชาไม่ได้ดีเลิศอย่างที่ท่านรับรู้ในวัยเด็ก แล้วท่านจะเหลืออะไร บางครั้งภาพเหล่านั้นก็จำเป็นต่ออุดมคติของชีวิต คนที่มีอุดมการณ์ หรือเป้าหมายอันสูงสุดนั้นโชคดีกว่าคนอื่น เพราะเขายังมีจุดมุ่งหมายที่เขาใฝ่ฝัน อันนี้รวมถึง

คนที่มีศาสนาเพราะเขามีความหวังเพื่อชีวิตที่ดีกว่า
ตามอุดมคติของศาสนา ดังนั้น คนมีศาสนาก็ดีกว่า
คนไม่มีศาสนา

ข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์

ท่านจะถามว่า ศาสนาเป็นเรื่องแบบเดียวกับ
เรื่องของอิฐทั้งหมดหรือเปล่า ก็อาจเป็นเรื่องของ
คนที่ถูกขึ้นมาเพื่อทำให้ท่านมีความเชื่อลอย ๆ หรือไม่
ขอท่านทั้งหลายซึ่งมีสติปัญญาช่วยพิจารณา
คำตอบปัญหานี้ อาตมามาพูดที่นี้กับท่านผู้เป็น
ปัญญาชน จึงฝากข้อเสนอให้ท่านคิดเองว่า เรื่องบาง
อย่างนั้น ก่อนที่ท่านจะหักล้างว่าไม่จริง ท่านมั่นใจ
เพียงไรว่า ท่านมีเหตุผลหักล้างได้ ถ้าท่านใช้วิธีการ
ของวิทยาศาสตร์เข้าไปหักล้างความเชื่อทางศาสนา
บางเรื่อง เช่นเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ โดยอ้าง
เหตุผลว่าเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ สมมติว่าท่านหักล้าง
ได้สำเร็จ ผลอะไรจะเกิดกับสังคม นั่นเป็นประการที่ ๑
ประการที่ ๒ ท่านมั่นใจได้อย่างไรว่า แท้ที่จริงนั้นท่าน
หักล้างได้ด้วยเหตุด้วยผลจริงๆ วิทยาศาสตร์อำนาจ

ให้ท่านทำได้หรือไม่

วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องวัตถุนิยม หลักการทางวิทยาศาสตร์มีอยู่ว่า ประโยคคำพูดใดจะมีความหมายก็ต่อเมื่อประโยคคำพูดนั้น สามารถจะพิสูจน์ทดลองได้ด้วยประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ปรัชญาวิทยาศาสตร์เรียกวิธีการนี้ว่า Verification Principle (หลักการพิสูจน์ความจริง)

ประโยคคำพูดใดๆ (Statements) ในทางวิทยาศาสตร์ จะมีความหมายต่อเมื่อท่านบอกว่าสามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัส ในหลักการนี้ ถ้าท่านกล่าวว่า มีอะตอมหรือปริมาณซึ่งตาเรามองไม่เห็น และท่านมีวิธีการพิสูจน์อย่างไร นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่า ท่านพิสูจน์ได้ด้วยกล้องจุลทรรศน์ที่ช่วยให้ท่านสามารถมองเห็นอะตอม โดยหลักการนี้ สิ่งใดก็ตามที่ท่านสามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ นักวิทยาศาสตร์จะยอมรับว่ามีจริง

วิทยาศาสตร์สนใจเรื่องที่พิสูจน์สัมผัสได้ เปรียบเหมือนการชิงตาข่ายใหญ่ซึ่งจับอะไรได้มากก็จริง

แต่ก็จะมีสิ่งเล็กๆ ที่หลุดรอดไปได้ วิทยาศาสตร์จะไม่สามารถบอกท่านว่า ทำไมเมื่อท่านขึ้นไปอยู่บนยอดภูกระดึง ท่านจึงซาบซึ้งกับความงามของพระอาทิตย์ตกดิน วิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์เรื่องสุนทรียภาพ และความดีในจิตใจที่เป็นคุณค่าของชีวิต นั่นคือ ข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์

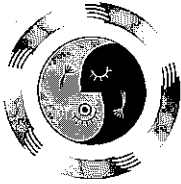
หลินยู่ถิง กล่าวถึงข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ไว้ว่า “นักวิทยาศาสตร์พยายามเปิดประตูความลึกลับของธรรมชาติ ขณะที่เขาเกือบจะทำสำเร็จอยู่แล้ว ประตูของธรรมชาติก็ปิดตัวเองลงมา นั่นก็คือ เมื่อนักวิทยาศาสตร์พยายามศึกษาเรื่องชีวิต เขาก็ไปสิ้นสุดยุคที่โปรโตปลาสม์ และเมื่อนักวิทยาศาสตร์ศึกษาเรื่องจิต วิญญาณ เขาก็ไปสิ้นสุดยุคที่คลื่นสมอง”

ถ้าเราตระหนักถึงข้อจำกัดอันนี้ของวิทยาศาสตร์ เราจะสามารถชี้ดวงให้วิทยาศาสตร์ศึกษาเฉพาะเรื่องที่เป็นวัตถุรูปธรรม ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องจิตใจหรือนามธรรมนั้นอยู่พ้นวิสัยเกินกว่าวิทยาศาสตร์จะพิสูจน์เพื่อยอมรับหรือหักล้างได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า อาณาจักรแห่งสติปิริมาณ เป็นพรหมแดน

ของวิทยาศาสตร์ ส่วนอาณาจักรแห่งคุณค่าทางจิตใจ เป็นพรหมแดนของศาสนา เช่นเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ก็อยู่ในพรหมแดนของศาสนา

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง บางครั้งวิทยาศาสตร์ต้องอาศัยอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น กล้องจุลทรรศน์ หรืออุลตราซาวนด์เข้าช่วยพิสูจน์ นั่นก็เป็นการขยายวิสัยความสามารถของประสาทสัมผัสเท่านั้น

ความรู้ทางศาสนาเช่นเรื่องสวรรค์นิพพาน เป็นสิ่งที่อยู่เหนือการพิสูจน์ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จึงต้องอาศัยสัมผัสที่หกคือใจรับรู้โดยตรง ท่านผู้ได้ฌานสมาบัติ หรือ อภิญญา จะสัมผัสโดยตรงกับความรู้ทางศาสนา เกิดความรู้ที่เรียกว่า Intuition หรือความรู้ที่เกิดโพล่งขึ้นจากภายใน สำหรับผู้ยังไม่ได้ฌานสมาบัติหรืออภิญญาย่อมไม่มีประสบการณ์ตรงในทางศาสนา เช่นในเรื่องความมีอยู่ของจิตวิญญาณ อย่างเป็นอิสระจากระบบสมอง บางคนด่วนสรุปว่าจิตวิญญาณไม่มีจริง จะมีก็แต่กระบวนการคิด ซึ่งเป็นผลผลิตของระบบสมอง นักปรัชญาชื่อกิลเบิร์ต ไรล์

(Gilbert Ryle) บิดเถิดที่ศนะทำนองนี้ เขากล่าวว่า จิตคือผีในเครื่องจักร (Mind is a ghost in the machine)

สมมติว่า มีคนเอาหุ่นยนต์คอมพิวเตอร์ไปปล่อยไว้ในป่าแควอาฟริกา ชาวป่ามาเห็นหุ่นยนต์เข้า รู้สึกประหลาดใจที่รูปโครงภายนอกของหุ่นยนต์เป็นเหล็ก แต่มันเดินได้ พูดได้ ตอบคำถามได้ ทำอะไรได้เหมือนคนจริงๆ ชาวป่าจึงนำหุ่นยนต์ไปหาหัวหน้าเผ่า เพื่อให้ตรวจสอบดูว่าเหตุไรหุ่นยนต์จึงทำอะไรได้เหมือนคน หัวหน้าเผ่าถอดชิ้นส่วนแต่ละชิ้นออก เขาพบโลหะต่างๆ ไม่พบสิ่งพิเศษอะไรที่ทำให้หุ่นยนต์พูดได้ ชาวป่าจึงสรุปว่า ที่หุ่นยนต์เดินได้พูดได้เพราะมีผีสิงอยู่ข้างในโครงเหล็ก ชาวป่าจึงเอาหุ่นยนต์ไปตั้งไว้กลางหมู่บ้าน เพื่อเช่นไหว้ผีที่สิงอยู่ในเครื่องจักร ตามคติความเชื่อของชาวป่า

แท้ที่จริงนั้น ไม่มีผีสิงอยู่ในหุ่นยนต์ การที่หุ่นยนต์เดินได้พูดได้เพราะมีสมองกลซึ่งเป็นการผสมกันอย่างถูกต้องส่วนของเครื่องจักร ชาวป่าไม่รู้จักสมองกลจึงทึกทักเอาว่าเป็นผีสิงอยู่ในเครื่องจักร ในลักษณะ

เดียวกัน การที่มนุษย์เดินได้พูดได้เพราะมีระบบสมองที่ทำงานคล้ายกับสมองกลของหุ่นยนต์ คนทั่วไปไม่เข้าใจเรื่องนี้ จึงเรียกสิ่งที่ทำให้มนุษย์เดินได้พูดได้ว่าจิต อันที่จริงนั้น จิตไม่มีอยู่จริง จิตก็เหมือนกับสิ่งที่ชาวป่าเชื่อว่าเป็นผีสิงอยู่ในหุ่นยนต์นั่นเอง นักวิทยาศาสตร์จึงสรุปว่า จิตวิญญานเป็นเพียงผลผลิตของระบบสมองที่ทำงานแบบเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อคนเราตายไป ไม่มีจิตวิญญานไปเกิดใหม่

ปายาสีราชัญญสูตร ^๔

ผู้ที่เชื่อว่าคนเราตายแล้วสูญมีอยู่ทุกยุคทุกสมัย ในอินเดียโบราณ กลุ่มนักคิดชื่อว่าจารวาก เป็นพวกที่ถืออุจเฉททิฏฐิคือเชื่อว่าตายแล้วสูญ ในพระไตรปิฎกมีพระสูตรชื่อว่า ปายาสีราชัญญสูตร บันทึกการโต้ว่าทะระหว่างพระกุมารกัสสปเถระกับพระยาปายาสี เรื่องตายแล้วเกิดหรือไม่ ในพระสูตรนี้ พระยาปายาสียึดถือทัศนะของจารวากที่ว่าตายแล้วสูญ

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วไม่นาน เจ้าเมืองเสตัพยนครชื่อว่าพระยาปายาสีได้ไปสนทนาธรรมกับพระกุมารกัสสปเถระ ตอนที่ พระยาปายาสีถามว่า “โลกหน้ามีจริงหรือไม่” พระเถระตอบว่า “มีจริง” พระยาปายาสีไม่เชื่อแล้วกล่าวต่อไปว่า “ข้าพเจ้ามีญาติมิตรผู้ทำกรรมชั่วเอาไว้ เมื่อเขาจะตาย ข้าพเจ้าสั่งพวกเขาว่าถ้าพวกเขาตายไปตกนรก จงรีบกลับมาส่งข่าวให้เราทราบด้วยว่านรกมีจริงปรากฏว่าพอพวกนั้นตายแล้วก็เงียบหายไปเลย ไม่มีสักรายเดียวที่กลับมาส่งข่าวว่านรกมีรูปลักษณะเป็นเช่นไร ข้อนี้แสดงว่า โลกหน้าไม่มีจริง คนเราตายแล้วก็สูญเท่านั้น”

พระกุมารกัสสปเถระยกอุปมาเปรียบเทียบให้ฟังว่า “เปรียบเทียบเหมือนโจรทำความผิดคดีอุกฉกรรจ์ ถูกตำรวจจับได้แล้วนำตัวไปยังหลักประหารชีวิต ถ้าโจรนั้นขอร้องให้ตำรวจผ่อนผันปล่อยเขากลับไปต่างจังหวัดเพื่อแจ้งข่าวร้ายแก่ญาติมิตรของเขา ตำรวจจะยอมปล่อยตัวโจรหรือไม่”

พระยาปายาสีตอบว่า “ตำรวจไม่ปล่อยแน่”

พระเถระจึงกล่าวว่า “ข้อนี้ฉันใด สัตว์ที่ตกนรกก็ฉันนั้นเหมือนกัน พวกเขารับทัณฑ์ทรมานในนรกอยู่ ย่อมไม่ได้รับอนุญาตจากนายนิรยบาลให้ลามาแจ้งข่าวนรกแก่ท่านเป็นแน่”

พระยาปายาสีไม่ยอมเชื่อง่ายๆ เสนอประเด็นปัญหาใหม่ว่า “ข้าพเจ้าพบสมณพราหมณ์ที่ประพฤติดิปฏิบัติชอบแล้วแน่ใจว่าท่านเหล่านั้นจะไปเกิดในสวรรค์ เมื่อท่านเหล่านั้นใกล้จะสิ้นชีวิต ข้าพเจ้าขอร้องว่าถ้าพวกท่านไปเกิดในสวรรค์ขอนิมนตกลับมากบอกข้าพเจ้าด้วยว่าสวรรค์มีจริง ท่านเหล่านั้นก็รับปากรับคำเป็นมั่นเหมาะ หลังจากตายไปแล้วก็ไม่มีสักท่านเดียวที่จะกลับมาบอกข่าว ข้อนี้แสดงว่าสวรรค์ไม่มีจริง คนเราตายแล้วสูญไปเลย”

พระกุมารกัสสปเถระตอบคำถามด้วยข้ออุปมาเปรียบเทียบว่า “สมมติว่า ชายคนหนึ่งตกลงไปในหลุมอุจจาระจนมิดศีรษะ มีคนจับตัวเขาดึงพ้นจากหลุมมาได้ เขาอาบน้ำชำระร่างกายแล้วพักผ่อนสบายอยู่บนปราสาท ขอดถามว่า ชายผู้นั้นจะยอมตกลงไปในหลุมอุจจาระอีกหรือไม่”

พระยาปายาสิตตอบว่า “ไม่ยอมแน่ ๆ”

พระเถระอธิบายต่อไปว่า “พวกที่ไปเกิดเป็น เทวดาบนสวรรค์ก็เช่นเดียวกัน พวกเขาเสวยสุข เพลิดเพลินบนสวรรค์แล้วมองโลกมนุษย์เหมือนหลุม อุจจาระ ย่อมไม่อยากจะกลับมายังโลกมนุษย์เพื่อแจ้ง ข่าวสวรรค์แก่ท่าน ยิ่งไปกว่านั้นวันเวลาในสวรรค์ก็ ยาวนานกว่าวันเวลาในโลกมนุษย์ กล่าวคือร้อยปีของ โลกมนุษย์เท่ากับหนึ่งวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ถ้าคนที่ท่านรู้จักไปเกิดในสวรรค์ชั้นนี้ ตั้งใจว่าเสวย สุขอยู่ในสวรรค์สักสามราตรีแล้วค่อยลงมาส่งข่าวแก่ ท่านว่ามีสวรรค์อยู่จริง เทวดาเหล่านั้นจะลงมาบอก ข่าวได้ทันการณ์หรือไม่”

พระยาปายาสิตตอบว่า “ไม่หรอก เพราะ ข้าพเจ้าคงจะตายไปตั้งนานแล้ว เนื่องจากสามราตรี บนสวรรค์เท่ากับสามร้อยปีบนโลกมนุษย์ แต่ใครกัน เล่าที่บอกว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีอยู่จริงและเทวดาชั้น ดาวดึงส์มีอายุยืนถึงเพียงนั้น ข้าพเจ้าไม่เชื่อท่าน”

พระเถระอธิบายว่า “คนที่ตาบอดแต่กำเนิด มองอะไรไม่เห็นเลยจึงกล่าวว่า สีขาว สีแดงไม่มี

พระอาทิตย์ไม่มี ผู้ที่เห็นสีขาวสีแดงก็ไม่มี การที่เขา
กล่าวเช่นนั้นจะเชื่อว่าถูกต้องหรือไม่”

พระยาปายาสิตตอบว่า “ไม่ถูกต้อง”

พระเถระอธิบายต่อไปว่า “การที่ท่านปฏิเสธ
เรื่องสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็เหมือนกัน สมณพราหมณ์ที่
อาศัยเสนาสนะป่าอันสงบ ไม่ประมาท บำเพ็ญเพียร
จนได้ตาทิพย์สามารถมองเห็นโลกนี้โลกหน้าทั้งหมู่
สัตว์ที่ผุดเกิด (โอปปาติกะ) ด้วยตาทิพย์วิเศษกว่า
ตาเนื้อของมนุษย์ ดังนั้นเรื่องโลกหน้าเป็นสิ่งที่พึง
เห็นได้ด้วยตาทิพย์ และไม่เป็นสิ่งที่พึงเห็นได้ด้วย
ตาเนื้ออย่างที่ท่านเข้าใจ”

จากเรื่องที่เล่ามาตรงนี้ เราพบจุดสำคัญข้อ
หนึ่งนั่นคือ ท่านพระกุมารกัสสปเถระอ้างตาทิพย์ เป็น
เครื่องยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าและนรกสวรรค์
ความรู้ที่ได้จากตาทิพย์เป็นความรู้พิเศษ (อภิปัญญา)
ซึ่งคนธรรมดาทั่วไปไม่อาจมีส่วนร่วม ท่านผู้มีตาทิพย์
จะหมดความสงสัยเรื่องความมีอยู่ โลกหน้า หรือ
จิตวิญญาณ แต่สำหรับผู้ไม่มีประสบการณ์ทางศาสนา
ในระดับตาทิพย์ย่อมมีความสงสัยในเรื่องโลกหน้าหรือ

นรกสวรรค์เป็นธรรมดา พระยาปายาสียังไม่ได้ตาทิพย์
 ดังนั้นเขาจึงไม่เชื่อคำอธิบายของพระกุมารกัสสปเถระ
 ยิ่งไปกว่านั้นพระยาปายาสียังตั้งคำถามที่แหลมคมว่า
 “ถ้าสมณพราหมณ์ผู้มีตาทิพย์เห็นว่าสวรรค์เป็นถิ่นที่
 นำอภิมรณกว่าโลกมนุษย์ โฉนท่านเหล่านั้นจึงไม่ชิงฆ่า
 ตัวตาย เพื่อรีบไปเกิดเสวยสุขบนสวรรค์วิมานเล่า เท่า
 ที่พบมา ท่านเหล่านั้นล้วนรักตัวกลัวตายกันทั้งนั้น นี่
 แสดงว่าโลกหน้าไม่มีจริง”

พระเถระตอบว่า การฆ่าตัวตายเท่ากับใจเร็ว
 ด่วนได้เหมือนกับผู้หญิงคนหนึ่งตั้งครรภ์แก่อยากรู้ว่า
 เด็กในครรภ์เป็นหญิงหรือชายก็เอามีดผ่าท้องดู เธอ
 ทำลายชีวิตตนเองและเด็กในครรภ์เพราะความโง่เขลา
 เบบ้าปัญญา สมณพราหมณ์ผู้มีศีลย่อมไม่ชิงสุกก่อน
 ห่ามเช่นนั้น ท่านเหล่านั้นยังมีชีวิตอยู่ต่อไปยาวนาน
 เพียงไร ก็มีโอกาสนำบุญเป็นอันมากเพียงนั้น ด้วย
 การสงเคราะห์ชาวโลกยิ่งๆ ขึ้นไป เหมือนหญิงที่
 ฉลาดรักษากรรภ์ของตนให้ครบ ๑๐ เดือนฉะนั้น

พระยาปายาสีกล่าวว่า “ที่ท่านพูดมาก็จริงอยู่
 หรอก แต่ถึงอย่างไร ข้าพเจ้าก็ยังเชื่อว่า ไม่มีโลกหน้า

“ไม่มีจิตวิญญาณไปเกิดใหม่ ไม่มีผลกรรมดีกรรมชั่ว”

พระกุมารกัสสปเถระอธิบายต่อดัวยอุปมาอีกหลายข้อ มีอุปมาข้อหนึ่งซึ่งคล้ายกับเรื่องหุ่นยนต์ที่ยกมาเล่าในตอนต้น พระเถระใช้อุปมาเรื่องการเป่าสังข์ดังนี้

เปรียบเทียบคนเป่าสังข์คนหนึ่ง ถือสังข์เดินไปยังชนบทชายแดนแห่งหนึ่ง เป่าสังข์ขึ้น ๓ ครั้ง แล้ววางสังข์ไว้บนพื้นดิน ชาวบ้านได้ยินเสียงสังข์ก็ชอบใจ พวกเขาไม่เคยเห็นสังข์มาก่อนจึงถามว่าเสียงอะไร พอคนเป่าสังข์ตอบว่าเป็นเสียงสังข์ ชาวบ้านอยากฟังเสียงสังข์อีก แต่ไม่รู้วิธีทำให้มันมีเสียง จึงจับสังข์คว่ำบ้าง หงายบ้าง เคาะบ้าง ตีบ้าง สังข์ก็ไม่ดังสักที คนเป่าสังข์ทนรำคาญไม่ไหวจึงหยิบสังข์ขึ้นมาพร้อมกับสาธิตวิธีเป่าให้ชาวบ้านดูด้วยการเป่าสังข์ ๓ ครั้ง แล้วเดินจากไป ชาวบ้านเห็นดังนั้นจึงได้บทสรุปว่า การที่สังข์จะส่งเสียงดังได้เพราะอาศัยเหตุ ๓ ประการคือ (๑) คนเป่า (๒) ความพยายามเป่า และ (๓) ลมจากปากของคนเป่า ถ้าไม่มีเหตุปัจจัยทั้งสามประการนี้แล้ว สังข์ส่งเสียงดังไม่ได้ ร่างกายของคนเรา

ก็เช่นกัน ต้องอาศัยเหตุ ๓ ประการ คือ (๑) อายุ (๒) ไออุ่นหรืออุณหภูมิ และ (๓) วิญญาณ จึงสามารถขึ้น เดิน นั่ง นอน เป็นต้นได้ เห็นได้ คิดได้ ทำได้ ถ้าไม่มีเหตุปัจจัย ๓ ประการนี้แล้ว ร่างกายทำอะไรไม่ได้

บทสรุปของพระกুমารกัสสปเถระก็คือ มนุษย์มีจิตวิญญาณซึ่งสามารถไปหากภพภูมิเกิดใหม่ได้ในโลกหน้า บทสรุปนี้ทำให้พุทธศาสนามีจุดยืนต่างจากนักวัตถุนิยมที่เห็นว่า จิตคือผีในเครื่องจักร เมื่อนักวัตถุนิยมค้นหาจิตไม่พบด้วยประสาทสัมผัส เขาก็สรุปว่าจิตไม่มีจริง แต่พุทธศาสนาเห็นว่าจิต-วิญญาณมีจริง และการปฏิบัติปฏิสนธิของจิตวิญญาณเหล่านั้นเป็นสิ่งที่อาจเห็นได้ด้วยตาทิพย์ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงมีจุดอุปมาตญาณ คือการหยั่งรู้จิตและอุบัติของจิตวิญญาณต่างๆ บางครั้งเราไม่อาจพิสูจน์เรื่องนี้ได้เพราะยังไม่มีตาทิพย์ เราจึงฝากศรัทธาไว้กับคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์อื่นๆ ที่ท่านพบเห็นด้วยตาทิพย์ของท่านแล้วประกาศสั่งสอนเรื่องโลกหน้า ศรัทธาท่านองนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตาคต-โพธิสัตว์ จัดเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของศาสนา

จากเรื่องราวที่พิจารณามานั้น เราพอจะสรุปทัศนะทางพุทธศาสนาได้ว่า จิตหรือวิญญาณมีอยู่จริง เรียกว่า วิญญาณธาตุ จิตมีความเป็นจริงในตัวเอง ไม่ได้เป็นผลผลิตของร่างกายหรือระบบสมอง จึงไม่ดับสลายไปพร้อมกับร่างกายในเวลาสิ้นชีวิต อย่างไรก็ตาม จิตต้องอาศัยกระบวนการทางสมอง (Brain Process) ของฝ่ายร่างกายเป็นเวทีแสดงออกของความคิด สมองเป็นหทัยวัตถุ หรือฐานที่ตั้งกองบัญชาการของจิต จิตที่ไม่มีกายก็ไม่สามารถแสดงออก ส่วนกายที่ไร้จิตก็ไม่ต่างอะไรจากท่อนไม้ ฉะนั้น กายกับจิตจึงอาศัยกันและกันเกิดขึ้นและทำกิจกรรมร่วมกันดังคำที่ท่านกล่าวไว้ใน วิสุทธิมรรค ว่า

หุณฺชนตฺถํทำด้วยไม้เป็นของว่างเปล่าจากตัวตน ไม่มีชีวะ ไม่มีชีวิต ไม่มีชีวิต แต่ทว่าเดินก็ได้ หยุดก็ได้ ปรากฏเหมือนของมีความดำริ มีความพยายาม ด้วยอำนาจการประกอบกันเข้าแห่งไม้กับเชือก ฉันทฺใด แม้นามรูป(จิตและกาย)นี้ บัณฑิตพึงเห็นว่าว่างเปล่า จากตัวตน ไม่มีชีวะ ไม่มีชีวิต แต่ทว่าเดินก็ได้ หยุดก็ได้ ปรากฏเหมือนสิ่งมีความดำริมีความพยายาม

ด้วยอำนาจการประกอบกันและกันเข้า ฉะนั้น ^๕

จิตปภัสสร

จิตคืออะไร? จิตคือสิ่งที่คิดถึงเรื่องราวต่าง ๆ ดังคำนิยามที่ว่า อารมมณฺ์ จินฺเตตฺตี จิตฺตํ จิตคือธรรมชาติที่คิดถึงอารมณฺ์ อารมณฺ์คือสิ่งที่จิตคิด ๖ ประการ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณฺ์ (จินตภาพ) เมื่อจิตคิดถึงสิ่งใดก็ตาม จะประกาศเปิดเผยสิ่งนั้นให้ปรากฏในโลก ถ้าโลกนี้ไม่มีจิต สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ก็ไม่ถูกรับรู้ สิ่งเหล่านั้นมีก็เหมือนไม่มี เช่น หุ่นยนต์ไม่รู้ว่าตัวเองอยู่บนแผ่นดิน แผ่นดินไม่รู้ว่ามิถุนา มิถุนาไม่รู้ว่ามิถุนารอยุ่ข้างๆ ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในความลับดำมืด เพราะไม่มีการรับรู้ซึ่งกันและกัน แต่เพราะโลกนี้มีจิต ความมีอยู่ของสิ่งต่างๆ จึงถูกประกาศเปิดเผยออกมา

จิตจึงเหมือนกับแสงไฟซึ่งส่องสว่างโลกนี้ จิตคิดไปทางใด โลกก็ถูกเปิดเผยในทิศทางนั้น เช่น

เดียวกับเวลาที่เราขึ้นเฮลิคอปเตอร์ในคืนเดือนมืด เฮลิคอปเตอร์บินอยู่เหนือภูเขา เราฉายไฟสปอตไลท์ ลงบนยอดเขา แสงไฟสปอตไลท์พุ่งไปที่ใด ที่นั่นก็ถูก เปิดเผยให้ปรากฏออกมา จิตเหมือนกับแสงไฟ สปอตไลท์นี้ ท่านจึงเรียกว่า ปกัสนสร แปลว่าส่องแสง สว่างดังพระพุทธพจน์ที่ว่า *ปกัสสรมิตฺ ภิกุขเว จิตตํ ตณฺจ โข อากนฺตฺเกหิ อุปฺกุกิเลเสหิ อุปฺกุกิณฺณูํ* แปลว่า ภิกุขทั้งหลาย จิตนี้ปกัสนสร แต่จิตนั้นแลถูกอุปกิเลสที่ จรมาทำให้เศร้าหมอง^๖

จิตได้ชื่อว่าปกัสนสรเพราะส่องสว่างให้สิ่งต่างๆ ในโลกปรากฏ จิตเหมือนแสงไฟฉายที่สาดส่องไปใน ความมืดมิดแล้วเปิดเผยสิ่งต่างๆ บางครั้งแสงไฟอาจ เปลี่ยนสีไปตามสีของกระจกที่ครอบดวงไฟ ถ้ากระจก สีเขียว แสงไฟจะเป็นสีเขียว และสิ่งที่ถูกเปิดเผยก็จะ เป็นสีเขียวตามสีของแสงไฟ ถ้ากระจกครอบสีแดง แสงไฟจะมีสีแดง และภาพของสิ่งที่ถูกเปิดเผยก็จะ เป็นสีแดงเช่นกัน ถ้ากระจกสีขาวใส แสงก็จะปกัสนสร

๖. อัง. เถก. ๒๐/๕๐/๑๑.

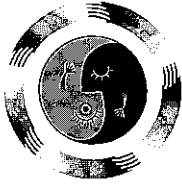
ผ่องใส ภาพที่แสงไฟไปกระทบก็ไม่ถูกบิดเบือน

จิตของคนเช่นเดียวกับดวงไฟฉาย กิเลสต่าง ๆ เหมือนกับกระจกสีที่ห่อหุ้มดวงไฟนั้น จิตที่มีความโลภห่อหุ้มก็จะมองแต่สิ่งที่น่าปรารถนาน่าอยากได้ จิตที่มีความโกรธห่อหุ้มก็มักจับผิดคนอื่น จิตที่มีกิเลสห่อหุ้มจะไม่สามารถเปิดเผยสิ่งต่าง ๆ ให้ปรากฏตามความเป็นจริง เช่นเดียวกับดวงไฟที่มีกระจกครอบเป็นสีเขียว แสงไฟจึงเป็นสีเขียว และทำให้สิ่งต่าง ๆ ปรากฏเป็นสีเขียวไปด้วย จิตของปุถุชนที่ถูกกิเลสห่อหุ้มมักบิดเบือนภาพที่ปรากฏให้ต่างจากความ เป็นจริง เมื่อเรามองใครสักคน เรามักตัดสินเขาไปตามอำนาจกิเลสว่าสวยหรือไม่สวย น่ารักหรือน่าชัง ถูกชะตาหรือไม่ถูกชะตา นี่แสดงว่าเราไม่ได้มองเขาตามความเป็นจริง เราปรุงแต่งไปตามอำนาจกิเลส สิ่งที่ปรุงแต่งจิตมีทั้งฝ่ายดีและฝ่ายเลว นักอภิธรรมเรียกสิ่ง ที่ปรุงแต่งจิต ว่า เจตสิก ดังคำนิยามที่ว่า เจตสินิยุดัค เจตสิกั ธรรมชาติที่ประกอบเข้ากับจิต เรียกว่า เจตสิก ซึ่งมีจำนวน ๕๒ ชนิด มีทั้งฝ่ายดี ฝ่ายเลว และฝ่ายเป็นกลาง

จิตของปุถุชนมองโลกต่างจากจิตของพระอรหันต์ ปุถุชนมักมองโลกด้วยเจตสิกฝ่ายไม่ดี จึงปรุงแต่งเป็นรักชอบหรือเกลียดชังไปตามสถานการณ์ ภาพของโลกที่จิตมองจึงถูกบิดเบือน แต่พระอรหันต์ผู้ตัดกิเลสได้ขาดไม่มีการปรุงแต่งเป็นชอบหรือชัง ทั้งนี้เพราะท่านรู้เห็นตามความเป็นจริง (ยถาภูตฺ ปชานาติ) ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนท่านพาทิยะทวารุจิรียะว่า พาทิยะ ในกาลใดเมื่อท่านเห็นสักแต่ว่าเห็น เมื่อฟังสักแต่ว่าฟัง เมื่อทราบสักแต่ว่าทราบ เมื่อรู้สักแต่ว่ารู้ ในกาลนั้นท่านย่อมไม่มี ในกาลใดท่านย่อมไม่มี ในกาลนั้นท่านย่อมไม่มีในโลกนี้ ย่อมไม่มีในโลกหน้า ย่อมไม่มีในระหว่างโลกทั้งสอง นี่แลเป็นที่สุดแห่งทุกข์^๗

จิตปุถุชนประกอบด้วยเจตสิกทั้งฝ่ายดี (กุศล)

๗. พุ. ธ. ๒๕/๔๕/๘๓. “ยโต โข เต พาทิย ทิฏฐเส ทิฏฐมมุตตํ ภวิสสตี สุตเต สุตมมุตตํ ภวิสสตี มุตเต มุตมมุตตํ ภวิสสตี วิญญาเต วิญญาตมมุตตํ ภวิสสตี ตโต ตวํ พาทิย นตถิยโต ตวํ พาทิย เนวตถิ ตโต ตวํ พาทิย เนวอิ น หุริ น อุกขมมุตเต เอเสวานโต ทุกขสส”

และฝ่ายเลว(อกุศล)เจตสิกฝ่ายอกุศลที่สำคัญคือ โโลภะ โทสะ และโมหะ ตัวโมหะนี้คืออวิชชาเป็นหัวหน้าของ กิเลสทั้งหลาย เจตสิกฝ่ายกุศลที่สำคัญก็คือ อโลภะ อโทสะ และปัญญา เจตสิกทั้งฝ่ายดีและฝ่ายไม่ดีต่อสู้ แย่งชิงพื้นที่ในจิตมนุษย์ เราเรียกเจตสิกฝ่ายดีว่า คุณ-ธรรม และเรียกเจตสิกฝ่ายไม่ดีว่า กิเลส

กิเลส ๓ ชั้น

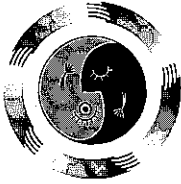
กิเลสหมายถึงสิ่งที่ทำจิตให้เศร้าหมอง ตาม ปกติจิตนี้โปร่งใสตามธรรมชาติ แต่ต้องเศร้าหมองเพราะมีกิเลสเข้ามาแปดเปื้อน กิเลสมี ๓ ชั้นคือ อนุสัยกิเลส ปริยภูฐานกิเลส และวิตีกมกิเลส

๑) อนุสัยกิเลส หมายถึงกิเลสอย่างละเอียด ที่ตกตะกอนนอนอยู่กันบึงส่วนลึกของจิต กิเลสชั้นนี้ มักไม่ปรากฏเด่นชัด ท่านจึงเปรียบอนุสัยกิเลส เหมือนตะกอนที่นอนอยู่กันคุ่มน้ำ ในคุ่มที่มีตะกอนนอนอยู่กันคุ่มนั้น น้ำในคุ่มมีลักษณะใสข้างบน แต่เมื่อใครไปกวณเข้า ตะกอนข้างล่างจะฟุ้งขึ้นมา น้ำก็จะขุ่น จิตก็เหมือนกัน เมื่อยังไม่ถูกอารมณ์ภายนอกมา

กระทบ จิตจะสงบอยู่ได้ อนุสัยกิเลสก็ไม่ฟุ้ง จิตก็ดูบริสุทธิ์และปัสสาสร่องใส เหมือนความใสของน้ำในคุ่มก่อนที่ตะกอนจะฟุ้งขึ้นมา เมื่อจิตถูกอารมณ์ยั่วชวนอนุสัยกิเลสที่เป็นตะกอนจะฟุ้งขึ้น จิตก็ขุ่นมัว ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า จิตนี้ปัสสาสร่องใสแต่เศร้าหมอง เพราะอุปกิเลสจรมากระทบ ในที่นี้จิตปัสสาสรยังมีอนุสัยกิเลสอยู่ แต่ดูบริสุทธิ์ร่องใส เพราะกิเลสตกตะกอนนอนอยู่ในส่วนลึก เมื่อมีอะไรมากวณกิเลสส่วนนี้ให้ฟุ้งขึ้นมาจิตก็เศร้าหมอง อนุสัยกิเลสมี ๓ ชนิด คือ

- ก. รากานุสัย คือ เชื่อแห่งความกำหนด หรือความอยากได้
- ข. ปฏิฆานุสัย คือ เชื่อแห่งความข้ง
- ค. อวิชชานุสัย คือ เชื่อแห่งความหลง

๒) ปริยฎฐานกิเลส หมายถึงกิเลสอย่างกลางที่กลุ่มมรุมจิตให้อยู่ไม่เป็นสุข ได้แก่อกุศลกิเลสที่ถูกกวณให้ฟุ้งขึ้นมาในระดับหนึ่ง นั่นคือ รากานุสัยฟุ้งออกมาเป็น รากะ ปฏิฆานุสัยฟุ้งออกมาเป็น โทสะ และอวิชชานุสัยฟุ้งออกมาเป็น โมหะ กิเลส ๓ กองนี้

คือ รากะ โทสะ โมหะ เปรียบเหมือนโจรปล้นใจ ทำให้หาความสงบไม่ได้ เช่นเราถูกขู่ให้โกรธ ความโกรธเป็นโทสะที่ทำให้หงุดหงิดจนนอนไม่หลับ นี่คือปริยฐานกิเลสที่ปล้นความสงบใจ ถ้าควบคุมไว้ได้ก็เพียงแต่อึดอัดกักตักกั้ม มีสภาพเช่นเดียวกับน้ำเดือดที่มีตะกอนหมุ่นวนอยู่ภายในหม้อน้ำ แต่ถ้าควบคุมไม่ได้ กิเลสก็กระฉอกออกมาเป็นเหตุให้ประกอบกรรมชั่วต่างๆ กลายเป็นกิเลสชั้นที่ ๓

๓) วิติกมกิเลส คือกิเลสอย่างหยาบที่ควบคุมไม่ได้ จึงกระฉอกออกมาทำการล่วงละเมิดศีลธรรม ข้อนี้หมายความว่าเมื่อรากะมีกำลังแรงขึ้น กลายเป็น อภิชฌา ความเพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่น เมื่อโทสะมีกำลังแรงขึ้น ก็กลายเป็น พยาบาท คือคิดทำร้ายผู้อื่น ลำพังโทสะยังไม่คิดทำร้ายใคร เป็นแค่ความขัดเคืองอยู่ในใจ เมื่อใดโมหะมีกำลังแรงมากขึ้น ก็กลายเป็น มิจฉาทิฎฐิ คือเห็นผิดเป็นชอบ เช่น ความเห็นผิด ๑๐ ประการ ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น อภิชฌา พยาบาท มิจฉาทิฎฐิ ทั้ง ๓ นี้ เป็นวิติกมกิเลส คือ เป็นกิเลสที่จะทำให้ล่วงละเมิดศีลธรรมทาง

กายและทางวาจา พุดง่าย ๆ ก็คือเป็นกิเลสที่กระฉอกออกมาแปดเปื้อนรบกวนคนอื่น

กรรมและความรับผิดชอบ

กิเลสเกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมตรงที่ว่า กิเลสเป็นเหตุให้ทำกรรมไม่ดีคืออกุศลกรรม ส่วนคุณธรรมเป็นเหตุให้ทำกรรมดีคือกุศลกรรม กรรมแปลว่าการกระทำ การกระทำที่แสดงออกทางกายเรียกว่า กายกรรม การกระทำทางวาจาเรียกว่า วาจากรรม คำพังพอนความคิดเรียกว่า มโนกรรม กรรมที่จะมีผลหรือวิบากต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาเป็นตัวนำเสมอ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความคิดริเริ่ม (อาร์มกชาติ) จึงมีเสรีภาพที่จะเลือกทำหรือไม่ทำสิ่งต่างๆ มนุษย์ไม่ใช่เพียงผลผลิตของมวลสารต่างๆ ถ้าจิตมนุษย์เป็นเพียงผลรวมของระบบประสาทและสมอง มนุษย์ก็จะตกเป็นทาสของสิ่งเร้าตลอดเวลาเช่นเดียวกับดอกไม้ในแจกันนี้ เมื่อเรารดรดด้วยน้ำเย็น ดอกไม้ก็สดชื่น เมื่อถูกรดรดด้วยน้ำร้อน ดอกไม้ก็เหี่ยวเฉา ถ้าได้สิ่งแวดล้อมดี มนุษย์ก็มีสุข ถ้าได้สิ่งแวดล้อมไม่ดี มนุษย์ก็มีทุกข์

ถ้าเป็นเช่นนี้ มนุษย์ไม่มีเสรีภาพและเขาไม่ควรรับผิดชอบหรือเสวยวิบากของกรรมที่กระทำลงไป ถ้าอาชญากรคนหนึ่งทำผิดอย่างร้ายแรง เช่นปล้นฆ่าเจ้าทรัพย์ เขาอาจจะแก้ตัวว่าที่ทำผิดเพราะพ่อแม่อบรมเขาไม่ดีเองและเพราะเขาอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี เมื่อเขากลายเป็นคนเลว สังคมต่างหากที่ต้องรับผิดชอบ ตัวเขาเป็นเหยื่อของระบบสังคมอันและเทะ เขาอาจจะปิดความรับผิดชอบให้พ้นตัวอย่างนี้

อิสปเล่าว่า มีแม่คนหนึ่ง เมื่อลูกของตนไปโรงเรียนและขโมยดินสอของเพื่อนกลับบ้าน แม่ตีใจบอกว่า ลูกรู้จักฟังตนเองตั้งแต่เล็ก ลูกจึงได้ใจ วันต่อมาเขาจึงขโมยสมุดบ้าง ยางลบบ้าง แม่ก็พูดให้กำลังใจ เมื่อแม่ไม่ยอมอบรมตักเตือน ลูกจึงไม่รู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก โตขึ้นกลายเป็นโจรปล้นจี้ชาวบ้าน ตำรวจจับได้ส่งตัวขึ้นศาล ศาลตัดสินให้แขวนคอ ในวันที่เขาจะถูกแขวนคอนั้น ผู้คุมนำโจรคนนั้นไปสู่ที่ประหาร แม่เดินร้องให้ตามหลังไป แกเสียใจที่ลูกจะต้องตาย ลูกดูหน้าแม่ซึ่งเดินมาในฝูงชนแล้วก็บอกผู้คุมให้บอกแม่มาหาเขาหน่อย เขามีอะไรจะสั่งเสีย

เป็นครั้งสุดท้าย พ่อแม่มาใกล้ๆ และเอียงหูเข้าหาเขา ลูกซึ่งเป็นโจรคนนั้นได้กัดไบหูแม่ขาดทันที คนทั้งหลายจะรุมประหัตประหารโจรคนนั้น กล่าวหาว่าโจรใจคอโหดร้าย แต่โจรคนนั้นตะโกนบอกว่าท่านทั้งหลายฟังก่อน ท่านเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนโหดร้ายหรือ แท้ที่จริงที่ข้าพเจ้าเป็นคนโหดร้ายนั้น เพราะข้าพเจ้ามีแม่ที่โหดร้ายกว่าข้าพเจ้าต่างหาก แม่ไม่รักเดือนไม่สั่งสอนเมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงจะต้องจบชีวิตเยี่ยงโจรที่ถูกประหารอย่างนี้

อิสปสรุปว่า ถ้าลูกเป็นโจร พ่อแม่ก็มีส่วน
แห่งการสร้างความเป็นโจรให้กับลูก

ในนิทานเรื่องนี้โจรพยายามบอกว่า เขาไม่ใช่คนที่ต้องรับผลกรรมเพียงลำพัง แม่ของเขามีส่วนต้องรับผิดชอบด้วย ในกรณีนี้แม่ของเขาก็ควรถูกจับใส่คุก แต่กฎหมายทั่วโลกไม่อนุญาตให้ทำเช่นนั้น กฎหมายถือว่า ใครทำผิด คนนั้นต้องรับผิดชอบ เพราะมนุษย์มีเจตน์จำนงเสรี เมื่อมนุษย์เลือกทำผิด เขาก็ต้องรับผลของการกระทำ พระพุทธศาสนาก็มีทัศนะเช่นเดียวกัน คือ มนุษย์มีเจตนาที่จะตัดสินใจ

เลือกทำ หรือไม่ทำอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นั้นเป็นอารัมภธาตุ คือความสามารถในการริเริ่ม เพราะมนุษย์เลือกทำ กรรมเอง เขาจึงต้องรับวิบากหรือผลของการกระทำ เจตนาจึงมีส่วนสัมพันธ์กับกรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า เจตนาหิ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ ภิกฺขุทั้งหลาย เราเรียก เจตนาว่าเป็นกรรม^๕

เกณฑ์วินิจัยกรรม

การกระทำที่มีเจตนาหรือความตั้งใจเป็นตัว นำจึงจะเป็นกรรม การกระทำที่ไร้เจตนาประกอบ เช่น กรณีคนละเมอเดินเวลากลางคืนจัดเป็นเพียงกริยา อาการที่เกิดขึ้น ยังไม่เป็นกรรม การกระทำจัดเป็น กรรมเพราะมีเจตนาเป็นส่วนกระตุ้น ถ้าเจตนาไม่ดี เพราะประกอบด้วยอกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ และ โมหะ กรรมที่ทำด้วยเจตนาไม่ดีนี้ก็เป็นอกุศลกรรม ส่วนกรรมที่ทำด้วยเจตนาดีมีกุศลมูล อโลภะ อโทสะ อโมหะ จัดเป็นกุศลกรรมหรือกรรมดี

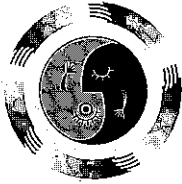
แต่อาจมีข้อโต้แย้งว่า เจตนาที่ดีไม่เป็นหลัก
ประกันว่าผลกรรมจะออกมาดีเสมอไป เช่นพยาบาล
นึกยาให้คนไข้ด้วยเจตนาช่วยชีวิตของเขา แต่เธอนึก
ยาผิดทำให้คนไข้ตาย การทำอย่างนี้ของพยาบาลเป็น
กรรมดีหรือไม่ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คืออะไรเป็นเกณฑ์
ตัดสินกรรมดีและกรรมชั่ว

เกณฑ์วินิจฉัยกรรมดีและกรรมชั่วในพระ-
พุทธศาสนาประมวลสรุปได้เป็น ๒ ประการคือ

๑) พิจารณามูลเหตุของการกระทำว่ากรรม
นั้นเกิดจากเจตนาเช่นใด ถ้าเกิดจากเจตนาดีที่มี
กุศลมูลคือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ กรรมนั้นดี จัดเป็น
กุศลกรรม ถ้าเกิดจากเจตนาไม่ดี มีอกุศลมูล คือ โลภะ
โทสะ โมหะ กรรมนั้นไม่ดี จัดเป็นอกุศลกรรม

๒) พิจารณาผลลัพธ์หรือวิบากของกรรม
นั้นก็คือกรรมใดทำไปแล้วก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจ
ภายหลัง กรรมนั้นไม่ดี ดังบาลีว่า

น ตํ กम्मํ กตํ สาธุ ยํ กตฺวา อนุตฺตปฺปติ
ยสฺส อสฺสุมุโข โรทํ วิปากํ ปฏฺฐิเสวติ
กรรมใดทำแล้ว ย่อมเดือดร้อนภายหลัง มี

หน้าองน้ำตาร้องไห้อยู่ เสวยผลแห่งกรรมใด กรรม
นั้นทำแล้วไม่ดีเลย^๕

ส่วนกรรมใดทำไปแล้วไม่เดือดร้อนใจภายหลัง
กรรมนั้นดี ดังบาลีว่า

ตถฺย กมฺมํ กตฺม สาทฺธํ ยํ กตฺวา นานุตฺตปฺปตฺติ
ยสฺส ปิตฺติโต สุมฺโน วิปํกํ ปฏฺิเสวติ

กรรมใดทำแล้ว ไม่ทำให้เดือดร้อนภายหลัง
มีหัวใจเข้มแข็งเบิกบาน เสวยผลแห่งกรรมใด กรรม
นั้นทำแล้วดี^{๑๐}

ถ้าเอาเกณฑ์นี้ตัดสิน พยาบาลผู้ฉีดยาคนไข้
ด้วยหวังจะช่วยชีวิตแต่ทำให้คนไข้ตายเพราะความ
ประมาท กรรมของเธอไม่บริสุทธิ์เพราะสร้างความ
เดือดร้อนขึ้นภายหลังการกระทำ กรรมจะดีหรือไม่
ดูกันที่สองส่วนรวมกันคือ เจตนาและผลลัพธ์ที่
ตามมา

๕. ส. ส. ๑๕/๒๘๑/๘๑.

๑๐. ส. ส. ๑๕/๒๘๑/๘๑.

ภวังคจิตสังสมผลกรรม

กรรมที่ทำด้วยเจตนาดีมีจิตสะอาดผ่องใส และผลลัพธ์ออกมาเป็นความสุขท่านเรียกว่า บุญ ส่วนกรรมที่ทำด้วยเจตนาไม่ดี มีจิตเศร้าหมองและมีผลออกมาเป็นความทุกข์ ท่านเรียกว่า บาป พระพุทธศาสนาสอนว่า บุญบาปที่เราทำไม่สูญหายไปไหน ดังคำกล่าวที่ว่า *กรรมไม่ว่าดีหรือชั่วย่อมไม่สูญหายไปไหน*^๑ เพราะกรรมสามารถติดตามเราไปให้ผลทั้งในชาตินี้และในชาติหน้าดังคำกล่าวที่ว่า *กรรมดีหรือกรรมชั่วทุกอย่างที่คนสั่งสมไว้มีผล*^๒ คำถามที่ตามมาก็คือ เราสั่งสมกรรมไว้ได้อย่างไร มีใครจดบันทึกบัญชีกรรมของเราไว้ เหมือนบัญชีเงินฝากในธนาคารหรือไม่ คนโบราณเชื่อว่า ยมบาลเป็นผู้จดบัญชีกรรมของเรา ถ้าเราทำบุญ ยมบาลก็บันทึกบุญไว้ในแผ่นทองคำ ถ้าเราทำบาป ยมบาลบันทึกบาปไว้ในหนังสือบัญชี แต่คนสมัยใหม่บอกว่า ยมบาลเลิกใช้ระบบโบราณนั้นแล้ว

๑๑. พุ. ชา. ๒๘/๘๖๔/๓๐๖.

๑๒. พุ. ชา. ๒๗/๒๐๕๔/๔๑๓.

สมัยนี้ยมบาลท่านบันทึกบัญชีกรรมไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์

คำตอบที่ถูกต้องในเรื่องนี้ก็คือว่า บุญบาปที่เราทำนั้นไม่ต้องมีใครตามจดจារบันทึกไว้หรอก จิตใจของเราเองเป็นผู้จดจำกรรมทุกอย่างที่เราทำ จิตใจของเราคือกล้องถ่ายภาพที่มีประสิทธิภาพที่สุดในโลก มันจดจำทุกสิ่งทุกอย่างที่เราพบผ่านหรือจับทำ ไม่มีอะไรที่จิตใจของเราไม่บันทึกไว้ หลายท่านอาจสงสัยว่า ถ้าจิตใจจดจำไว้ทุกอย่าง แล้วทำไมเราจึงนึกไม่ออกขอตอบว่า ที่เรานึกไม่ออกเพราะเรื่องนั้นยังถูกเก็บไว้ในจิตใต้สำนึกที่เรียกว่า ภวังคจิต

ตามปกติ จิตเกิดดับทุกขณะ จิตเกิดดับ ๑ ขณะเรียกว่า จิต ๑ ดวง เมื่อจิตหลายดวงเกิดดับ ๆ ต่อเนื่องกันไป เราเรียกว่า กระแสจิต โดยเปรียบเทียบกับกระแสน้ำ ที่เต็มไปด้วยหยดน้ำเล็กๆ เรียงติดต่อกันเป็นสาย กระแสจิตของคนเราก็มีลักษณะเช่นเดียวกับกระแสน้ำ เวลาที่กระแสจิตไหลไปตามปกติโดยไม่ออกมารับรู้เรื่องราว (อารมณ์) ทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ จิตในขณะนั้นกำลังคิดอยู่โดย

ไม่มีความสำนึกตัว นักจิตวิทยาเรียกว่า จิตใต้สำนึก (Subconscious) พุทธศาสนาเรียกว่า ภวังคจิต ซึ่งหมายถึงจิตที่ตกภวังค์โดยไม่ออกมาใส่ใจถึงเรื่องราวในโลกภายนอก เช่นคนที่นอนหลับไม่ฝัน หรือผู้เข้านิโรธสมาบัติถือว่ามิจิตตกภวังค์

เมื่อใดก็ตาม จิตออกมารับรู้เรื่องราวผ่านประตูคือ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ เมื่อนั้นจิตอยู่ในวิถี (วิถีแปลว่าทาง) เราเรียกว่า วิถีจิต จิตที่รับรู้ผ่านวิถี จะรู้สำนึกตัว คือ เห็นอะไรก็รู้ตัวว่ากำลังเห็น คิดอะไรก็รู้ตัวว่ากำลังคิด วิถีจิตจึงเป็น จิตสำนึก (Conscious mind) อันต่างจากภวังคจิตที่เป็นจิตใต้สำนึกเพราะเวลาภวังคจิตคิดจะไม่รู้สักตัวว่าคิดอะไร ดังกรณีของคนนอนหลับโดยไม่ฝัน อันที่จริงจิตยังไม่ดับยังทำงานอยู่ แต่ไม่รู้ตัวว่ากำลังคิด นี่คือลักษณะจิตที่อยู่ในภวังค์

เปรียบเทียบภวังค์จิตกับเครื่องไดนาโมปั่นไฟ ตามหมู่บ้าน วิถีจิตเหมือนกับดวงไฟที่ติดต่อกับปลายสายไฟ ไฟฟ้าเกิดจากเครื่องไดนาโมที่ให้กำเนิดไฟฟ้า มันวิ่งตามสายไฟแล้วก็ส่องแสงที่ดวงไฟ แม้ว่าดวงไฟจะเปิดหรือปิด ไดนาโมนั้นก็ยังปั่นไฟอยู่ ข้อนี้เปรียบ

ได้กับภวังคจิต แม้วิถิจิตจะรับรู้โลกภายนอกหรือไม่ก็ตาม ภวังคจิตซึ่งเหมือนกับไดนาโมนั้นยังทำงานอยู่ตลอดเวลา ภวังคจิตทำงานอยู่ได้สำนึกเราจึงไม่รู้ตัว สิ่งที่เราพูดและทำทุกอย่างจะถูกบันทึกและเก็บไว้ในภวังคจิต สิ่งที่ถูกเก็บสะสมเรียกว่า วิบาก

วิบากคือผลของกรรมที่ถูกจดจำไว้ในภวังคจิต เหมือนกับข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ในหน่วยความจำของเครื่องคอมพิวเตอร์ กรรมที่เรากระทำทุกอย่างไม่เคยถูกลืมเพราะจะถูกเก็บไว้ในภวังคจิต เมื่อโอกาสมาถึงวิบากกรรมก็ให้ผลจนเห็นชัดเจนเป็นรูปธรรม ผลกรรมจึงมี ๒ ระยะคือ ระยะแรกเป็นผลที่ถูกเก็บไว้ในภวังคจิต ชั้นนี้ยังเป็นนามธรรม ระยะที่สองเป็นช่วงที่กรรมให้ผลเป็นรูปธรรม เช่นในกรณีที่พยาบาลคนหนึ่งช่วยดูแลคนไข้ชราอย่างเอาใจใส่ โดยไม่ทราบว่ายายชราผู้นั้นเป็นมหาเศรษฐี ต่อมาภายหลัง เมื่อคนไข้หายเป็นปกติกลับบ้านแล้วเขารำลึกถึงบุญคุณของพยาบาลผู้นั้นจึงตอบแทนคุณด้วยรางวัลอย่างงาม รางวัลที่ได้รับจัดเป็นผลกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมซึ่งเทียบได้กับกรณีที่เราฝากเงินไว้ในธนาคาร เมื่อถึง

กำหนดครึ่งปีหรือครบหนึ่งปี เราได้ดอกเบี้ยเป็นเงินก้อนใหญ่ ดอกเบี้ยที่ได้เหมือนกับการให้ผลเป็นรูปธรรมของกรรม แต่ก่อนจะรับดอกเบี้ยนั้น เงินต้นที่ฝากไว้ก็ยังคงถูกเก็บรักษารอเราอยู่ในบัญชี การที่เงินถูกเก็บรักษาไว้เช่นนี้เทียบได้กับผลกรรมที่ถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิตเพื่อรอวันให้ผลเป็นรูปธรรม

กรรมให้ผลในชาติปัจจุบัน

ดังนั้น กรรมจึงไม่สูญหายไปไหน ถ้าเราทำความดี ภาพแห่งความดีก็ถูกบันทึกไว้ในภวังคจิตทันที ถ้าเราทำชั่ว ภาพแห่งความชั่วก็จะถูกบันทึกไว้ในภวังคจิตทันทีเช่นกัน ที่ท่านกล่าวว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หมายถึงการเก็บวิบากดีหรือชั่วไว้ในภวังคจิตนั่นเอง ถ้าเราต้องการให้วิบากกรรมผลิตผลเป็นรูปธรรมทันตาเห็นในชาติปัจจุบัน เราต้องทำดีให้ครบองค์ประกอบที่เรียกว่าสมบัติ ๔ ประการ คือ^{๑๓}

๑. คติสมบัติ ความพร้อมแห่งคติหรือสถาน-

การณั

การกระทำที่ส่งผลดีนั้นต้องอิงอาศัยสถาน-
การณัที่เอื้ออำนวย ดังที่เขาบอกว่า “สถานการณัสร้าง
วีรบุรุษ” ถ้าสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศในห้องประชุม
ดี การบรรยายของวิทยากรก็มีโอกาสประสบความสำเร็จ
ได้มาก ถ้าจัดงานสัมมนาในกรุงเทพฯ ย่อมมี
ความสะดวกในเรื่องอาคารสถานที่ และการเดินทาง
ของวิทยากร ยิ่งกว่าไปจัดประชุมที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ผู้
จัดสัมมนาในกรุงเทพฯ มีโอกาสประสบความสำเร็จ
มากกว่า

๒. อุปริสมบัติ ความพร้อมแห่งร่างกาย

คนที่มีบุคลิกภาพดีย่อมได้เปรียบผู้มีบุคลิก-
ภาพด้อย พระพุทธเจ้าทรงมีมหาบุรุษลักษณะที่ช่วยให้
การเผยแผ่ศาสนาประสบความสำเร็จในเวลารวดเร็ว
เพราะมีผู้ฟังประเภทรูปร่างมาณิกาทิที่ติดใจรูปร่าง
บุคลิกลักษณะของพระองค์ นอกจากนี้ บุคคลผู้มี
สุขภาพกายสมบูรณ์ย่อมทำอะไรได้ผลดีกว่าผู้เจ็บป่วย
เนื่องๆ เหตุนั้น จึงมีพุทธภาษิตว่า *อโรคฺยปรมา ลาภา*
ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ

พระเมธีชรรมาภรณ์ (ประยูร ชนมจิตโต) • ๕๓

๓. กาลสมบัติ ความพร้อมแห่งกาลเวลา

คนที่จะทำอะไรให้สำเร็จต้องดูจังหวะเวลาดังที่เขาบอกให้รู้จักกาลเทศะ คนที่ทำอะไรถูกยุคถูกสมัยหรือถูกจังหวะเวลาย่อมประสบความสำเร็จ

๔. ปโยคสมบัติ ความพร้อมแห่งความเพียร

คนที่จะทำอะไรสำเร็จเห็นผลทันตา นั้นต้องเป็นคนทำจริงไม่ทิ้งงานกลางคัน คือ ทำดีให้ถึงจุดที่ความดีจะให้ผล เช่น ปลูกพืชจะให้ได้ผลต้องรดน้ำพรวนดินให้ครบตามเวลา ถ้าใจเร็วด่วนได้ หรือเป็นคนเกียจคร้านก็ไม่ได้สมปรารถนา

สมบัติ ๔ ประการที่กล่าวมาเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้ผลกรรมที่สั่งสมไว้ในภวังคจิตสามารถแสดงตัวออกเป็นรูปธรรมทันตาเห็นในชาติปัจจุบัน ท่านเรียกกรรมประเภทนี้ว่า ทิฏฐุธรรมเวทนียกรรม หมายถึงกรรมที่ให้ผลในภพปัจจุบัน แต่กรรมจะให้ผลเช่นนั้นได้ผู้ทำจะต้องมีสมบัติ ๔ ประการ คือ สถานการณ์เอื้ออำนวย บุคลิกภาพดี ทำถูกจังหวะเวลา และใช้ความพยายามเหมาะสมดังกล่าวมา

กรรมให้ผลชาติหน้า

กรรมบางชนิดที่สะสมไว้ในภวังคจิตให้ผลเป็นรูปธรรมในชาติหน้า ท่านเรียกว่า อุปัชฌายะเวทนิย-กรรม กรรมประเภทนี้แหละที่เกี่ยวข้องกับการเวียนว่ายตายเกิด เพราะกรรมบางอย่างไม่ได้ให้ผลชาตินี้แต่รอให้ผลชาติหน้า ถ้าไม่มีชาติหน้า คนทำชั่วก็ไม่ตกนรก คนทำดีก็ไม่มีโอกาสไปสวรรค์ พระพุทธศาสนาสอนว่าชาติหน้ามีจริง และคนเราจะไปเกิดที่ไหนขึ้นอยู่กับผลกรรมที่สะสมไว้ในภวังคจิตนั้น ถ้าภวังคจิตสะสมแต่บาปกรรม จิตย่อมเศร้าหมอง จึงไปเกิดในที่ไม่ดี ดังบาลีว่า จิตเต สงกิลิฏฐេ ทุกคคติ ปาฎิกงฺขา เมื่อจิตเศร้าหมอง จำต้องหวังไปสู่ทุกคติ^{๑๔} ถ้าภวังคจิตสะสมบุญความดี จิตย่อมผ่องใสและไปเกิดในที่ดี ดังบาลีที่ว่า จิตเต อสงกิลิฏฐេ สุคคติ ปาฎิกงฺขา เมื่อจิตผ่องใส เป็นอันหวังว่าไปสู่สุคติ^{๑๕}

ฉะนั้น ผลกรรมที่สะสมไว้ในจิตเป็นตัว

๑๔. ม. มุ. ๑๒/๕๒/๖๔.

๑๕. ม. มุ. ๑๒/๕๒/๖๔.

กำหนดว่า เราจะไปเกิดในภพภูมิใด แต่เนื่องจาก
 ชั่วชีวิตคนเราทำกรรมไว้นับไม่ถ้วน ก่อนเราดับจิต
 ตายจากโลกนี้ไป จิตของเราระลึกนึกถึงกรรมใด เรา
 จะไปเกิดในภพใหม่ตามพลังของกรรมนั้น เหตุนั้น
 กรรมที่เราทำมานานมาแล้วและเราก็ลืมไปแล้วเช่นกัน
 เราอาจนึกถึงกรรมนั้นได้อีกก่อนที่เราจะดับจิต ทั้งนี้
 เพราะขณะก่อนดับจิตนั้น ประสาทสัมผัสเช่น ตา หู
 ค่อยหมดความรู้สึก คงเหลือแต่จิตที่ยังคงทำงานใน
 ระดับภวังค์ จิตจะคิดถึงอดีต เพราะไม่อาจรับรู้สิ่งที่
 เป็นอารมณ์ปัจจุบันได้ ช่วงขณะนั้นภาพกรรมในอดีต
 จะกลับมาปรากฏเด่นชัดในจิต เราสิ้นชีวิตขณะจิตนึก
 ถึงกรรมใด เราจะไปเกิดใหม่ตามอำนาจกรรมนั้น

สิ่งที่จิตระลึกถึงก่อนตาย มี ๓ ชนิด คือ^{๑๖}

(๑) กรรม

ภาพกรรมดีกรรมชั่วที่เคยทำในอดีตมักหวน
 กลับมาปรากฏให้เห็น ทั้งๆ ที่เราลืมไปนานแล้ว ถ้า
 ใครเคยฆ่าคนตาย ภาพเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับฆาตกรรม

๑๖. วิสุทธิ ๓/๑๕๓.

จะกลับมาปรากฏในจิต ถ้าเคยช่วยชีวิตคนไว้ ภาพ
ตอนนั้นจะมาปรากฏ นี่แสดงว่านึกถึงกรรมหรือ
กระบวนการทำความดีหรือความชั่ว ดังพระบาลีว่า
ในสมัยนั้นกรรมทั้งหลายที่ตนทำไว้ก่อนนั้น ย่อมเกาะ
ติดในจิตของบุคคลผู้ใกล้ตายนั้น ^{๑๗}

(๒) กรรมนิมิต

บางคนนึกเห็นภาพที่เป็นสัญลักษณ์ของการ
ทำกรรม เช่น บางคนนึกเห็นมิดที่ตนเคยใช้ฆ่าวัว ในที่
นี้มีมิดเป็นนิมิตหรือเครื่องเตือนความจำเกี่ยวกับการฆ่า
วัว บางคนนึกเห็นภาพโบสถ์วิหารที่ตนเคยสร้าง ภาพ
เช่นนี้เป็นนิมิตของกรรมดี เราระลึกถึงนิมิตของ
กรรมใด ก็จะไปเกิดใหม่ตามพลังของกรรมนั้น

(๓) คตินิมิต

บางคนไม่นึกถึงกรรมในอดีต แต่กำลังนึก
เห็นภาพของที่ที่จะไปเกิดในชาติหน้านั้นคือเห็นคตินิมิต
หมายถึงภาพเกี่ยวกับที่ที่จะไปเกิด เช่น ใครที่จะไป
เกิดในสวรรค์คนนั้นจะนึกเห็นวิมาน ใครที่จะไปเกิด

เป็นสัตว์ประเภทกินหญ้า จะนึกเห็นทุ่งหญ้าเขียวขจี ภาพเหล่านี้เป็นนิมิตที่บอกล่วงหน้าว่าเราจะไปเกิดในภพภูมิใด คงเหมือนกับภาพที่บางคนฝันเห็นล่วงหน้า ก่อนเกิดเหตุการณ์จริง (สุบินนิมิต)

รวมความว่า ในวาระสุดท้ายของชีวิต จิตของเราระลึกถึง กรรม กรรมนิมิต หรือคตินิมิตประเภทใด เราจะไปเกิดในภพภูมิอันสอดคล้องกับกรรม กรรมนิมิต หรือ คตินิมิตประเภทนั้น ดังนั้น บางคนวางแผน *สักไก้* คือ ชั่วชีวิตเขาทำบาปมากกว่าทำบุญ เขาจึงจะนึกถึงกรรมตึนิดหน้อยนั้นก่อนตาย ถ้านึกถึงพระด้วยตนเองไม่ได้ ก็สั่งลูกให้ช่วยเตือนความจำ คนเราจึงมักเตือนคนใกล้ดับจิตให้นึกถึงพระเอาไว้ แต่ใครทำบาปไว้มากคงไม่อาจหลอกตัวเองก่อนตายได้ ดังมีเรื่องเล่าว่า

เสี่ยคนหนึ่ง เป็นพ่อค้าข้าวเปลือก ชอบโกงชาวบ้านด้วยวิธีตวงข้าวเปลือกไม่เต็มถัง พอเสี่ยคนนี้ใกล้ตาย ลูกสาวก็กระซิบบอกเตี้ยให้นึกถึงพระด้วยการบริกรรมว่า *สัมมา อะระหัง*ฯ แต่เตี้ยบริกรรมตามว่า *สัมมา ก็ถึง*ฯ

แต่ที่จริงนั้น กรรมที่ปรากฏในจิตก่อนตาย มีลำดับการให้ผลก่อนหลัง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด คือ^{๑๘}

๑) ครุกรรม กรรมหนัก

กรรมหนักจะให้ผลก่อนกรรมอื่นๆ ถ้าใคร ทำกรรมหนัก ภาพของกรรมหนักจะปรากฏในจิตก่อนตาย กรรมอื่นต้องรอโอกาสต่อไป กรรมหนักฝ่ายดี คือ สมบัติ ๘ กรรมหนักฝ่ายไม่ดี คืออนันตริยกรรม ๕ เช่นฆ่าพ่อฆ่าแม่

๒) อาจิณณกรรม กรรมที่ทำจนชิน

ถ้าไม่มีกรรมหนัก อาจิณณกรรมจะให้ผลก่อน คือปรากฏในจิตก่อนตาย อาจิณณกรรม หมายถึงกรรม ที่ทำสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เช่น ฆ่าสัตว์ หรือลักทรัพย์ประจำ ให้ทานหรือรักษาศีลตลอดเวลา กรรมประเภทนี้มีความสำคัญรองมาจากครุกรรม

๓) อาสันนกรรม กรรมใกล้ตาย

ถ้าไม่มีทั้งครุกรรมและอาจิณณกรรม อาสัน-

นกรรมจะให้ผล อาสันนกรรมหมายถึงกรรมที่ทำก่อนสิ้นใจ เช่น การทำสังฆทานก่อนตาย หรือนิมนต์พระมาสวดมนต์ให้ฟังในวาระสุดท้าย

๔) กตัตตากรรม กรรมที่สักว่าทำ

ถ้ากรรมสามอย่างข้างต้นไม่มี กตัตตากรรมจะให้ผล โดยมาปรากฏในจิตก่อนตาย กตัตตากรรมหมายถึงกรรมที่ทำด้วยเจตนาอันอ่อน คือไม่ตั้งใจทำ เช่น เพื่อนเอาของผ้าป่ามาให้ เราก็ก็นำเงินใส่ซองทำบุญอย่างเสียไม่ได้ แม่สั่งให้เราใส่บาตรพระ เราก็ใส่บาตรไปอย่างนั้นเอง นี่เป็นกตัตตากรรมที่มีน้ำหนักน้อยเพราะเจตนาอ่อน

เหตุดังกล่าวมานี้เองทำให้เราไม่สามารถลักไก่ได้ นั่นคือคนทำอาสันนกรรมด้วยการใส่บาตรพระก่อนตัวเองจะตาย ย่อมไม่สามารถหนีกรรมหนักที่เกิดจากการฆ่าพระอรหันต์ไปได้ เพราะกรรมต่างๆ ให้ผลตามลำดับอย่างนี้ เราจะไปเกิดในที่ใดก็ขึ้นอยู่กับกรรม กรรมนิमित หรือ คตินิमित ที่เรานึกถึงก่อนตาย

กระบวนการเกิดใหม่

คำถามข้อต่อไปก็คือ เมื่อเราไปเกิดใหม่ในภพภูมิต่อไปนั้น อะไรในตัวเราไปเกิดใหม่ คำตอบก็คือ จิตหรือวิญญาณเกิดใหม่ เราต้องเข้าใจว่า จิตหรือวิญญาณที่ดับในภพภูมิก่อนกับจิตหรือวิญญาณที่ไปเกิดใหม่ไม่ใช่ดวงเดียวกัน ใครที่เชื่อว่าพอกันเราตายลง วิญญาณหรือกายทิพย์จะออกจากร่างล่องลอยไปหาภพภูมิเกิดใหม่ พบที่เหมาะสมๆเมื่อใดก็คือปฏิสนธิเกิดใหม่เมื่อนั้น ประหนึ่งว่าวิญญาณมีความคงที่เที่ยงแท้ตลอดกาล ความเชื่อเช่นนั้น ผิดจากหลักคำสอนในพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะพุทธศาสนาเน้นเรื่องไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การที่บอกว่าวิญญาณเที่ยงแท้ (นิจจัง) และมีตัวตน (อัตตา) ถาวร จึงขัดกับหลักคำสอนเรื่องไตรลักษณ์

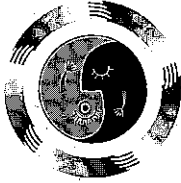
คำสอนที่ถูกต้องในพุทธศาสนาก็คือ เมื่อคนเราตายลง เขาจะเกิดใหม่ที่ทันทีในภพภูมิใดก็ได้ที่เหมาะสมกับกรรมที่เขาระลึกถึงก่อนดับจิต จิตที่ดับในภพภูมิก่อนกับจิตที่เกิดใหม่ในภพภูมิต่อมา

ไม่ใช่จิตดวงเดียวกัน จิตในชาติก่อนกับจิตที่เกิดใหม่ในชาติต่อมา จะเป็นจิตเดียวกันก็ไม่ใช่ จะต่างกันก็ไม่เชิง ขออธิบายเรื่องนี้เพิ่มเติมดังนี้

ในขณะที่คนเรามีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน จิตของเราเกิด-ดับทุกขณะ จิตเกิด-ดับ ๑ ขณะ เรียกว่าจิต ๑ ดวง จิตแต่ละดวงมี ๓ ขณะย่อย คือ เกิดขึ้น (อุปปาตะ) ตั้งอยู่ (ฐิติ) ดับไป (ภังคะ) จิตแต่ละดวงเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะดำรงอยู่ชั่วเวลาสั้นมากแล้วก็ดับไปก่อนจะดับไป (ภังคะ) จิตได้ส่งผลกระทบที่เก็บสะสมไว้ไปเป็นปัจจัยให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้น (อุปปาตะ) ดังนั้นจิตดวงใหม่เกิดขึ้นเพราะอาศัยพลังกรรมของดวงจิตดวงก่อนหน้าที่เพิ่งดับไป และจิตดวงที่เกิดตามมานี้ก็ตั้งอยู่ชั่วขณะแล้วดับไป ก่อนจะดับจิตนี้ก็ส่งปัจจัยต่อเนื่องให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้นอีกตามภาพนี้

อุปปาตะ + ฐิติ + ภังคะ อุปปาตะ + ฐิติ + ภังคะ อุปปาตะ + ฐิติ + ภังคะ

จิตเกิดดับต่อเนื่องกันเป็นสายโซ่อย่างนี้ ท่านเรียกว่า กระแสจิต (วิญญานโสตะ = Stream of

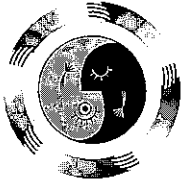
Consciousness) ภาวะที่จิตเกิดสืบต่อกันเป็นกระแส
 ท่านเรียกว่า สันตติ (Continuity) แม้จิตจะเกิด
 ดับทุกขณะ แต่ผลกรรมก็ไม่สูญหายไปพร้อมกับการ
 ดับของจิตแต่ละดวง เพราะจิตจะส่งทอดผลกรรมให้
 จิตดวงใหม่เก็บรักษาต่อไปก่อนที่ตัวเองจะดับลง จิต
 ดวงใหม่จึงเป็นทายาทรับมรดกกรรมของจิตดวงที่เพิ่ง
 ดับไป ความจำและประสบการณ์ก็ถูกส่งทอดต่อเนื่อง
 กันไปอย่างนี้ จิตดวงเก่าที่เพิ่งดับไปกับจิตดวงใหม่
 ที่เกิดตามมาจะเป็นอันเดียวกันก็ไม่ใช่ จะแตกต่าง
 กันก็ไม่เชิง (น จ โส น จ อญ โญ) ที่ว่าไม่ใช่สิ่งเดียวกัน
 เพราะจิตดวงเก่าได้ดับไปแล้ว และมีจิตดวงใหม่เกิด
 ขึ้นแทนที่ ที่ว่าไม่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงก็เพราะ
 จิตดวงใหม่รับผลกรรมและประสบการณ์เป็นมรดก
 ทั้งหมดมาจากจิตดวงก่อน และจิตดวงใหม่ที่เกิดขึ้น
 ตามมานั้นก็ส่งมรดกให้จิตดวงต่อมารับไปเช่นกัน จิต
 นับล้าน ๆ ดวงในกระแสจิตของชีวิตหนึ่งเกิดดับ
 ติดต่อกันสืบเนื่องกันไปอย่างนี้

ในชีวิตหนึ่ง จิตเกิดดับนับครั้งไม่ถ้วน และ
 คนเราก็เกิดและตายนับครั้งไม่ถ้วน ในช่วงชีวิตเดียวนี้

แต่ละจิตเกิด ๑ ขณะ ก็เท่ากับเราเกิด ๑ ครั้ง จิตดับ ๑ ขณะก็เท่ากับเราตาย ๑ ครั้ง เนื่องจากจิตของเราเกิดดับทุกขณะ คนเราจึงชื่อว่าเกิดและตาย ตามจำนวนครั้งของการเกิดดับของจิต ความตายชั่วขณะนี้ท่านเรียกว่า **ขณิกมรณะ** ทุกวันที่ผ่านไปเราเกิดและตายแบบขณิกมรณะนี้หลายครั้ง เราเกิดแล้วก็ตายและตายแล้วก็เกิดสลับกันไปทุกขณะ

จิตตายแล้วก็เกิดเพียงชั่วขณะเดียวด้วยวิธีการเช่นใด จิตตายแล้วก็เกิดใหม่แบบข้ามภพข้ามชาติด้วยวิธีการเช่นนั้น อันที่จริงนั้นสภาวะที่จิตตายแล้วเกิดใหม่แบบข้ามภพข้ามชาติก็มีลักษณะการเช่นเดียวกับสภาวะที่จิตเกิดดับในชั่วชีวิตเดียว ความแตกต่างประการเดียวอยู่ตรงที่ว่า การตายแล้วเกิดแบบขณิกมรณะจำกัดอาณาบริเวณอยู่ในร่างกายเดียว แต่การตายแล้วเกิดใหม่แบบข้ามภพข้ามชาติเป็นการทิ้งร่างกายในภพภูมินี้ แล้วถือกำเนิดในร่างกายของภพภูมิหน้า

ที่กล่าวว่า สภาวะที่ตายแล้วเกิดใหม่แบบข้ามภพข้ามชาติมีกระบวนการไม่ต่างจากการเกิดดับ

ของจิตในชีวิตประจำวันของเรานั้นหมายความว่า จิตดวงสุดท้ายในชาตินี้ เรียกว่า จุติจิต เพราะเป็นจิตที่เคลื่อนย้ายภพ (จุติ) ออกจากร่างกายที่ปราศจากลมหายใจ ขณะที่จุติจิตดับลง มันได้ส่งพลังกรรมและผลรวมของประสบการณ์ในชาตินี้ไปก่อให้เกิดจิตดวงใหม่ขึ้นในร่างกายใหม่ของชาติหน้า จิตที่เกิดขึ้นใหม่ในร่างกายใหม่เรียกว่า ปฏิสนธิจิต หมายถึงจิตที่เชื่อมโยง (ปฏิสนธิ) ระหว่างชาตินี้กับชาติหน้า ในกรณีนี้จุติจิตที่ดับในชาตินี้กับปฏิสนธิจิตที่เกิดขึ้นใหม่ในชาติหน้าจึงไม่ใช่จิตดวงเดียวกัน เพราะจุติจิตดับไปแล้วเหลือแต่เพียงพลังกรรมที่ถูกส่งทอดไปเป็นมรดกให้ปฏิสนธิจิตเก็บรักษาต่อไป แต่จุติจิตกับปฏิสนธิจิตก็ไม่แตกต่างกันชนิดแยกขาดจากกัน ทั้งนี้ก็เพราะปฏิสนธิจิตรับมรดกกรรมทุกอย่างมาจากจุติจิต และเก็บรักษาไว้เป็นอนุสัยสันดานสืบต่อไป ปฏิสนธิจิตกับจุติจิตจึงเป็นอันเดียวกันก็ไม่ใช่ จะแตกต่างกันก็ไม่เชิง

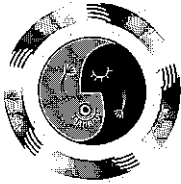
สรุป

พุทธศาสนาไม่ใช่อุจเฉททิฏฐิ (ลัทธิที่ถือว่าตายแล้วสูญ) เพราะสอนว่ามีการเวียนว่ายตายเกิดข้ามภพข้ามชาติ พุทธศาสนาไม่ใช่สัสสตทิฏฐิ (ลัทธิที่ถือว่ามื้อตตาย่างแท้อาวร) เพราะสอนว่า ไม่มีมื้อตตาย่างแท้อางที่ ทุกสิ่งเป็นอนิจจัง จิตหรือวิญญูณเกิดดับทุกขณะ จุติจิตที่ดับไปในชาตินี้ไม่ใช่ดวงเดียวกันกับปฏิสนธิจิตที่ถือกำเนิดในชาติหน้า ใครที่ถือว่า จุติจิตกับปฏิสนธิจิตเป็นจิตดวงเดียวกัน คนนั้นกำลังยึดถือทัศนนะว่าจิตเป็นมื้อตตาย่างแท้อาง ซึ่งเป็นทัศนนะที่ขัดแย้งกับทฤษฎีอนัตตาของพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุปก็คือไม่ใช่จุติจิตที่ไปเกิดใหม่เป็นปฏิสนธิจิต สิ่งที่ถูกถ่าเลียงส่งจากชาตินี้ไปสู่อชาติหน้าคือ พลังกรรม นักปราชญ์บางท่านถึงกับกล่าวว่า ในคำสอนของพุทธศาสนาเรื่องการเกิดใหม่นั้น ไม่มีจิตหรือวิญญูณที่ข้ามภพข้ามชาติไปเกิดใหม่ จะมีก็แต่วิบากกรรมหรือพลังกรรมเท่านั้นที่ถูกส่งข้ามภพข้ามชาติ

พุทธศาสนาเรียกพลังกรรมที่ถูกส่งข้ามภพ

๖๖ • กรรม และการเวียนว่ายตายเกิด

ข้ามชาติเพื่อก่อกำเนิดปฏิสนธิจิตในชาติหน้าว่าเป็น
 ชนกรรม (กรรมที่เป็นตัวทำให้เกิด) เมื่อใดพลัง
 กรรมนี้ถูกทำลายไป เงื่อนไขของการเกิดใหม่ก็ถูก
 ทำลายสะบัด สิ้นกรรมก็สิ้นชาติ ไม่มีการเวียนว่าย
 ตายเกิดอีกต่อไป นั่นคือสภาวะของผู้บรรลุนิพพาน
 นิพพานคือการดับภพดับชาติไม่เหลือเชื้อ (อเสสภว-
 นิโรธ) ดังนั้นพระอรหันต์ผู้เข้าถึงนิพพานจึงมักเปล่ง
 อุทานว่า *ชีณา ชาติ วุสิตํ พรหมจรรย์ กตํ กรรมิยํ นาปริ
 อิตตตตาย ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่
 ควรทำได้ทำแล้ว ไม่มีอะไรที่ทำให้เวียนว่ายตายเกิด
 อย่างนี้อีก* ^{๑๕}

พระอรหันต์ตัดกรรมได้จึงสามารถยุติ
 กระบวนการเวียนว่ายตายเกิด ส่วนปุถุชนผู้ถูกกิเลส
 ตัณหาชักพาให้ทำกรรมยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดใน
 วัฏสงสารต่อไปตามแรงส่งของกรรม

ขอจบการบรรยายวันนี้ด้วยพุทธพจน์ที่
 พระพุทธเจ้าทรงใช้สอนสาวกของพระองค์ให้หมั่น

พิจารณาเนื่อง ๆ ว่า

เราเป็นผู้มีกรรมเป็นของ ของตน เป็นผู้รับ
ผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์
มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย เราจักทำกรรมอันใดไว้ไม่ว่า
ดีหรือชั่ว เราจักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น เราทั้งหลาย
พึงพิจารณาเนื่อง ๆ อย่างนี้เถิด ^{๒๐}

(ปาฐกถาธรรมแสดงแก่ชุมชนพุทธธรรมศิริราช
ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๒)

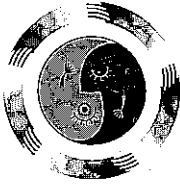
๒

เมื่อลามาเยเซกลับชาติ
มาเกิดเป็นลามะน้อย

คำชี้แจงของผู้แปล

ต้นฉบับภาษาอังกฤษของบทความนี้ได้รับการตีพิมพ์ใน Asia Magazine ฉบับวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๓๐ (๑๙๘๗) ผู้แปลได้ถอดความเป็นภาษาไทย และส่งไปลงตีพิมพ์ในพุทธจักร ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๖-๘ พ.ศ. ๒๕๓๐ เรื่องราวในบทความนี้

๗๐ • กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

เป็นเครื่องแสดงให้เห็นกรณีตัวอย่างของศรัทธาที่ชาวพุทธทิเบตยึดถือในเรื่องการกลับชาติมาเกิด ชาวทิเบตเชื่อว่าวิญญานของลามะ ทับเทน เยเช ผู้ถึงมรณภาพที่อเมริกาได้กลับชาติมาเกิดใหม่เป็นเด็กชายชาวสเปนชื่อไอเซล นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของทิเบตที่ลามะทิเบตเลือกกลับชาติมาเกิดเป็นฝรั่งชาวตะวันตก

ลามะ ทับเทน เยเช (Yeshe) เกิดใกล้กรุงลาซา (Lhasa) เมืองหลวงของทิเบต ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ อายุได้ ๖ ขวบ ท่านเข้ารับการศึกษาจากวัดเซรา วิชาที่ท่านศึกษาคือปรัชญาและการปฏิบัติกรรมฐาน หลังจากทิเบตถูกจีนยึดครอง ลามะเยเชได้ลี้ภัยการเมืองออกจากบ้านเกิดเมืองนอนของท่านในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เมื่อท่านพำนักอยู่ในค่ายผู้อพยพในภาคเหนือของอินเดีย ท่านได้ศิษย์เอกมาท่านหนึ่งมีชื่อว่าลามะ โชปะรินโปเช (Rinpoche) อาจารย์และศิษย์ทั้งสองได้ย้ายไปเปิดสำนักที่พุทธนาถในประเทศเนปาล โดยเปิดสอนพุทธศาสนาแก่ชาวตะวันตกในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ลามะเยเชได้ก่อตั้งมูลนิธิพิทักษ์ประเพณีมหายานขึ้น

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) • ๗๑

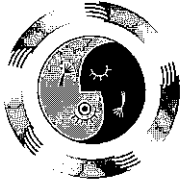
ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ มุลนิธิเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีสาขาอยู่ทั่วโลก ลามะเยเซเดินทางเผยแพร่ศาสนาทั่วโลกจนกระทั่งทำนถึงมรณภาพที่ลอสแอนเจลิส ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เมื่อท่านมีอายุได้ ๘๕ ปี ชาวทิเบตเชื่อกันว่า ท่านกลับชาติมาเกิดเป็นเด็กฝรั่งชาวสเปนชื่อว่า โอเซล (Osel) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

เชิญอ่านรายละเอียดการพิสูจน์เรื่องการกลับชาติมาเกิดในบทความต่อไปนี้

ผู้แปล

โอเซล ฮิตา ทอร์เรส เป็นเด็กอายุ ๒ ขวบ แต่ห่มจีวรแบบพระทิเบต และพำนักอยู่ในกุฎีก่อด้วยแผ่นศิลาอย่างหยาบๆ บนที่ราบสูงเชิงเขาที่มียอดปกคลุมด้วยหิมะแห่งเซียร์ราเนวาดาแถบภาคใต้ของประเทศสเปน เมื่อมองดูเด็กชายแค้นขี้ผมสีทอง โคนเกลี้ยงคนนี้แล้วเป็นการยากที่จะปลงใจเชื่อว่าเด็กน้อยตัวเตี้ยลำผู้มีนัยน์ตาช่างคิดสีน้ำตาลคนนี้จะถูกฟ้าลิขิตให้มาเป็นผู้นำทางวิญญูณพิเศษพิศดารมากที่สุดคนหนึ่งในยุคนี้ ทั้งนี้ เพราะโอเซล ฮิตา ทอร์เรส

๗๒ • กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

ผู้ถือกำเนิดจากบิดามารดาสามัญชนชาวสเปนได้รับการประกาศยอมรับอย่างเป็นทางการจากดาไลลามะว่าเป็น ลามะ ทับเทน เยเซ กลับชาติมาเกิด ลามะรูปนี้ถึงแก่กรรมภาพที่ลอสแอนเจลิส เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๒๗

ว่าตามหลักพุทธปรัชญาของทิเบต การเกิดใหม่เป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เฉพาะท่านผู้บำเพ็ญพัฒนาจิตใจถึงระดับสูงมากๆ จะสามารถควบคุมกระบวนการสิ้นชีวิต และกำหนดเงื่อนไขแน่นอน สำหรับการเกิดใหม่ในชาติถัดไปได้ จุดประสงค์ในการเกิดใหม่มีเพียงประการเดียวคือ เพื่อสานต่องานที่ท่านทำไว้และสงเคราะห์ผู้อื่น กล่าวกันว่าลามะเยเซเป็นบุคคลประเภทนี้

ปฏิภิกิริยาของบิดามารดา

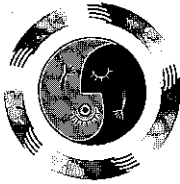
มาเรีย ทอร์เรส เครสโป คือมารดาวัย ๓๓ ปีของไอเซล เธอมีบุตรธิดา ๔ คน ทุกคนอายุต่ำกว่า ๘ ขวบ มาเรียเล่าว่า “เมื่อพวกเขาแจ้งดิฉันเป็นครั้งแรก ว่าลูกของดิฉันคือลามะเยเซกลับชาติมาเกิด ดิฉันพูด

อะไรไม่ออก ถึงแม้ดิฉันจะเคารพนับถือองค์ดาไล-
ลามะอย่างมาก ดิฉันก็อดคิดไม่ได้ว่าจะต้องมีอะไรบาง
อย่างผิดพลาด แต่ปัจจุบันนี้ดิฉันไม่มีความสงสัยใดๆ”

ปาโก คือบิดาวัย ๓๗ ปีของไอเซล เขาเป็น
คนพูดน้อย สงบเสงี่ยม เจียมตัว พูดภาษาอังกฤษได้
นิดหน่อย เขากล่าวเสริมว่า “พวกเขาให้ความสนใจ
เราอย่างมากมายในทันทีทันใด ผมเชื่ออย่างสนิทใจว่า
ไอเซลเป็นอย่างที่พวกเขาพูด”

ชีวิตของมาเรียและปาโกเปลี่ยนแปลงอย่าง
คาดไม่ถึง นับแต่มีประกาศเปิดเผยที่อินเดียเมื่อปีที่
แล้วว่า ไอเซลคือลามะเขเชกกลับชาติมาเกิด สองสามี
ภรรยาต้องพบกับคณะนักหนังสือพิมพ์และช่างภาพ
ทีวีที่เดินทางบุกไปถึงเมืองบูเบียนอันเป็นเมืองเล็กๆ
ที่พวกเขาอาศัยอยู่ เพราะความอยากเห็นการปรากฏ
ของลามะชาวยุโรปรูปแรกด้วยตาตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้น
สองสามีภรรยาต้องเตรียมย้ายครอบครัวไปพำนักอยู่
ในวัดที่ประเทศเนปาลเป็นเวลาไม่มีกำหนดเพื่อพา
ไอเซลกลับสู่รากเหง้าของเขา

มาเรียกล่าวว่า “พวกเขาบอกเราว่าไอเซล

ต้องการรากฐานที่มั่นคงในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่ว่าใครต้องสอนพระพุทธศาสนาแก่เขา เพียงแต่ว่าเขาควรได้รับการช่วยเหลือให้ฟื้นฟูความจำเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เราต้องการจะทำอะไรก็ได้ที่คิดว่าเป็นการดีที่สุดสำหรับเขา”

ลามะทับเทน เยเซ

เรื่องราวประหลาดเกี่ยวกับไอเซลเริ่มมาตั้งแต่ลามะทับเทน เยเซ ผู้ลี้ภัยออกจากทิเบตพร้อมกับดาไลลามะ ในปี ๒๕๐๒ หลังจากที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่จันรุกรานทิเบต ลามะเยเซเกือบจะตัวคนเดียวที่รับผิดชอบการเผยแผร์พระพุทธศาสนาแบบทิเบตในตะวันตก ท่านสร้างศูนย์และวัดพุทธศาสนาไว้ทั่วโลก ท่านเป็นคนร่างใหญ่ ทำทางมีความสุขใจ ชอบหัวเราะเสียงดังเปิดเผย แต่เป็นคนสงบเสถียรอย่างมาก บางครั้งท่านทำให้ชาวพุทธร่วมสมัยตกใจเพราะวิธีการแหวกแนวที่ท่านใช้ มีข่าวลือว่า ครั้งหนึ่งท่านเปลื้องจีวรออกแล้วไปเที่ยวไนท์คลับที่ฮ่องกงเพื่อให้รู้ซึ่งว่าจิตใจของชาวตะวันตกคิดอย่างไร ท่านยังได้วางเครื่องบินเด็กเล่นไว้บน

หิ้งบูชาของท่าน เพราะเครื่องบินเป็นพาหนะอันศักดิ์สิทธิ์ที่พาท่านเหิรฟ้าไปพบศิษย์จำนวนมากของท่าน เห็นได้ชัดว่าเจตนาแต่แรกของท่านเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรม

มาเรียและปาโกได้พบลามะเยเซเมื่อเข้าปฏิบัติกรรมฐานกับท่านที่เมืองอิบิเซีย ในปี ๒๕๒๐ การพบครั้งนั้นมีผลทำให้ชีวิตของคนทั้งสองเปลี่ยนไป มาเรียผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนคอนแวนต์แห่งหนึ่งกล่าวว่า “ดิฉันไม่ได้มีความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษแต่อย่างใด ดิฉันสนใจนักปฏิบัติมากกว่า นักปฏิบัติเป็นคนสงบเยือกเย็นมาก” ส่วนปาโกมาจากครอบครัวที่ยากจนมาก ออกจากโรงเรียนเมื่ออายุ ๕ ขวบ เขาเล่าว่า “ผมเคยพบพระอาจารย์ชาวทิเบตผู้สอนตามประเพณีมาก่อน แต่ท่านเหล่านั้นไม่ประทับใจผมมากนัก และแล้วผมก็ได้พบลามะเยเซ ผมไม่เคยพบบุคคลอย่างท่านมาก่อนในชีวิต ท่านมีอารมณ์ขัน มีความกรุณา มีปัญญา และมีความรักอยู่เปี่ยมล้น ผมไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ท่านสัมผัสผมลึกซึ้งไปถึงวิญญาณ”

เมื่อลามาเสนอให้พวกเขาตั้งสำนักปฏิบัติกรรมฐานที่แผ่นดินใหญ่สเปนเพื่อการอบรมทางวิญญาณ สองสามีภรรยาตอบตกลง มาเรียเล่าเพิ่มเติมว่า “ดิฉันไม่สามารถคิดถึงวิธีใช้ชีวิตที่ดีกว่านี้ ขณะที่ปาโกสร้างสำนัก ดิฉันสร้างเด็ก” ดาไลลามะทรงประทานนามแก่สำนักว่า โอเชล ลิง หมายถึงนครแห่งความสว่างไสว

เมื่อลามาเยเซถึงมรณภาพด้วยโรคหัวใจวาย ท่านมีอายุได้ ๔๕ ปี มาเรีย ปาโกและคนอื่นๆ หลายพันคนผู้ได้รับอิทธิพลจากลามาได้ไว้ทุกข์ มาเรียตั้งครรรค์ ๗๒ วันต่อมาทั้งที่เชอคุมกำเนิด เธอเล่าว่า “ดิฉันกลัวใจเพราะลูกคนอื่นๆ ของดิฉันอายุต่ำกว่าห้าขวบทั้งนั้น คนเล็กที่สุดอายุเพิ่งได้ห้าเดือน ปาโกเคยพยายามชักชวนให้ดิฉันใช้ห่วงคุมกำเนิดแต่ดิฉันรับความคิดนั้นไม่ได้ ดิฉันพูดปดลอบเขาเล่นๆ ว่าบางทีลามาอาจจะต้องการแม่สักคนหนึ่ง พอดิฉันตั้งครรรค์ เขาก็พูดติดตลกตอบมาว่า “บางทีเด็กในท้องคือลามา” มันไม่ตลกเลยแต่เพื่อปลอบใจตัวเองที่กำลังจะมีเด็กอีกคน ดิฉันฝันลมๆ แล้งๆ ว่า เด็กในท้องคือลามา

มันสร้างความกระปรี้กระเปร่าให้ดิฉัน”

กำเนิดโอเซล

โอเซลคลอดที่โรงพยาบาลประจำรัฐเกรนาดา เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ ขณะมีอายุฝนฟ้าคะนอง มาเรียสงสัยมาแต่แรกว่าลูกของเธอไม่ใช่เด็กธรรมดา เธอเล่าว่า “คลอดง่ายอย่างไม่น่าเชื่อ ไม่เจ็บเลย ใช้เวลาแค่ห้านาที เวลาคลอดจากท้องแม่ โอเซลลืมตาแป๋ว เหมือนกับกำลังมองค้นหาตรวจตราทุกสิ่งทุกอย่าง บรรยากาศในห้องทำคลอดพิเศษเอามากๆ ทุกคนรู้สึกได้ หลังคลอดไม่นานนัก ปาโกเข้ามาและพูดขึ้นในทันทีว่า เราควรตั้งชื่อลูกว่า โอเซล เพราะใบหน้าของแกเต็มไปด้วยรัศมีเจิดจ้า”

“ขณะเป็นทารก โอเซลสงบและสันโดษมาก ระยะเวลาแรกเขาหลับตลอดคืน และไม่เคยรบกวนการทำงานบ้านของดิฉัน มีหลายครั้งที่ดิฉันขลุกอยู่ในครัวกับเด็กอื่นๆ แล้วนึกขึ้นได้ว่า ยังไม่ได้ให้นมโอเซล ดิฉันรีบวิ่งขึ้นชั้นบนพบว่าโอเซลตื่นแล้ว เขานอนหลับตาออดออย”

เมื่อโอเซลอายุมากขึ้น เขาแตกต่างจากพี่ชาย และพี่สาวของเขาอย่างเห็นได้ชัด มาเรียและปาโกเล่าว่า โอเซลมีความตั้งใจและสมาธิสูงเกินเด็กวัยเดียวกัน นักศึกษาพฤติกรรมเด็กชาวสหรัฐหลายคนที่ได้ศึกษา พฤติกรรมของโอเซลต่างยืนยันว่าเขาพัฒนาเร็วกว่า อายุอย่างประหลาด “เขาสามารถใช้ความคิดชนิดที่เด็กในวัยเดียวกันคนอื่นๆ ทำไม่ได้ ตอนอายุได้ ๑ ขวบเขาสามารถดูวิดีโอความยาว ๑ ชั่วโมงตั้งแต่ต้นจนจบ วิดีโอนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับดาไลลามะ นั่นยังทำให้เป็นที่น่าสังเกตมากขึ้น ถ้าวิดีโอเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์หรือการ์ตูน เรายังพออธิบายให้เหตุผลได้”

นิสัยประหลาดของโอเซล

มาเรียและปาโกยืนยันอีกว่า พวกเขาได้พบเหตุการณ์ที่ชวนให้เชื่อว่า โอเซลคือลามะเยเซจริง ๆ

“โอเซลมีนิสัยชอบเอามืออุบวนรอบ ๆ ศีรษะของเขาอย่างทีลามะเยเซทำ เขาดูดน้ำผลไม้เหลือไว้ แต่เนื้อเหมือนลามะ เขามีนิสัยตลกเหมือนลามะ ทั้งยังมีพลังมากมายเหมือนลามะเยเซ”

อย่างไรก็ตาม ข้อพิสูจน์ที่น่าเชื่อมากที่สุดสำหรับมาเรียและปาโกก็คือ ทำที่ที่เขาปฏิบัติต่อลามะชาวทิเบต “เขาชอบอยู่กับลามะ เมื่อปีที่แล้ว เราพาโอเซลไปพบพระอาจารย์ท่านหนึ่งที่ลามะเยเชเครพมากในอเมริกา โอเซลหมอบกราบพระอาจารย์สองครั้งโดยไม่มีใครเตือน เขายกมือน้อยๆ ขึ้นเหนือศีรษะแล้วหมอบกราบลงบนพื้น ลูกขึ้นยืนแล้วทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง ลามะอื่นๆ ซึ่งอยู่ที่นั่นด้วยพากันประหลาดใจ โอเซลทำอย่างเดียวกันในโบสถ์ของพระอาจารย์อีกท่านหนึ่งในอินเดีย เขาวิ่งเยาะๆ วนรอบพระอาจารย์ ในทิศทางตามเข็มนาฬิกา อย่างถูกต้องแล้วหยุดหมอบกราบ”

“เมื่อโอเซลอายุได้ ๑๔ เดือน เราพาเขาเข้าเฝ้าดาไลลามะที่อินเดีย เขาเดินตรงไปยังโต๊ะตัวหนึ่งในทันที หยิบดอกไม้ดอกหนึ่งไปถวายดาไลลามะ พฤติกรรมเช่นนี้อธิบายยากจริงๆ”

การสอบสวนของทางการทิเบต

การพิสูจน์หลักฐานทางราชการเป็นแบบแผนมากกว่านั้น ลามะ โซปะะ รินโปเช ผู้เป็นศิษย์และเพื่อนสนิทที่สุดของลามะเยเซ ยืนยันว่าได้เห็นใบหน้าของโอเซลในสมาธิและความฝันเป็นเวลานานก่อนพบตัวโอเซล

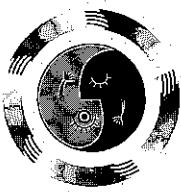
เมื่อท่านไปเยือนสำนักของมาเรียและปาโก ท่านจำได้ในทันทีว่าใบหน้าของโอเซลอายุ ๗ เดือน เป็นใบหน้าที่ท่านเคยเห็น ท่านจึงสอบถามบิดามารดา ถึงสถานการณ์ขณะตั้งครรภ์และขณะคลอด ท่านถามว่าลามะเยเซพบกับพวกเขาเป็นครั้งสุดท้ายว่าอย่างไร เป็นการบังเอิญที่ว่า มาเรียได้บันทึกวิถีโอการพบลามะเยเซเป็นครั้งสุดท้ายเอาไว้

มาเรียเล่าว่า “พวกเรานำวิถีโอมาขายให้ลามะโซปะะชม และพวกเราได้ยืมลามะเยเซพูดในวิถีโอว่า “อาตมาทราบว่า พวกท่านทำงานหนักเพียงไรสำหรับสำนักแห่งนี้ ถึงตัวอาตมาจะตายก็จะไม่ลืมพวกท่าน นี่เป็นสถานที่สง่างามมาก มันเตือนอาตมาให้ระลึกถึงภูเขาคิมาลัย บางครั้งอาตมาอยากจะอยู่ที่นี้สักหลายปี

“พวกเรามีกรรมหลายอย่างที่ควรทำร่วมกัน” พวกเรา
ลืมนึกถึงความสำคัญคำพูดของเยเซไประยะหนึ่ง ในขั้นนี้
ลามะโซปะปะไม่ได้พูดอะไรนอกจากว่าโอเซลเป็นเด็ก
พิเศษและพวกเราต้องตั้งใจดูแลเขา”

ลามะโซปะปะส่งบัญชารายชื่อของเด็กผู้นำจะ
เป็นลามะเยเซกลับชาติมาเกิดจำนวน ๑๐ คน เพื่อให้
ดาไลลามะทรงพิจารณา ในบัญชีนี้นี้มีเด็กทิเบตใน
ประเทศเนปาล ๓ คน เด็กทิเบตอีก ๒ คนในดินแดน
ทิเบตที่ครอบครัวยุคของลามะเยเซเคยตั้งรกรากและเด็ก
ฝรั่งจำนวนหนึ่ง

ดาไลลามะทรงตอบมาว่าเด็กคนหนึ่งในบัญชียุ
ต้องเป็นลามะเยเซแน่ๆ พระองค์ทรงใช้เวลา นั่งสมาธิ
ตรวจสอบอีกสองเดือน ก่อนจะมีคำตอบครั้งสุดท้าย
ออกมาว่าเด็กคนนั้น คือโอเซล ถึงตอนนี้ลามะโซปะปะ
ได้เรียกตัวมาเรียและโอเซลไปอินเดียเพื่อการทดสอบ
ต่อไป

ผ่านการทดสอบ

ตามประเพณีดั้งเดิมของทิเบต ลามะโซปะนำ
 บริหารของลามะเยเชจำนวนหนึ่งออกมาแสดงแก่โอเซล
 ท่านวางสายลูกประจำกรรมดาๆ ที่ลามะเยเชเคยใช้
 ขณะเข้ากรรมฐานครั้งสุดท้ายรวมกับสายลูกประจำ
 อื่นๆ ซึ่งส่วนมากทำด้วยลูกปัดและผลึกแวววาว
 สะดุดตาเด็กเล็ก ท่านสั่งโอเซลว่า “เธอจงหยิบสายลูก-
 ประจำที่เป็นของเธอเมื่อชาติที่แล้วให้แก่นั่น” โอเซล
 ลังเลอยู่หนึ่งนาทีแล้วจึงหยิบสายลูกประจำที่ถูก-
 ต้องมอบให้ท่านด้วยความมั่นใจเต็มที่ เขาทำอย่าง
 เดียวกันกับกระดิ่งที่ลามะเยเชใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจ
 มาเรียกล่าว่า “ดิฉันไม่คิดว่าโอเซลจะสามารถผ่าน
 การทดสอบเป็นครั้งที่สอง ดิฉันทิ้งมากที่โอเซลทำได้
 เขาดึงนิ้วมือลามะโซปะกางออกและยึดกระดิ่งที่ต้องการ
 ลงบนฝ่ามือลามะ”

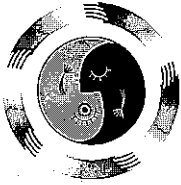
“นี่เป็นข้อพิสูจน์อันสุดท้ายที่ลามะโซปะ
 ต้องการ ท่านได้เรียกประชุมกลุ่มศิษย์ของลามะเยเช
 จับโอเซลสวมเสื้อเชิ้ตสีเหลืองตัดเย็บจากจีวรของลามะ
 เยเชแล้วให้นำบนธรรมมาสน์ ท่านประกาศว่า “ท่านผู้นี้

คือลามะเยเช” แล้วหมอบกราบโอเซลสามครั้ง ดิฉัน พุดไม่ออก ตลอดเวลาแห่งการทดสอบทุกชั้นตอนที่ ผ่านมาไม่มีใครบอกดิฉันตรงๆ ว่าลูกของดิฉันเป็นใคร ในขณะนั้นโอเซลผู้กำลังเอนตัวตามสบายบนเบาะด้วย ท่าทางเหนื่อยอ่อนได้นั่งตัวตรงตื่นตัวเต็มที่ เอื้อม หยิบคอร์เจและกระดิ่งข้างหน้าด้วยมือข้างที่ควรใช้ หยิบแล้วเขย่าคอร์เจ และสั่นกระดิ่งด้วยท่าทางของ ลามะแล้ววางลง เขาทำอย่างนั้นถึงเจ็ดครั้ง และแล้วก็ ระเบิดเสียงหัวเราะดังลั่น นี่คือการถอดแบบลามะเยเช ดิฉันไม่คิดว่าพวกเราคนใดจะคิดอะไรออก”

โอเซลคนดัง

นับแต่นั้นมา มาเรีย ปาโกและศิษย์เก่า จำนวนมากเริ่มยอมรับว่า โอเซล อิตา ทอร์เรส คือ ลามะทับเทน เยเชกลับชาติมาเกิด

มาเรียสารภาพว่า “ในระยะแรก เป็นการยากที่ จะยกความรู้สึกที่ดิฉันมีต่อพระอาจารย์ ดิฉันไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติต่อโอเซลอย่างไร จนเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่แน่ใจ บางครั้งเขาชนและดิฉันโกรธเขา แต่ดิฉันสังเกตพบว่า

เขาปฏิบัติตัวตามลักษณะที่คนทั้งหลายปฏิบัติต่อเขา ถ้าคนทั้งหลายมองเขาเป็นลามะเยเซ เขาก็ปฏิบัติตัวเหมือนลามะเยเซ ถ้าคนมองเขาเป็นเด็กเล็กๆ เขาก็จะกลายเป็นเด็กเล็กๆ เขาเป็นเด็กไวต่อความรู้สึกมากเหมือนกับฟองน้ำดูดซับเอาบรรยากาศรอบตัว โอเซลจัดว่ายังเด็กมากเหลือเกินเมื่อได้รับการยอมรับว่าเป็นลามะกลับชาติมาเกิด โดยปรกคิแล้วชาวทิเบตไม่เคยประกาศว่าเด็กคนใดเป็นลามะกลับชาติมาเกิดจนกว่าเด็กคนนั้นจะมีอายุ ๔ หรือ ๕ ขวบ และสามารถวางตัวเมื่อตกเป็นเป้าความสนใจทั้งปวง”

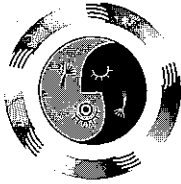
โอเซลกำลังชอบสถานภาพของการเป็นคนเด่นคนดัง นอกจากเขาจะได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนทุกประเภทแล้ว โอเซลยังได้เดินทางไปทั่วสหรัฐอเมริกา ยุโรป และอินเดีย ตามคำเชิญของบรรดาศิษย์ของลามะเยเซผู้ปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะแสดงความเคารพต่อโอเซล ปีนี้โอเซลมีแผนที่จะเดินทางไปออสเตรเลีย และการต้อนรับโอเซลเข้าอยู่ประจำวัดของลามะโชปะที่เนปาล มีขึ้นในวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๐

ใครกำกับบทโอเซล?

เราคงต้องตั้งคำถามว่า เด็กน้อยคนนี้มีโอกาส
แคไหนที่จะเป็นอะไรก็ได้ นอกจากลามาเยเซ? ดู
เหมือนภยิตที่มีกอ้างกันเสมอว่า “จงมอบเด็กไว้กับ
ข้าพเจ้าจนกระทั่งเขามีอายุ ๗ ขวบและเขาจะเป็นของ
ข้าพเจ้าตลอดชีวิตของเขา” เข้ากันได้เหมาะสมเจาะกับ
กรณีนี้

อย่างไรก็ตาม มาเรียปฏิเสธข้อกล่าวหาทั้ง-
หมดที่ว่า เธอกำกับบทให้โอเซลแสดง “หลายคนตั้ง
คำถามนั้น รวมทั้งคุณแม่ของดิฉันด้วย เนื่องจากดิฉัน
เชื่อว่าโอเซลคือ ลามาเยเซ ดิฉันจึงไม่ยอมรับว่าพวก
เรากำกับบทเขามากไปกว่าการที่พ่อแม่ทั่วไปดูแลลูก”

“โดยส่วนตัวแล้ว ดิฉันไม่เชื่อว่า คุณสามารถ
ทำให้ใครสักคนเป็นในสิ่งที่เขาไม่ได้เป็น ถ้าสิ่งนั้นไม่
ได้มีอยู่ภายในตัวเขาเรียบร้อยแล้ว คุณจะไม่สามารถ
ใส่มันเข้าจากภายนอก เราไม่มีทางทำสิ่งนี้กับเด็กคน
อื่นๆ ของเรา ก็อย่างที่ดาไลลามะได้ตรัสไว้ ข้อพิสูจน์
ที่แท้จริงว่าโอเซลเป็นใครจะเผยออกมาเมื่อโอเซล
สามารถพูดได้ ถึงเวลานั้น เขาจะบอกพวกเราว่า แท้ที่
จริงนั้น เขาคือใคร”

อนาคตของลามะน้อย

ในระหว่างนี้พวกเขาเตรียมอพยพไปอยู่เนปาล เพื่อว่าโอเซลจะได้อยู่ใกล้ลามะโชปะ ณ บ้านเกิดของท่านในวัดโกปานนอกกรุงกัตมัณฑุ ในทัศนะของมาเรีย การฝึกฝนอบรมโอเซลไม่อาจเหมือนและจะไม่เหมือนการฝึกฝนอบรมลามะอื่นๆ ประการแรก โอเซลจะไม่ถูกแยกตัวจากครอบครัวของเธอหรือของเธอ อย่างน้อยก็ตลอดเวลาที่เขายังต้องการจะอยู่กับครอบครัว

มาเรียกล่าวว่า “ดิฉันไม่ต้องการให้สิ่งนั้นเกิดขึ้น ดิฉันต้องการอยู่ใกล้ชิดโอเซล เมื่อดิฉันได้มีโอกาสเป็นแม่ของโอเซลแล้ว ดิฉันไม่พร้อมที่จะเลิกความเป็นแม่เร็วนัก ยิ่งไปกว่านั้น ดิฉันทราบว่าลามะโชปะจะไม่ทำอะไรที่เป็นการทำร้ายความรู้สึกของเรา”

เธอฉลาดพอที่จะไม่ทำนายอนาคต “ดิฉันอยู่กับปัจจุบัน แต่ดิฉันเชื่อมั่นว่า อะไรที่จะเกิดขึ้นจะเป็นไปเพื่อสิ่งที่ดีที่สุด ตั้งแต่โอเซลเกิดมา ชีวิตของพวกเขาเรามีความสุขมากขึ้นๆ”

“คงจะต้องรอดูกันต่อไปว่าอะไรจะเกิดขึ้น
ดิฉันหวังว่าไอเซลจะให้ชีวิตครึ่งหนึ่งในตะวันออก และ
อีกครึ่งหนึ่งในตะวันตก ว่ากันตามจริง เขาจะมีราก-
ฐานทั้งในพระพุทธศาสนาและคริสตศาสนา ศิษย์ชาว
สหรัฐคนหนึ่งของเขาได้เปิดบัญชีธนาคารในนามของ
เขาเพื่อเป็นทุนการศึกษาในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ถ้า
จะให้พระพุทธศาสนามีความหมายในตะวันตก เราจะ
ต้องดึงเอาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาออกมา
แล้วสร้างวัฒนธรรมของเราอบๆแก่นแท้นั้น นั่นคือ
ความฝันของลามะเยเซ และบางทีไอเซลอาจจะทำ
ความฝันนั้นให้เป็นความจริงขึ้นมาก็เป็นได้”

ภ า ค ก ฎ แ ห่ ง ก ร ร ม

๑

ก ร ร ม ที่ ทำ ให้ เป็น
พ ระ พุ ท ธ เจ้า

อานนท์! คนใดสร้างกุศลสมภารในพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ คนนั้นเป็นนักปราชญ์โดยมุก มีกำลังมาก มีปัญญาแก่กล้า ย่อมได้บรรลุความเป็นพระสัพพัญญูด้วยเดชแห่งปัญญา แม้เราเป็นธรรมราชาผู้สมบูรณ์ด้วยบารมี ๑๐ ทศ (ทาน ศีล เนกขัมมะ วิริยะ จันทิ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา ในระดับสามัญ ทั้ง ๑๐ ประการ ในระดับกลางทั้ง ๑๐ ประการ ในระดับสูงสุดคือเอาชีวิตเข้าแลกทั้ง ๑๐ ประการ)

ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าในสำนักพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ นับไม่ถ้วน นมัสการพระพุทธเจ้าผู้เป็นนายกของโลกพร้อมคณะสงฆ์ด้วยนิ้วทั้งสิบ และกราบไหว้ สัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุดทั้งหลาย ด้วยเศียรเกล้า สละทุกสิ่งสิ้นให้แก่พระพุทธศาสนา เคยสละแม้ชีวิตหลายต่อหลายครั้ง เรามีใจเลื่อมใสในทางที่เราให้แล้วด้วยใจอันผ่องใส เรามบูชาพระสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์แล้ว บูชาแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะกุศลกรรมที่เราทำดีแล้วนั้น และเพราะความปรารถนาแห่งใจ เราละกายมนุษย์แล้ว ได้ไปยังดาวดึงส์พิภพ เราย่อมรู้ทั่วความเป็นเทวดาและมนุษย์ (ตั้งแต่โพธิสัตว์มา) ย่อมไม่รู้จักคติอื่น (ไม่ตกลงไปสู่ภพอื่น) นี่เป็นผลแห่งความปรารถนาด้วยใจ

เราได้ให้ทานอันประเสริฐในคนไม่มีทรัพย์ คนเดินทางไกล คนยากจน และคนเดินทางเปลี่ยวเพื่อต้องการบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณอันประเสริฐ

เราบำเพ็ญทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา โดยไม่เหลือ (ถึงที่สุด) เราเป็นผู้มีใจเสมอในอารมณ์ทั้งปวงคือในลาภ

เสื่อมลาภ ยศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา ทุกข์และสุข
พึงได้บรรลุสัมโพธิญาณอันอุดม ท่านทั้งหลายเห็น
ความเพียร นี่เป็นอนุศาสน์ของเรา ท่านทั้งหลายเห็น
ความวิวาทโดยเป็นภัย และเห็นความไม่วิวาทโดย
เกษมแล้ว จงสมัคสมานกัน กล่าววาจาอ่อนหวาน
แก่กัน นี่เป็นอนุศาสน์ของเรา ท่านทั้งหลายเห็นความ
ประมาทโดยความเป็นภัย และเห็นความไม่ประมาท
โดยเกษมแล้ว จงอบรมอภิวัจฉิกมรรค (มรรค ๘) นี้
เป็นอนุศาสน์ของเรา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พุทธบาทาน เล่มที่ ๕๒

๒

ก าร รั ะ ธิ ก ษ า ติ ข อ ง ต ถ า ก ต

ภิกษุทั้งหลาย! พระมหาบุรุษผู้สมบุรณ์ด้วย
 มหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการเหล่านี้ย่อมมีคติเป็น
 สองเท่านั้น ไม่เป็นอย่างอื่น คือถ้าครองเรือนจะได้เป็น
 พระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม เป็นพระราชาโดยธรรม
 เป็นใหญ่ในแผ่นดิน มีมหาสมุทร ๔ เป็นขอบเขต ทรง
 ชนะแล้วมีราชอาณาจักรมั่นคง สมบุรณ์ด้วยแก้ว ๗
 ประการ คือจักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว
 คฤหบดีแก้ว ปริณายกแก้วเป็นที่ ๗ พระราชบุตรของ

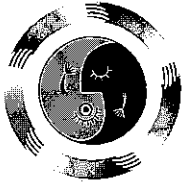
พระองค์มีกว่าพันล้านกล้าหาญมีรูปทรงสมเป็นวีร-
กษัตริย์ สามารถย้ายเสนาของข้าศึกได้ พระองค์ทรง
ชำนาญโดยธรรม โดยเสมอ มิต้องใช้ศัตรา มิต้องใช้
อาชญา มิได้มีเสียด ครอบครองแผ่นดิน มีสาครเป็น
ขอบเขต มิได้มีเสาเขื่อน มิได้มีนิมิต ไม่มีเสี้ยนหนาม
สำเร็จแพร่หลาย มีความเกษมสำราญ

พระมหาบุรุษนี้ ถ้าเสด็จออกผนวชเป็น
บรรพชิตจะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มี
หลังคา คือกิเลสอันเปิดแล้วในโลก

ภิกษุทั้งหลาย! มหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ
นั้นเป็นไหน ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระมหาบุรุษในโลกนี้

๑. มีพระบาทประดิษฐานเป็นอันดี
๒. ณ พื้นภายใต้ฝ่าพระบาทมีจักรเกิดขึ้น มี
ซี่ขี้ละพัน มีกง มีคม บริบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง
๓. มีสันพระบาทยาว
๔. มีพระองค์อุทียาว
๕. มีฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอันอ่อนนุ่ม
๖. ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทมีลายดุษ
ตาข่าย

๗. มีพระบาทเหมือนสังข์คว่ำ
๘. มีพระขงฉวีเรียวกุจแก่งเนื้อทราย
๙. ขณะเสด็จสถิตยืนอยู่มิได้น้อมลง เอา
ฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองลูบคลำได้ ถึงพระชานูทั้งสอง
๑๐. มีพระคุษะเร้นอยู่ในฝัก
๑๑. มีพระฉวีวรรณดุจวรรณะแห่งทองคำ มี
พระตะจะประคุดหุ้มด้วยทอง
๑๒. มีพระฉวีละเอียด ชูลีละอองจึงมิตติดอยู่
ในพระกายได้
๑๓. มีพระโลมชาติเส้นหนึ่ง ๆ ในขุม ๆ ละเส้น
๑๔. พระโลมชาติมีปลายซ้อนขึ้นข้างบน มีสี
เขียวเหมือนดอกอัญชัญชดเป็นกุณฑลทักษิณาวัญ
๑๕. มีพระกายตรงเหมือนกายพรหม
๑๖. มีพระมังสะเต็ม
๑๗. กิ่งพระกายท่อนบนเหมือนกิ่งกายท่อน
หน้าของสีหะ
๑๘. มีระหว่างพระอังสะเต็ม มีความเป็น
ระเบียบงดงาม
๑๙. วาของพระองค์ เท่ากับพระกายของ

พระองค์

- ๒๐. มีลำพระศอกกลมเท่ากัน
- ๒๑. มีปลายเส้นประสาทสำหรับนำรสอาหาร

อันดี

- ๒๒. มีพระหนุดจกวางราชสีห์
- ๒๓. มีพระทนต์ ๔๐ ซี่
- ๒๔. พระทนต์เรียบเสมอกัน
- ๒๕. พระทนต์ไม่ห่าง
- ๒๖. มีพระทาสู่ขาวงาม
- ๒๗. มีพระชิวหาใหญ่
- ๒๘. มีพระสุรเสียงดุษเสียงแห่งพรหม (แผ่ว
กังวาน) มีสำเนียงดั่งนกกการเวก
- ๒๙. มีพระเนตรดำสนิท
- ๓๐. มีดวงพระเนตรดุจตาแห่งโค(กลมใหญ่)
- ๓๑. มีพระอุณาโลมบังเกิด ณ ระหว่างพระขนง
มีสีขาวอ่อนकरเปรียบด้วยนุ่น (ขนอ่อนระหว่างคิ้ว)
- ๓๒. มีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระ-

พักตร์

ภิกษุทั้งหลาย! มหาปุริสลักษณะ ๓๒

ประการเหล่านี้แล พวกฤาษีแม้เป็นภายนอก (หมายถึง ภายนอกศาสนา) ย่อมทรงจำมหาปฐิสลักษณะของ พระมหานุรุษ ๓๒ เหล่านี้ได้ แต่ฤาษีทั้งหลายนั้นย่อม ไม่ทราบว่า (พระโพธิ) สัตว์ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมต่างๆ อันตนทำสั่งสมพอกพูนไปบุลย์ สัตว์ที่บำเพ็ญกุศลกรรมนั้น ย่อมครอบงำเทวดาทั้งหลายอื่นในโลกสวรรค์ โดยสถาน ๑๐ คือ อายุทิพย์ วรรณทิพย์ ความสุขทิพย์ ยศทิพย์ ความเป็นอธิบดีทิพย์ รูปทิพย์ เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ รสทิพย์ และโภจ- ฐัพพะทิพย์ ครั้นจุติจากโลกสวรรค์นั้นแล้ว มาสู่ความเป็นอย่างนี้ ย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปฐิสลักษณะนี้

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้สมาทานมั่นใน กุศลธรรม มีสมาทาน (การรับมาทรงไว้) ไม่ด้อยหลัง ในกายสุจริต ในวจีสุจริต ในมโนสุจริต ในการบำเพ็ญ ทาน ในการสมาทานศีล ในการรักษาศูโบสถ ในการ ปฏิบัติดีในมารดา ในการปฏิบัติดีในบิดา ในการปฏิบัติ ดีในสมณพราหมณ์ ในความเป็นผู้เคารพต่อผู้ใหญ่ใน สกฤต และในธรรมอันเป็นอริกุศลอื่นๆ เพราะกรรมนั้น

อันตนทำสังกรรมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะ
มหาปรีสลักษณะอย่างนี้ คือ มีพระบาทตั้งอยู่เฉพาะ
เป็นอันดี คือ เหยียบพระบาทเสมอกันบนพื้น ยก
พระบาทขึ้นก็เสมอกัน จรดภาคพื้นด้วยฝ่าพระบาท
ทุกส่วนเสมอกัน เป็นพระมหามารุชสมบุรณ์ด้วย
ลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ได้เป็นผู้นำความสุข
มาให้แก่ชนเป็นอันมาก บรรเทาภัย คือความหวาด-
กลัวและความหวาดเสียวจัดการรักษาปกครองกันโดย
ธรรมและบำเพ็ญทานพร้อมด้วยวัตถุอันเป็นบริวาร
เพราะกรรมนั้นอันตนทำสังกรรมพอกพูนไพบูลย์
ตถาคตย่อมได้เฉพาะมหาปรีสลักษณะอย่างนี้ คือใน
ฝ่าพระบาททั้งสองมีจักรเกิดเป็นอันมาก มีซี่กำพันหนึ่ง
มีกง มีดุม บริบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง มีระหว่าง (ช่อง
ห่าง) อันกุศลกรรมแบ่งเป็นอันดี เป็นพระมหามารุช
สมบุรณ์ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละปาณาติบาตแล้ว

เว้นขาดจากปาณาติบาตแล้ว วางทัณฑะวางศัสตราแล้ว มีความละอาย มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ ทั้งปวงอยู่ เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูน ไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะ ๓ ประการนี้คือ สันพระบาทยาว ๑ มีนิ้วพระหัตถ์และ นิ้วพระบาทยาว ๑ มีพระกายตรงดั่งกายแห่งพรหม ๑ เป็นพระมหากษัตริย์สมบุรณ์ด้วยลักษณะทั้งหลายนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้ให้ของที่ควร เคี้ยว และของที่ควรบริโภคนั้นประณีตและมีรสอร่อย และให้น้ำที่ควรชดควรดื่ม เพราะกรรมนั้นอันตนทำ สั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหา- ปุริสลักษณะนี้ คือ มังสะ (เนื้อ) อูมในที่ ๗ สถานคือ ที่หลังพระบาททั้งสอง ที่บนพระอังสาทั้งสอง ที่ลำ พระศอก เป็นพระมหากษัตริย์สมบุรณ์ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้สงเคราะห์ ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ การให้ การกล่าวคำ เป็นที่รัก การประพฤติกให้เป็นประโยชน์ และความเป็น

ผู้มีตนเสมอ เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูน ไพบูลย์ ดลาคดข้อมได้เฉพาะซึ่งมหาปฐิสลักษณะทั้ง ๒ นี้ คือ พระหัตถ์และพระบาท มีพื้นอ่อนนุ่ม ๑ และ พระหัตถ์และพระบาทมีลายดังดาข่าย ๑ เป็นพระ-มหาบุรุษสมบุรณด้วยลักษณะทั้งสองนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ดลาคดเคยเป็นมนุษย์ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้กล่าววาจา ประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม แนะนำ ประชาชนเป็นอันมาก เป็นผู้นำประโยชน์และความสุข มาให้สัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้บูชาธรรมอยู่เสมอ เพราะ กรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ดลาคดข้อม ได้ซึ่งมหาปฐิสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ มี พระบาทดุจสังข์คว่ำ ๑ มีพระโลมชาติล้วนมีปลาย ช้อนขึ้นข้างบนทุกๆ เส้น ๑ เป็นพระมหาบุรุษสมบุรณ ด้วยลักษณะทั้งสองนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ดลาคดเคยเป็นมนุษย์ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้ตั้งใจสอน ศิลปะ วิชาและกรรม ด้วยมนสิการว่า ทำไหน ชน ทั้งหลายนี้ถึงรู้เร็ว พึงสำเร็จ ไม่พึงลำบากนาน เพราะ

กรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคต
 ย่อมได้ซึ่งมหาปุริสลักษณะนี้ คือ มีพระขงฆ์เรียวตั้ง
 แข็งแห่งเนื้อทราย เป็นพระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วย
 ลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
 ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้เข้าหาสมณะ
 หรือพราหมณ์แล้วซักถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญกรรม
 ส่วนกุศลเป็นอย่างไร กรรมส่วนอกุศลเป็นอย่างไร
 กรรมส่วนที่มีโทษเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่ไม่มีโทษ
 เป็นอย่างไร กรรมที่ควรเสพเป็นอย่างไร กรรมที่ไม่
 ควรเสพเป็นอย่างไร กรรมอะไรที่พึงเป็นไปเพื่อความ
 เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนาน หนึ่งกรรม
 อะไรที่พึงเป็นไปเพื่อความเป็นประโยชน์ เพื่อสุข
 ตลอดกาลนาน เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสม
 พอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริส-
 ลักษณะนี้ คือ มีพระฉวีสุษุมละเอียด ฐิติละอองมิตติ
 พระกายได้ เป็นพระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
 ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้ไม่มีกรรมโทษ

ไม่มีความแคँนใจ แม้ถูกคนหมู่มากกว่าเขาก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธ ไม่ปองร้าย ไม่จองผลาญ ไม่ทำความโกรธ ความเคิ่ง และความเสียใจให้ปรากฏ และเป็นผู้ให้ เครื่องลาดมีเนื้อละเอียดอ่อนและให้ผ้าสำหรับนุ่งห่มมี เนื้อละเอียด เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูน ไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะนี้ คือ มีวรรณะดั่งทองคำ มีผิวหน้าคล้ายทองคำ เป็น พระมหาบุรุษสมบุรณด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้นำพวกญาติ มิตรสหาย ผู้มีใจดี ที่สูญหาย พลัดพรากไปนานให้ กลับมาพบกัน นำมารดากับบุตรให้พบกัน นำบุตรกับ มารดาให้พบกัน นำบิดากับบุตรให้พบกัน นำบุตรกับ บิดาให้พบกัน นำพี่ชายพี่สาวกับน้องชายน้องสาวให้ พบกัน ครั้นเขาทำการพร้อมเพรียง (รักใคร่ปรองดอง) กันแล้วก็ชื่นชม เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอก- พูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะ นี้ คือ มีพระคุษะเร้นอยู่ในฝัก เป็นพระมหาบุรุษ สมบุรณด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เมื่อตรวจดูมหาชนเป็นผู้ดูที่ควรสงเคราะห์ ย่อมรู้จักชนที่เสมอกัน รู้จักบุรุษพิเศษ หยั่งทราบว่าคุณคนนี้ ควรปฏิบัติด้วยอย่างนี้ๆ แล้วทำกิจอันเป็นประโยชน์พิเศษในบุคคลนั้นๆ ในกาลก่อน เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะ ๒ ประการนี้ คือ มีพระกายเป็นระเบียบงดงาม และเมื่อยืนอยู่ไม่ต้องน้อมกายลง ย่อมลูบลำขานูทั้งสองด้วยฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองได้ เป็นพระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้หวังประโยชน์หวังความเกื้อกูล หวังความผาสุก หวังความเกษมจากโยคะแก่ชนเป็นอันมาก ด้วยมนสิการว่า ทำไฉนชนเหล่านี้พึงเจริญด้วยศรัทธา เจริญด้วยศีล เจริญด้วยสุระ เจริญด้วยพุทธิ เจริญด้วยจาคะ เจริญด้วยธรรม เจริญด้วยปัญญา เจริญด้วยทรัพย์และข้าวเปลือก เจริญด้วยนาและสวน เจริญด้วยทาสและ

กรรมกร เจริญด้วยญาติ เจริญด้วยมิตร เจริญด้วย
พวกพ้อง ดังนี้ เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอก-
พูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักขณะ
๓ ประการนี้ คือ มีส่วนพระกายข้างหน้าตั้งว่ากิ่งกาย
ข้างหน้า แห่งราชสีห์ ๑ มีระหว่างพระปฤษฎางค์เต็มดี
๑ มีลำพระศอกกลมเสมอกัน ๑ เป็นพระมหาบุรุษ
สมบูรณ์ด้วยลักษณะ ๓ ประการนั้น

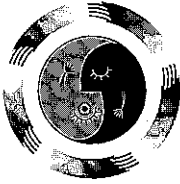
ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นผู้ไม่เบียดเบียน
สัตว์ทั้งหลายด้วยฝ่ามือ ก้อนดิน ท่อนไม้หรือศัตรา
เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคต
ย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักขณะนี้ คือ มีเส้น-
ประสาทสำหรับนำรสอาหารอันเลิศ เป็นพระมหาบุรุษ
สมบูรณ์ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ไม่ถลึงตา ดูไม่ค่อน
ตา ดูไม่ชำเลื่องตา ดูเป็นผู้ตรงมีใจตรงเป็นปกติ แลดู
ตรงๆ และดูมหาชนด้วยปิยจักขุ (แววตาแห่งความรัก)
เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคต

ย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปรีสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้
คือ มีพระเนตรสีดาสนิทและมีดวงพระเนตรดั่งว่าตา
แห่งโค เป็นพระมหาบุรุษสมบุรณ์ด้วยลักษณะ ๒
ประการนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ เป็นหัวหน้าของมหา-
ชนในธรรมทั้งหลายฝ่ายกุศล เป็นประธานของมหาชน
ด้วยกายสุจริต ด้วยวจีสุจริต ด้วยมโนสุจริต ในการ
บำเพ็ญทาน ในการสมาทานศีล ในการรักษาอุโบสถ
ในความปฏิบัติดีในมารดา ในความปฏิบัติดีในบิดา ใน
ความปฏิบัติดีในสมณะพราหมณ์ ในความเคารพต่อ
ผู้ใหญ่ในสกุล และในธรรมเป็นอริกุศลอื่นๆ เพราะ
กรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อม
ได้เฉพาะซึ่งมหาปรีสลักษณะนี้ คือ มีพระเศียรดุจดั่งว่า
ประดับด้วยอูณหิส เป็นพระมหาบุรุษสมบุรณ์ด้วย
ลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละการพูดเท็จ เว้น
ขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อย-

คำเป็นหลักฐาน (เชื่อถือได้) ควรเชื่อได้ไม่พุดลวงโลก เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักขณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ มีโลมาชาติขุมละเส้น และมีอุณาโลมในระหว่างคิ้ว มีสีขาอ่อนเหมือนปุยฝ้าย เป็นพระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วยลักขณะ ๒ ประการนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้นเพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้เพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้าวกัน สมานคนที่แตกร้าวกันแล้วบ้าง ส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักขณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ มีพระทนต์ ๔๐ ซี่ และมีพระทนต์ไม่ห่าง เป็นพระมหาบุรุษสมบูรณ์ด้วยลักขณะ ๒ ประการนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละคำหยาบ เว้นขาด

จากคำหยาบ กล่าวแต่คำไม่มีโทษ เพราะหู ชวนให้รัก
จับใจ เป็นของชาวเมือง (พูดตามภาษาโลก) คนส่วน
มากรักใคร่ พอใจ เพราะกรรมนั้นอันตนทำสั่งสม
พอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริส-
ลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ มีพระชิวหาใหญ่ และ
มีสุรเสียงดังเสียงพรหม มีพระกระแสมือเหมือนเสียงนก
การะเวก เป็นพระมหาบุรุษสมบุรณด้วยลักษณะ ๒
ประการนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละคำเพื่อเจ้า เว้น
ขาดจากคำเพื่อเจ้า พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง
พูดอิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมี
หลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์
ตถาคตย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะนี้ คือ มี
พระหนุดังว่าคางราชสีห์ เป็นพระมหาบุรุษสมบุรณ
ด้วยลักษณะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติ
ก่อนๆ ภพก่อนๆ กำเนิดก่อนๆ ละมิจฉาอาชีวะแล้ว
สำเร็จความเป็นอยู่ด้วยสัมมาอาชีวะ เว้นขาดจากการ

โงงด้วยตราข้ง การโงงด้วยของปลอม การโงงด้วย
เครื่องดวงวัด การโงงด้วยการรับสินบน การหลอกลวง
และการตลบตะแลง เว้นขาดจากการตัด การฆ่า การ
จองจำ การตีชิง การปล้น และกรรโชก เพราะกรรม
นั้นอันตนทำสั่งสมพอกพูนไพบูลย์ ตถาคตย่อมได้
เฉพาะซึ่งมหาปฐิรสัญลักษณ์ ๒ ประการเหล่านี้ คือ มี
พระทนต์เสมอกันและมีพระทาสฐิสีขาวงาม เป็นพระ-
มหาบุรุษสมบุรณด้วยลักษณะทั้งสองนั้น

พระบาลีสุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย

ลักษณะสูตร เล่มที่ ๑๖

๓

ทุกข์ - สุข

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับที่พระ-
เชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกะ ใกล้กรุงสาวัตถี
ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย
มาว่า “ภิกษุทั้งหลาย!” ภิกษุเหล่านั้น รับสนองพระ-
ดำรัสของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้ตรัสคำนี้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานมี ๔ อย่างเหล่านี้

๔ อย่าง อะไรบ้าง? คือ

๑. ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานที่เป็นสุขในปัจจุบัน แต่ต่อไปให้ผลเป็นทุกข์ ก็มี

๒. ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานที่ปัจจุบันเป็นทุกข์ และต่อไปก็ให้ผลเป็นทุกข์ ก็มี

๓. ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานที่ปัจจุบันเป็นทุกข์ แต่ต่อไปให้ผลเป็นสุข ก็มี

๔. ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานที่ปัจจุบันก็เป็นสุข และต่อไปก็ให้ผลเป็นสุข ก็มี

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมสมาทานที่เป็นสุขในปัจจุบัน แต่ต่อไปให้ผลเป็นทุกข์ เป็นไหน? คือ

ภิกษุทั้งหลาย มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่ง มีวาตะอย่างนี้ มีความเห็นอย่างนี้ว่า “โทษในกามทั้งหลายหาไม่มีอยู่ไม่” พวกเขาจึงพากันถึงความเป็นผู้ดื่มด่ำในกามทั้งหลาย พวกเขาแย่งอมใช้ให้พวกปริพพาชกาที่ขมวดมวยผสมบำรุงบำเรอตน พวกเขากล่าวอย่างนี้ว่า “อะไรกันนะ ที่พวกสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น มองเห็นภัยในอนาคต ในกามทั้งหลาย อยู่ มาพากันกล่าวถึงการละกามทั้งหลาย” แล้วก็ยอม

บัญญัติความกำหนดรู้กามทั้งหลายไว้ สัมผัสแขนที่มี
ขนนุ่มของปริพาชิการุ่นๆ นี้ ช่างเป็นสุขเสียนี้กระไร
พวกเขาข้อมถึงความต็มด้าในกามทั้งหลาย เมื่อพวก
เขาถึงความต็มด้าในกามทั้งหลายแล้ว เบื้องหน้าแต่
ตายเพราะกายแตก ก็ข้อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต
นรก พวกเขาข้อมเสวยเวทนาที่เป็นทุกข์ แจ็งกล้า
เผ็ดร้อนในที่นั้น พวกเขาจึงพากันกล่าวอย่างนี้ว่า “นี้
แล ที่พวกสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น มองเห็นภัย
ในอนาคต ในกามทั้งหลายอยู่ พากันกล่าวถึงการ
ละกามทั้งหลายแล้ว ข้อมบัญญัติการกำหนดรู้กาม
ทั้งหลายไว้ ก็พวกเราเหล่านี้ ข้อมเสวยเวทนาที่
เป็นทุกข์ แจ็งกล้า เผ็ดร้อน ก็เพราะกามเป็นเหตุ
เพราะกามเป็นกำมูล

“ภิกษุทั้งหลาย เหมือนอย่างว่า ผลสุกของ
อย่างทราย (ย่านทราย) ฟุ้งแตกในเดือนท้ายฤดูร้อน
ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล พืชอย่างทรายนั้น ก็จะฟุ้ง
ตกไปที่โคนสาละ (รังแบบอินเดีย) ต้นใดต้นหนึ่ง
ครั้งนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย เทวดาผู้สิงอยู่ที่ต้นสาละ
นั้น ก็เกิดกลัว ตกใจ ฟุ้งถึงความสะดุ้ง ภิกษุทั้งหลาย

ครั้งนั้นแล พวกเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ของเทวดาผู้สิง
อยู่ที่ต้นสาละนั้น พวกเทวดาที่สิงอยู่ในสวน เทวดาที่
อยู่ในป่า เทวดาที่อยู่ตามต้นไม้ เทวดาที่สิงอยู่ที่ต้นไม้
(ที่ตายเมื่อมีผลแก่) ที่ต้นหญ้าและที่ต้นไม้ใหญ่ๆ
ต่างก็มาประชุมพร้อมกันแล้วก็ปลอบโยนอย่างนี้ว่า

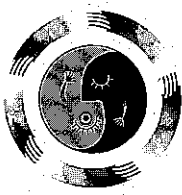
ผู้เจริญ อย่ากลัวไปเลย อย่ากลัวไปเลย ผู้เจริญ
อย่างไรเสีย พืชอย่างทรายนี้นกยูงก็จะฟังกลิ่น เนื้อก็
จะฟังเคี้ยวกิน ไฟป่าก็จะฟังไหม้ พวกคนงานในป่า
ก็จะฟังถอน พวกปลวกก็จะฟังขึ้น หรือก็จะฟังเป็น
พืชที่ไม่งอกอีกแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล นกยูงก็ไม่กลิ่นพืช
อย่างทรายนั้นเลย เนื้อก็ไม่เคี้ยวกิน ไฟป่าก็ไม่ไหม้ พวก
คนงานในป่าก็ไม่ถอน พวกปลวกก็ไม่ขึ้น และพืชก็ยัง
จะงอกได้ พืชนั้นถูกฝนที่เมฆหลังลงรด ถึงงอกได้งอก
ดี เถาอย่างทรายนั้นก็เป็นต้นอ่อนๆ มีขนอ่อนนุ่ม
เลื้อยทอดยอดไปเรื่อยแล้วมันก็เข้าไปเกาะต้นสาละนั้น

ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ที่ต้น
สาละนั้น ก็ฟังมีความคิดอย่างนี้ว่า “อะไรกันนะที่พวก
เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เทวดาที่อยู่ตามสวน เทวดาที่อยู่

ในป่า เทวดาที่อยู่ตามต้นไม้ เทวดาที่อยู่ที่ดินไม้ (ที่ตายเมื่อผลแก่) ที่ต้นหญ้าและที่ดินไม้ใหญ่ๆ ผู้เจริญเหล่านั้น มองเห็นภัยในอนาคตในพืชอย่างทรายอยู่ ต่างก็มาประชุมพร้อมกัน แล้วก็ปลอบโยนอย่างนี้ว่า “ผู้เจริญ อย่ากลัวไปเลย อย่ากลัวไปเลย ผู้เจริญ อย่างไรเสีย พืชอย่างทรายนี้ นกยูงก็จะพังกลิ้น เนื้อก็จะพังกี้ยวกิน ไฟป่าก็จะพังกไหม้ พวกคนงานในป่าก็จะพังกถอน พวกปลวกก็จะพังกขึ้น หรือมันก็ต้องหมดสภาพเป็นพืช สัมผัสของเถาอย่างทราย ที่อ่อนๆ มีขนนุ่มๆ เลื้อยทอดยอดไปเรื่อยๆ ช่างเป็นสุขเสียนี้ กระไร เถาอย่างทรายนั่น ก็ล้อมรัดต้นสาละนั้น เมื่อมันล้อมรัดต้นสาละนั้นสูงจนถึงคาบแล้ว ก็ทำให้เกิดความที่บดลง ซึ่งจะพังกทำลายลำต้นใหญ่ๆ ของต้นสาละนั้นได้

ภิกษุทั้งหลาย ครั้งนั้นแล เทวดาผู้สิงอยู่ที่ต้นสาละนั้น ก็จะพังกมีความคิดอย่างนี้ว่า นี่เองที่พวกเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เทวดาที่อยู่ตามสวน เทวดาที่อยู่ในป่า เทวดาที่อยู่ตามต้นไม้ เทวดาที่อยู่ตามต้นไม้ (ที่ตายเมื่อผลแก่) ที่ต้นหญ้า และที่ดินไม้ใหญ่ๆ

ผู้เจริญเหล่านั้น มองเห็นภัยในอนาคตในพืชอย่างทราย อยู่ ต่างก็มาประชุมพร้อมกันแล้วปลอบโยนอย่างนี้ว่า “ผู้เจริญอย่ากลัวไปเลย อย่ากลัวไปเลย ผู้เจริญอย่างไรเสีย นกยูงก็จะพังกลิ้งกินพืชอย่างทรายนี้นี้ ฯลฯ หรือมันก็ต้องหมดสภาพเป็นพืช เรานั้นยอมเสวยเวทนาที่เป็นทุกข์ กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ก็เพราะพืชอย่างทรายเป็นเหตุโดยแท้ แม้นั้นใด

ภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้นนั่นแล มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมีวาตะอย่างนี้ มีความเห็นอย่างนี้ว่า โทษในกามทั้งหลายหาไม่อยู่ไม่ พวกเขาจึงพากันถึงความต็มด่ำในกามทั้งหลาย พวกเขาแล ย่อมใช้ให้พวกปริพพาชกาที่เกล้ามวยผมบำรุงบำเรอตน พวกเขากล่าวอย่างนี้ว่า “อะไรกันนะ ที่พวกสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น มองเห็นภัยในอนาคตในกามทั้งหลายอยู่ มาพากันกล่าวถึงการละกามทั้งหลาย แล้วก็บัญญัติความกำหนดรู้กามทั้งหลายไว้ สัมผัสแขนที่มีขนอ่อนนุ่มของปริพพาชกา รุน ๆ นี้ ช่างเป็นสุขเสียนี้กระไร แล้วพวกเขาก็ยอมถึงความต็มด่ำในกามทั้งหลาย เมื่อพวกเขาถึงความต็มด่ำในกามทั้งหลายแล้ว เบื้องหน้า

แต่ตายเพราะกายแตก ก็ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต
นรก พวกเขาย่อมเสวยเวทนาที่เป็นทุกข์ กล้าแข็ง
เผ็ดร้อนในที่นั้น พวกเขาจึงพากันกล่าวในที่นั้นอย่าง
นี้ว่า “นี่เองก็พวกสมณพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น มอง
เห็นภัยในอนาคตในกามทั้งหลายอยู่ พากันกล่าวถึง
การละกามทั้งหลาย แล้วย่อมบัญญัติความกำหนด
รู้กามทั้งหลายไว้ ก็พวกเราเหล่านี้ ย่อมเสวยเวทนาที่
เป็นทุกข์ แข็งกล้า เผ็ดร้อน ก็เพราะกามเป็นเหตุ
เพราะกามเป็นเค้ามูล

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การยึดมั่นสิ่งที่เป็น
สุขในปัจจุบัน แต่ต่อไปให้ผลเป็นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย ก็การถือมั่นสิ่งปัจจุบันก็เป็น
ทุกข์ และต่อไปก็ให้ผลเป็นทุกข์ เป็นไฉน? คือ

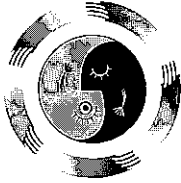
ภิกษุทั้งหลาย ในโลกนี้ มีชีเปลือยบางคน
ปล่อยมรรยาททิ้งเสียแล้ว ไข่มือเข็ดอุจจาระ ไม่รับ
อาหารที่เขาร้องเชิญว่า “ผู้เจริญมา” ไม่รับอาหารที่
เขาร้องเชิญว่า “ผู้เจริญจงหยุดก่อน” ไม่ยินดีอาหารที่
เขานำมาจำเพาะเจาะจง ไม่ยินดีอาหารที่เขานิมนต์

ไม่รับอาหารจากปากหม้อ ไม่รับอาหารจากปากภาชนะ
 ไม่รับอาหารคร่อมชรณีประตุ ไม่รับอาหารคร่อมสาก
 ไม่รับอาหารคร่อมท่อนไม้ ไม่รับอาหารของสองคนที่
 กำลังกินอยู่ ไม่รับอาหารของหญิงมีครรภ์ ไม่รับ
 อาหารของหญิงที่กำลังให้ลูกตึมนมอยู่ ไม่รับอาหาร
 ของหญิงที่อยู่ระหว่างชาย ไม่รับอาหารในอาหารที่คน
 ชักชวนร่วมกันทำ ไม่รับอาหารในที่ที่สุนัขเข้าไปยืน
 เฝ้าอยู่ ไม่รับอาหารในที่ที่เห็นแมลงวันบินไปเป็นหมู่ๆ
 ไม่รับปลา ไม่รับเนื้อ ไม่รับสุรา ไม่รับเมรัย ไม่ดื่ม
 น้ำดองด้วยเกลือ รับเรือนเดียว ก็กินคำเดียวบ้าง รับ
 สองเรือน ก็กินสองคำบ้าง ฯลฯ รับเจ็ดเรือน ก็กินเจ็ด
 คำบ้าง เลี้ยงร่างกายด้วยอาหารในภาชนะน้อยๆ
 ภาชนะเดียวบ้าง เลี้ยงร่างกายด้วยอาหารในภาชนะ
 น้อยๆ สองภาชนะบ้าง ฯลฯ เลี้ยงร่างกายด้วยอาหาร
 ในภาชนะน้อยๆ เจ็ดภาชนะบ้าง กินอาหารที่เก็บไว้
 วันเดียวบ้าง กินอาหารที่เก็บไว้สองวันบ้าง ฯลฯ กิน
 อาหารที่เก็บไว้เจ็ดวันบ้าง ประกอบความเพียรในกัทร
 และโกชณะในแบบอย่างนี้ จนถึงกึ่งเดือน ด้วยอาการ
 อย่างนี้ กินผักบ้าง กินหญ้ากับแกลบบ้าง กินลูกเดือยบ้าง

กินเปลือกไม้บ้าง กินสาหร่ายบ้าง กินรำข้าวบ้าง กินข้าวตังบ้าง กินข้าวสารหักบ้าง กินหญ้าบ้าง กินขี้วัวบ้าง กินรากไม้และผลไม้ในป่าบ้าง กินผลไม้ที่หล่นเองบ้าง นุ่งห่มผ้าป่าบ้าง นุ่งห่มผ้าที่เจือกันบ้าง นุ่งห่มผ้าที่เขาทิ้งไว้กับซากศพบ้าง นุ่งห่มผ้าคลุมดานกรอบบ้าง นุ่งห่มผ้ากำพลผมคนบ้าง นุ่งห่มผ้ากำพลทำด้วยขนหางสัตว์บ้าง นุ่งห่มปีกนกเกล้าบ้าง ตัดผมและหนวด ตามประกอบความเพียรในการตัดผมและหนวด ยืนกระหย่ง ห้ามเสียดซึ่งการนั่ง เดินกระหย่ง ตามประกอบความเพียรในการเดินกระหย่งบ้าง ประกอบความเพียรในการยืนการเดินบนหนามสำเร็จการนอนบนที่นอนที่เอาหนามมาทำ ตามประกอบความเพียรในการลงน้ำเวลาเย็นเป็นครั้งที่สามบ้าง เป็นผู้ตามประกอบความเพียรในการทำกายให้เหือดแห้งเร่าร้อนด้วยวิธีต่างๆ เช่นนี้ด้วยอาการอย่างนี้ เขาเบื่องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ก็เข้าถึงอบายทุกคติ วินิบาต นรก

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การถือมั่นธรรมที่ปัจจุบันก็เป็นทุกข์ และต่อไปก็ให้ผลเป็นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย การถือมั่นสิ่งที่เป็นทุกข์
แต่ต่อไปให้ผลเป็นสุข เป็นไฉน? คือ

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางพวกในโลกนี้ โดย
ปกติเป็นผู้มีราคะค่อนข้างจะรุนแรง เขาเสวยทุกข์
โทมนัสที่เกิดจากราคะเนื่องๆ โดยปกติเป็นผู้มีโทสะ
ค่อนข้างจะรุนแรง เขาเสวยทุกข์โทมนัสที่เกิดจาก
โทสะเนื่องๆ โดยปกติเป็นผู้มีโมหะค่อนข้างจะรุนแรง
เขาเสวยทุกข์โทมนัสที่เกิดจากโมหะเนื่องๆ เขาถูก
กระทบพร้อมทั้งทุกข์บ้าง พร้อมทั้งโทมนัสบ้าง ถึงจะ
ร้องให้มีน้ำตานองหน้าอยู่ ก็ยังสู้ประพฤติพรหมจรรย์
ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก
เขาก็เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

“ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่าการถือมั่นสิ่งที่เป็น
ปัจจุบันเป็นทุกข์ แต่ต่อไปให้ผลเป็นสุข”

ภิกษุทั้งหลาย ก็การถือมั่นสิ่งที่เป็นปัจจุบันก็เป็น
สุข และต่อไปก็ยังให้ผลเป็นสุข เป็นไฉน? คือ

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางพวกในโลกนี้ โดย

ปกติก็ไม่ใช่เป็นคนมีราคะค่อนข้างจะรุนแรง เขาก็ไม่ใช่เสวยทุกข์โศกนันทที่เกิดจากราคะเนื่องๆ โดยปกติก็ไม่ใช่เป็นคนมีโทสะค่อนข้างจะรุนแรง เขาเสวยทุกข์โศกนันทที่เกิดจากโทสะเนื่องๆ ก็หามิได้ โดยปกติไม่ไช่เป็นคนมีโมหะค่อนข้างจะรุนแรง เขาเสวยทุกข์โศกนันทที่เกิดจากโมหะเนื่องๆ ก็หามิได้ เขาสังัดจากกามทั้งหลายได้จริงๆ สังัดจากเรื่องอกุศลทั้งหลายได้แล้ว ก็เข้าถึงฌานที่หนึ่งซึ่งยังมีตริก ยังมีตรอง มีความเอิบอิมใจและความสบายที่เกิดจากความสังัดแล้วแลอยู่ เพราะเข้าไประงับความตริก และความตรองได้ ก็เข้าถึงฌานที่สองซึ่งมีความแจ่มใสภายในใจโดดเด่น ไม่มีความตริก ไม่มีความตรอง มีความอิมเอิบใจและความสบายที่เกิดจากใจตั้งมั่นแล้วแลอยู่...เข้าถึงฌานที่สาม...เข้าถึงฌานที่สี่แล้วแลอยู่ เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตกไป เขาย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การถือมั่นสิ่งที
ปัจจุบันก็เป็นสุข และยังมีสุขเป็นผลต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย การถือมั่นสิ่งทั้งหลาย ๔

อย่างเหล่านี้แล

พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสธรรมบรรยายนี้
จบแล้ว ภิกษุเหล่านั้นมีความยินดี ชื่นชมภายิดของ
พระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างยิ่ง ด้วยประการฉะนี้

จุฬามัทสนาทาน ๑๕/๕๑๔-๕๑๕

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์ เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๓)

๔

เหตุปัจจัยให้ไปอบาย
และสวรรค์

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเที่ยวจาริก
ไปในแคว้นโกศลพร้อมกับหมู่ภิกษุจำนวนมาก มา
ประทับอยู่ที่หมู่บ้านพราหมณ์แห่งแคว้นโกศลชื่อสาละ
พวกพราหมณ์และคฤหบดีชาวสาละได้ฟังข่าวว่า นี่แน่
เขาว่าพระสมณโคดมผู้เจริญ โอรสเจ้าสากยะบวชจาก
ตระกูลสากยะกำลังท่องเที่ยวอยู่ในแคว้นโกศล ได้มา
ถึงหมู่บ้านสาละพร้อมกับหมู่ภิกษุจำนวนมาก ก็แ
ลเกียรติศัพท้อันงามได้ขจรขึ้นไปยังพระโคดมผู้เจริญ

นั่นอย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ทรงเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ถูกต้องด้วยพระองค์เอง สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ไปดีแล้ว รู้จักโลก เป็นผู้ฝึกคนที่พอจะฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นผู้สอนพวกเทวดาและมนุษย์ เป็นพุทธะ เป็นผู้จำแนกธรรม พระโคตมุนั้นได้กระทำให้แจ้งโลกนี้รวมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก หมู่คนรวมทั้งสมณะ และพราหมณ์รวมทั้งเทวดาและมนุษย์ด้วยความรู้ยิ่งเองแล้วชี้แจง

ท่านแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งใจความ พร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์ที่บริสุทธิ์สิ้นเชิง ก็แหละการเห็นหมู่พระอรหันต์เห็นปานนั้นย่อมเป็นการดีแท้

พวกพราหมณ์และคฤหบดีชาวสาละ พวกกันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าถึงที่ประทับแล้ว บางพวกก็ถวายอภิวัตพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกก็บังเฝ้ากับพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อพูดจาปราศรัยกันพอเป็นที่ระลึกรู้ถึงกันเสร็จแล้ว

ก็นั่งลงในที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกก็ประณม
อัญชลีหันไปหาพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่งลงใน
ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง บางพวกก็บอชื่อและนามสกุล
ในสำนักพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่งลงในที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง บางพวกไม่พูดว่าอะไร แล้วนั่งลงในที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง

เมื่อนั่งเรียบร้อยแล้ว พวกพราหมณ์และคฤหบดี
ชาวสาละก็ทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างนี้ว่า

“ท่านโคดมผู้เจริญ...ขอถามสักหน่อยเถิดว่า
อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ซึ่งเหล่าสัตว์บางพวก
ในโลกนี้ หลังจากตายเพราะกายแตก ย่อมเข้าถึง
อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก?

พระโคดมผู้เจริญ และก็อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็น
ปัจจัยที่ทำให้เหล่าสัตว์บางพวกหลังจากตายเพราะกาย
แตก ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์?”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย! เพราะความ
ไม่ประพฤติธรรมและความประพฤติไม่สม่ำเสมอ เป็น

เหตุโดยแท้ เหล่าสัตว์บางพวกในโลกนี้หลังจากตาย เพราะกายแตกย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก อย่างนี้ พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เพราะความ ประพฤติธรรมและความประพฤติเรียบริ้อยเป็นเหตุโดยแท้ ที่ทำให้หมู่สัตว์บางพวกในโลกนี้เข้าถึงสุคติโลก-สวรรค์ หลังจากตายเพราะกายแตกอย่างนี้”

พวกพรหมณ์และคฤหบดีถามว่า

“พวกข้าพเจ้ายังไม่เข้าใจใจความของคำพูดที่ท่านพระโคตมกล่าวโดยย่ออย่างพิสดารได้ และคำพูดที่ท่านยังไม่แจ่มแจ้งก็เข้าใจใจความอย่างพิสดารโดยทั่วถึงยังไม่ได้ พวกข้าพเจ้าขอโอกาสให้พระโคตม ผู้เจริญแสดงธรรมโดยประการที่พวกข้าพเจ้าจะพึงเข้าใจใจความของคำพูดที่ท่านพระโคตมกล่าวโดยย่ออย่างพิสดารได้ และคำพูดที่ท่านยังไม่แจ่มแจ้งก็เข้าใจใจความอย่างพิสดารโดยทั่วถึงได้”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย! ถ้าอย่างนั้นจงตั้งใจฟังให้ดี ฉันจะกล่าว”

“อย่างนั้นท่าน” พวกพรหมณ์และคฤหบดี

ชาวบ้านสาละวินสนองพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคเจ้า

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสอย่างนี้ว่า

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมและความประพฤตินี้ไม่สมำเสมอทางกายมี ๓ อย่าง ความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมและความประพฤตินี้ไม่สมำเสมอทางวาจามี ๔ อย่าง ความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมและความประพฤตินี้ไม่สมำเสมอทางใจมี ๓ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ความประพฤตินี้ไม่เป็นธรรมและความประพฤตินี้ไม่สมำเสมอทางกาย ๓ อย่าง อย่างไรเล่า? คือ

๑. พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย คนบางคนในโลกนี้เป็นผู้ชอบฆ่าสัตว์ เป็นคนหยาบ มือเปื้อนเลือด ตั้งมั่นในการเข่นฆ่า ไม่ละอาย ไม่สงสาร ในหมู่วัวทั้งปวง

๒. และก็เป็นผู้ชอบลักขโมยของสิ่งใดเป็นของคนอื่น เป็นอุปกรณ์เครื่องปล้ำใจของคนอื่น ไม่ว่าจะอยู่

ในบ้านหรืออยู่ในป่า เป็นผู้ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้อันเป็นส่วนแห่งขโมยนั้น

๓. อีกทั้งชอบพระพฤติผิดในของรักของใครทั้งหลาย เป็นผู้ละเมิดจาริตในผู้หญิงที่แม่รักษา พ่อรักษา ทั้งแม่และพ่อรักษา พี่น้องชายรักษา พี่น้องหญิงรักษา ญาติรักษา หญิงมีผ้า หญิงมีอาชญาโดยรอบ โดยที่สุดแม้แต่หญิงที่ชายคล้องพวงมาลัยให้ (เสียงพวงมาลัย) เห็นปานนั้น

อย่างนี้แล พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัดเป็นความประพฤติที่ไม่เป็นกรรมและความประพฤติที่ไม่สมำเสมอทางกาย ๓ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็แหละ ความประพฤติที่ไม่เป็นกรรมและความประพฤติที่ไม่สมำเสมอทางวาจา ๔ อย่าง เป็นอย่างไร? คือ

๑. พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นคนชอบพูดเท็จ ไม่ว่าจะอยู่ในที่ประชุม อยู่ในบริษัท อยู่กลางญาติ อยู่กลางพรรคพวก หรืออยู่

กลางราชตระกูลก็ตาม เมื่อถูกนำมาซักเป็นพยานว่า “มานี่ซิ นาย ขอให้คุณจงพูดสิ่งที่คุณรู้” เขาไม่รู้ก็พูดว่า “ผมไม่รู้” หรือรู้ก็กลับพูดว่า “ผมไม่รู้” ไม่เห็นก็พูดว่า “ผมเห็น” หรือเห็นอยู่ที่ไหนก็พูดไปว่า “ผมไม่เห็น” ทั้งนี้เพราะเหตุแห่งตน เพราะเหตุแห่งคนอื่น หรือเพราะเหตุแห่งอามิสบางสิ่งบางอย่าง จึงเป็นผู้กล่าวเท็จทั้ง ๆ ที่รู้อยู่

๒. และก็เป็นคนพูดส่อเสียด คือ ได้ฟังจากทางนี้แล้วไปบอกทางโน้นเพื่อทำลายพวกเหล่านี้ หรือ ได้ฟังจากทางโน้นแล้วก็มาบอกพวกนี้เพื่อทำลายพวกโน้น ดังนั้นก็เป็นอันว่า ทำผู้ที่พร้อมเพรียงกันอยู่แล้ว ให้แตกกัน หรือส่งเสริมให้คนที่แตกกันอยู่แล้วแตกกันยิ่งขึ้น พอใจผู้ที่แตกกันเป็นพรรคเป็นพวก ยินดีกับผู้ที่แตกกันเป็นพรรคเป็นพวก ชอบผู้ที่แตกกันเป็นพรรคเป็นพวก เป็นผู้พูดวาจาที่ทำให้แตกกันเป็นพรรคเป็นพวก

๓. ทั้งเป็นคนพูดคำหยาบ คือ เป็นผู้พูดคำชนิดที่ค่อนข้างอด หยาบช้าต่อคนอื่น เผ็ดร้อน คนอื่นเหน็บ

ความเจ็บใจ ใกล้เคียงกับความโกรธ ไม่เป็นไปเพื่อให้จิตใจ
ตั้งมั่นเห็นปานนั้น

๔. อีกทั้งเป็นผู้ชอบพูดส่ารากเพื่อเจ้า ชอบพูด
ไม่ถูกเวลา ชอบพูดไม่จริง (พูดไม่เป็น) ชอบพูดไร้
ประโยชน์ ชอบพูดไม่เป็นธรรม ชอบพูดไม่เป็นวินัย
เป็นผู้พูดไม่มีหลักฐาน ไม่เป็นเวลา ไม่มีที่อ้างอิง ไม่มี
ที่สิ้นสุด ไม่ประกอบด้วยผลประโยชน์

อย่างนี้แล พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัด
เป็นความประพฤติกที่ไม่เป็นธรรมและความประพฤติกที่
ไม่สม่าเสมอทางวาจา ๔ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็แหละ ความ
ประพฤติกที่ไม่เป็นธรรม และความประพฤติกที่ไม่สม่า-
เสมอทางใจ ๓ อย่าง เป็นอย่างไร? คือ

๑. พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย คนบางคน
ในโลกนี้ เป็นผู้มากไปด้วยความพ่งเล็ง เป็นผู้พ่งเล็ง
ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น โฉนหนอ ขอสิ่งที่เป็นของ
คนอื่นนั้นพึงเป็นของเราเถิด

๒. และก็เป็นผู้มีจิตพยายาม เป็นผู้มีใจคิดแต่จะประทุษร้ายว่า “ขอให้สัตว์พวกนี้ จงถูกฆ่า จงถูกเขามา จงขาดสูญ หรืออย่าได้มีเลย”

๓. อีกทั้งเป็นผู้มีความเห็นผิด เป็นผู้มีความเห็นคลาดเคลื่อนว่า “ทานที่ให้แล้วไม่มีผล การบูชาไม่มีผล การเช่นสรวงไม่มีผล ผลคือวิบากของกรรมที่ทำได้และชั่วไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี มารดาไม่มี บุญคุณ บิดาไม่มีบุญคุณ พวกสัตว์ที่ผุดเกิดไม่มี ในโลกไม่มีสมณพราหมณ์ผู้ประพฤดีปฏิบัติชอบ ชนิดที่ทำให้แจ้งด้วยความรู้ขังเองแล้วประกาศโลกนี้และโลกหน้า”

อย่างที่ว่ามานี้แหละ พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัดเป็นความประพฤดีที่ไม่เป็นธรรมและความประพฤดีที่ไม่สมำเสมอทางใจ ๓ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เพราะความประพฤดีไม่เป็นธรรมและความประพฤดีที่ไม่สมำเสมอ เป็นเหตุอย่างนี้แล เหล่าสัตว์บางพวกในโลกนี้เบื่องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จึงยอมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก”

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ความประพฤตินี้ เป็นกรรมและความประพฤติสม่ำเสมอทางกายมี ๓ อย่างแล ความประพฤติเป็นกรรมและความประพฤติสม่ำเสมอทางวาจามี ๕ อย่าง ความประพฤติเป็นกรรมและความประพฤติสม่ำเสมอทางใจมี ๓ อย่าง

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็แลความประพฤติเป็นกรรมและความประพฤติสม่ำเสมอทางกาย ๓ อย่าง เป็นอย่างไร? คือ

๑. พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ละการฆ่าสัตว์ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางกระบองลง วางศัสตราลง มีความละเอียดประกอบด้วยความเอ็นดู เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อและความสงสารในสัตว์ทั้งหมดอยู่

๒. ละการลักทรัพย์ เป็นผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้ไม่ถือเอาทรัพย์สมบัติของคนอื่น จะอยู่ในบ้านหรืออยู่ในป่า ซึ่งเขาไม่ได้ให้ อันเป็นส่วนแห่งการขโมยนั้น

๓. ละความประพฤติผิดในกามทั้งหลาย เป็นผู้

เว้นขาดจากความประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ไม่
ละเมิดจารีตในผู้หญิงที่แม่ปกครอง พ่อปกครอง ทั้ง
พ่อและแม่ปกครอง พี่น้องชายปกครอง พี่น้องหญิง
ปกครอง หญิงมีผ้า หญิงที่อยู่ในเขตหวงห้ามโดยที่สุด
แม้แต่หญิงที่ชายคล้องพวงมาลัยให้ เห็นปานนั้น

อย่างนี้แล พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัด
เป็นความประพฤติเป็นธรรมและความประพฤติสม่า-
เสมอทางกาย ๓ อย่าง”

“พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ความประพฤติ
เป็นธรรมและความประพฤติสม่าเสมอทางวาจา ๔
อย่าง เป็นอย่างไร? คือ

๑. พรหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลบาง
คนในโลกนี้ ละการกล่าวเท็จ เป็นผู้เว้นขาดจากการ
กล่าวเท็จไม่ว่าอยู่ในที่ประชุม อยู่ในบริษัท อยู่กลาง
ญาติ อยู่กลางพรรคพวกหรืออยู่กลางราชตระกูลก็
ตาม เมื่อถูกนำมาซักเป็นพยานว่า “มานี่ซิ นาย ขอให้
คุณจงพูดไปตามที่คุณรู้” เขาไม่รู้ ก็พูดว่า “ผมไม่รู้”

หรือรู้ก็พูดว่า “ผมรู้” ไม่เห็นก็พูดว่า “ผมไม่เห็น” หรือเห็นก็พูดว่า “ผมเห็น” ทั้งนี้ไม่ว่าเพราะคนเป็นเหตุ เพราะคนอื่นเป็นเหตุ หรือเพราะอามิสบางสิ่งบางอย่างเป็นเหตุ เป็นผู้ไม่พูดเท็จทั้ง ๆ ที่รู้

๒. ละคำพูดส่อเสียด เป็นผู้เว้นขาดจากคำพูดส่อเสียด คือไม่เป็นผู้ฟังจากทางนี้แล้วไปบอกทางโน้น เพื่อทำลายพวกเหล่านี้ หรือไม่เป็นผู้ฟังจากทางโน้นแล้วก็มาบอกทางนี้ เพื่อทำลายพวกโน้น ดังนี้ ก็เป็นอันว่า เป็นผู้เชื่อมคนที่แตกกันแล้วให้สนิทกัน หรือเป็นผู้ส่งเสริมผู้ที่สนิทกันแล้วให้สนิทกันยิ่งขึ้น พอใจผู้ที่พร้อมเพรียงกัน ยินดีกับผู้ที่พร้อมเพรียงกัน ชอบผู้ที่พร้อมเพรียงกัน เป็นผู้พูดวาจาที่ทำให้สมัค-สมานกัน

๓. ละคำพูดหยาบ เป็นผู้เว้นขาดจากคำพูดหยาบ เป็นผู้พูดแต่คำที่ไม่มีโทษ สบายหู น่ารัก ดื่มน้ำในหัวใจ เป็นภาษาชาวกรุง คนส่วนมากรักใคร่ คนส่วนมากชอบใจเห็นปานนั้น

๔. ละคำสำรากเพื่อเจ้า เป็นผู้เว้นขาดจากคำ

สำราญเพื่อเจ้า พุดเป็นเวลา พุดคำที่เป็นจริง พุดคำมีประโยชน์ พุดเป็นธรรม พุดเป็นวินัย เป็นผู้พุดคำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิงตามเวลา มีที่สิ้นสุด ประกอบด้วยประโยชน์

อย่างนี้แล พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัดเป็นความประพฤติเป็นธรรมและความประพฤติสม่าเสมอทางวาจา ๔ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ก็แหละ ความประพฤติเป็นธรรมและความประพฤติสม่าเสมอทางใจ ๓ อย่าง อย่างไรบ้าง? คือ

๑. พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ ไม่ใช่เป็นผู้มากไปด้วยความเพ่งเล็ง ไม่ใช่เป็นผู้เพ่งเล็งในสิ่งที่เป็นอุปกรณ์เครื่องปลื้มใจของคนอื่น ๆ นั้นว่า โอหนอ ขอสิ่งที่เป็นของคนอื่นนั้น พึงเป็นของเรา

๒. และก็ไม่ใช่เป็นผู้มีจิตพยาบาท ไม่ใช่เป็นผู้มีจิตคิดแต่จะแก้แค้นว่า “ขอให้สัตว์พวกนี้จงเป็นผู้

“ไม่พยายาม ไม่มีทุกข์ มีสุข รักษาตนเถิด”

๓. อีกทั้งเป็นผู้มีความเห็นที่ถูกต้อง ไม่ใช่เป็นผู้มีความเห็นที่คลาดเคลื่อนว่า “ทานที่ให้แล้วมีผล การเช่นสรวงมีผล การบูชามีผล ผลคืออวิบากของกรรมที่ทำดีและทำชั่วมี โลกนี้มี โลกหน้ามี มารดามี บุญคุณ บิดามีบุญคุณ พวกสัตว์ที่ผุดขึ้นเกิดมี ในโลกมีสมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ชนิดที่ทำให้แจ้งด้วยความรู้อย่างแล้วประกาศโลกนี้และโลกหน้า”

อย่างที่ว่ามานี้แหละพราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จัดเป็นความประพฤติเป็นธรรมและความประพฤติสม่าเสมอทางใจ ๓ อย่าง”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เพราะความประพฤติเป็นธรรมและความประพฤติสม่าเสมอ เป็นเหตุอย่างนี้แล เหล่าสัตว์บ้างพวกในโลกนี้เบื้องหน้า แต่ตายเพราะกายแตก จึงยอมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

“พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ประพฤติเรียบร้อยเป็นปกติ ถ้าพึงหวัง

ว่า “โอหนอ...หลังจากตายเพราะกายแตกไป ขอให้เรา เข้าถึงความ เป็นพวกเดียวกันกับเหล่ากษัตริย์มหาศาล เกิด ข้อที่ เขาหลังจากตายเพราะกายแตกไป ฟังเข้าถึง ความ เป็นพวกเดียวกันกับเหล่ากษัตริย์มหาศาลนี้ ย่อมเป็นไป ได้โดยแท้ นั้น เพราะเหตุไร? เพราะเขาเป็น ผู้ปฏิบัติธรรมโดยปกติ ประพฤติสมาธิเสมอเป็นปกติ อย่างนั้น

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรม เป็นปกติ ประพฤติสมาธิเสมอเป็นปกติ ถ้าพึงหวังว่า “โอหนอ...หลังจากตายเพราะกายแตกไป ขอให้เรา เข้าถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเหล่าพราหมณ์ มหาศาล ฯลฯ เหล่าคฤหบดีมหาศาลเกิด” ข้อที่หลัง จากตายเพราะกายแตกไป เขาฟังเข้าถึงความ เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันกับพวกพราหมณ์มหาศาล ฯลฯ พวกคฤหบดีมหาศาลนี้ ย่อมเป็นไป ได้โดยแท้ นั้น เพราะเหตุไร? เพราะเขาเป็นผู้ปฏิบัติธรรมเป็นปกติ ประพฤติสมาธิเสมอเป็นปกติอย่างนั้น

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ถ้าผู้ประพฤติ ธรรมเป็นปกติ ประพฤติสมาธิเสมอเป็นปกติ ฟังหวัง

ว่า “โอหนอ...หลังจากตายเพราะกายแตกไป ขอให้
เราพึงเข้าถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเหล่า
เทพชั้นจาตุมหาราชิกา...ชั้นดาวดึงส์...ชั้นยามา...ชั้น
ดุสิต...ชั้นนิมมานรดี...ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี...ชั้น
พรหมภิกขา (พรหมปารีสัชชา พรหมปุโรหิตา มหา-
พรหมา) เกิด, ข้อที่เขาหลังจากตายเพราะกายแตกไป
พึงเข้าถึงความเป็นพวกเดียวกันกับเหล่าเทพชั้น
จาตุมหาราชิกา ฯลฯ ชั้นพรหมภิกขานี้ ย่อมเป็นไปได้
โดยแท้ นั่นเพราะเหตุไร? เพราะเขาเป็นผู้ประพฤติ
ธรรมเป็นปกติ ประพฤติสม่าเสมอเป็นปกติอย่างนั้น

พรหมณ์และกฤหบดีทั้งหลาย ถ้าผู้ประพฤติ
ธรรมเป็นปกติ ประพฤติสม่าเสมอเป็นปกติ พึงหวัง
ว่า “โอหนอ...หลังจากตายเพราะกายแตกไป ขอให้
เราพึงเข้าถึงความเป็นพวกเดียวกันกับเหล่าเทพชั้น
อากา° (ปริตตাকা อัมปมาณากา อากัสสรา) เกิด,

๑. พวกอากา มี ปริตตাকা, อัมปมาณากา, อากัสสรา แล้วทำไมบาลี
ถัดไปจึงเรียงระบุว่า ปริตตাকা, อัมปมาณากา, อากัสสรา อีก ผู้แปล
จึงตัดบาลีถัดไปตามแบบพรหมภิกขาที่ไม่ระบุพรหม ๓ ชั้นไว้
อย่างที่แปลมาแล้ว

ข้อที่เขาหลังจากตายเพราะกายแตกไป เขาพึงเข้าถึง
ความเป็นพวกเดียวกันกับเหล่าเทพชั้นอากาศนี้ย่อมเป็น
ไปได้โดยแท้ นั่นเพราะเหตุไร เพราะเขาเป็นผู้ปฏิบัติ
ธรรมเป็นปกติ ประพฤติสม่าเสมอเป็นปกติอย่างนั้น

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ถ้าผู้ประพฤติ
ธรรมเป็นปกติ ประพฤติสม่าเสมอเป็นปกติ พึงหวัง
ว่า “โอหนอ...หลังจากตายเพราะกายแตกไป ขอให้
เราพึงเข้าถึงความเป็นเพื่อนกับพวกเหล่าเทพชั้นปริตต-
สุภา...ชั้นอัปมาณสุภา...ชั้นสุภิกิณหกา...ชั้นเวหฬ-
ผลา...ชั้นอวิหา...ชั้นอตัปปา...ชั้นสุทัสสา...ชั้น
สุทัสสี...ชั้นอกนิฏฐา...ผู้เข้าถึงอากาศาณัญจายตนะ...
ผู้เข้าถึงวิญญานัญจายตนะ...ผู้เข้าถึงเนวสัญญานา-
สัญญายตนะ, ข้อที่หลังจากตายเพราะกายแตกไป เขา
พึงเข้าถึงความเป็นเพื่อนกับพวกเหล่าเทพชั้นปริตตสุภา
 ฯลฯ ผู้เข้าถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ นี้ย่อมเป็นไป
ได้โดยแท้ นั่นเพราะเหตุไร? เพราะเขาเป็นผู้มีปกติ
ประพฤติธรรม มีปกติประพฤติเรียบร้อยอย่างนั้น

พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย ถ้าผู้มีปกติ

ประพาศิธรรม มีปรกตประพาศิสม่าเสมอ ฟิงหวัง ว่า “โอหนอ...หลังจกคยเพราะกยแตกไป ขอให้เรافیงทำเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติที่ไม่มีอัสวะ เพราะพวกอัสวะสิ้นไป ให้แจ้งด้วความรู้ย่งเองในปัจจุบัณนี้แล แล้วเข้ำถึงอยู่เถิด, ข้อที่เข้ำเป็นผู้มีปรกตประพาศิธรรม ประพาศิสม่าเสมอโดยปรกต ฟิงทำเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ที่ไม่มีอัสวะ เพราะพวกอัสวะสิ้นไปให้แจ้งด้วความรู้ย่งเองในปัจจุบัณนี้แล แล้วเข้ำถึงอยู่ นี่ย่อมเป็นปรกตอย่งนั้น”

เมื่อพระผู้มีพระภคเข้ำได้ตรัสอย่งนี้เสร็จแล้ว พวกพรหมณ์และคฤหบดีขวบ้านสาคะ ได้พากันทูลพระผู้มีพระภคเข้ำอย่งนี้ ว่า “ไฟเรอะจริง ๆ พระโคดมผู้เจริญ พระโคดมผู้เจริญ ไฟเรอะจริง ๆ ธรรมที่พระโคดมผู้เจริญได้ประกาศแล้วหลยแบบ เหมือนหงายภษณะที่ค้คว่า เปิดลิ่งที่ปิด บอกทงแ่คนหลงหรือส่องตะเกียงน้ำนันในที่มืดด้วคิด้วว่า “พวกผู้มีคาคี ๆ จะได้เห็นรูป” ฉะนั้นแลพระโคดมผู้เจริญ พวก

ข้าพระองค์ขอเข้าถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม และ
พระสงฆ์ เป็นสรณะ ขอพระโคตมผู้เจริญจงทรง
จำพวกข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกถึงสรณะตั้งแต่วันนี้
เป็นต้นไป”

สาเลขยกสูตร ๑๕/๔๘๓-๔๘๓

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

มัชฌิมนิกาย มุลปิณณาสก์ เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๓)

๕

ทำกรรมมาอย่างไร ก็ไปอย่างนั้น

พระศิริमानันทเถระ เล่าถึงบุพกรรมของตน ตั้งแต่ต้นจนได้บรรลุนิพพานในชาติสุดท้ายที่ได้เกิดมาพบ พระพุทธเจ้าพระนามว่า โคดม ดังต่อไปนี้ว่า

ภริยาของเราทำกาละแล้ว บุตรของเราก็ไปสู่ ป่าช้า มารดาบิดาและพี่ชายก็ตายแล้ว เราจึงเผาที่ เชงตะกอนเดียวกัน

เพราะความเศร้าโศกนั้น เราเป็นผู้ร่ำร้อน เป็น ผู้ผอมเหลือง จิตของเราฟุ้งซ่าน เพราะเราประกอบ

ด้วยความเศร้าโศกนั้น

เรามากด้วยลูกศรคือความโศกจึงเข้าไปสู่ชายป่า
บริโภคผลไม้ที่หล่นเองอยู่ที่โคนต้นไม้

พระสัมพุทธชินเจ้าพระนามว่า สุเมธ ผู้กระทำ
ที่สุดทุกข์ พระองค์ประสงค์จะช่วยเหลือเรา จึงเสด็จ
มาในสำนักของเรา

เราได้ยินเสียงพระบาทของพระพุทธเจ้าพระนาม
ว่าสุเมธ ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ จึงชะเง้อศีรษะดู
พระมหามุนี

พระมหาวีรเจ้าเสด็จเข้ามา ปิติเกิดขึ้นแก่เราใน
กาลนั้น เราได้เห็นพระองค์ผู้เป็นนายกของโลกแล้วมี
ใจไม่ฟุ้งซ่าน

กลับได้สติแล้ว ได้ถวายเป็นไม้ก้ามมือหนึ่ง พระ-
ผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีพระจักขุ ประทับนั่งบนใบไม้นั้น
ด้วยความอนุเคราะห์

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่าสุเมธผู้เป็นนายก
ของโลก ผู้ตรัสรู้แล้ว ครั้นประทับนั่งบนใบไม้นั้นแล้ว
ทรงแสดงธรรมเครื่องบรรเทาทุกข์คือความโศกแก่

เราว่า

“ชนเหล่านั้น ใครมิได้เชื่อเชิญให้มา ก็มาจาก
ปรโลกนั่นเอง ใครมิได้อนุญาตให้ไป ก็ไปจากมนุษย์-
โลกนี้แล้ว เขามาแล้วอย่างไร ก็ไปอย่างนั้น จะ
คร่ำครวญไปทำไมในการตายของเขานั้น

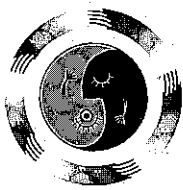
สัตว์มีเท้า เมื่อฝนตกลงมา เขาก็เข้าไปอาศัย
ในโรงเพราะฝนตก เมื่อฝนหายแล้ว เขาก็ไปตาม
ปรารถนา ฉันทใด มารดาบิดาของท่านก็ฉันทนั้น จะ
คร่ำครวญไปทำไมในการตายของเขานั้น

แขกผู้จรมมา เป็นผู้สั้นห้วนไหว ฉันทใด มารดา
บิดาของท่าน ก็ฉันทนั้น จะคร่ำครวญไปทำไมในการ
ตายของเขานั้น

งูละคราบเก่าแล้ว ย่อมไปสู่กายเดิม ฉันทใด
มารดาบิดาของท่าน ก็ฉันทนั้น จะคร่ำครวญไปทำไม
ในการตายของเขานั้น”

เราได้ฟังพระพุทธเจ้าตรัสแล้ว เว้นลูกศรคือ
ความโศกได้ยังความปรามอภัยให้เกิดแล้ว ได้ถวาย-
บังคมพระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐสุด

ครั้นถวายบังคมแล้ว ได้บูชาพระพุทธเจ้าผู้

ล่องพันภูเขาคืออิกิเลส เป็นพระมหานาค ทรงสมบุรณ์ ด้วยกลิ่นหอมอันเป็นทิพย์ พระนามว่า สุเมธ เป็น นายกของโลก แล้วมีใจไม่ฟังชาน

ครั้นบูชาพระสัมพุทธเจ้าแล้ว ประนมกรอัญชลี ขึ้นเหนือเศียร อนุสรณ์ถึงคุณอันเลิศแล้ว ได้สรรเสริญ พระองค์ผู้เป็นนายกของโลกว่า

“ข้าแต่พระมหามุนีมหาวีรเจ้า พระองค์ทรงเป็น สัพพัญญู เป็นนายกของโลก ทรงข้ามพ้นแล้ว ยังทรง รื้อขนสรรพสัตว์ด้วยพระญาณ

ข้าแต่พระมหามุนีผู้มีพระจักขุ พระองค์ตัด ความเคลือบแคลงสงสัยแล้ว ยังทรงยังมรรคให้เกิดแก่ ข้าพระองค์ ด้วยพระญาณของพระองค์

พระอรหันต์ผู้ถึงความสำเร็จ ได้อภิญญา ๖ มี ฤทธิ์มาก เทียวไปในอากาศได้ เป็นนักปราชญ์ ห้อม- ล้อมอยู่ทุกขณะ

พระเสขะผู้กำลังปฏิบัติ และผู้ตั้งอยู่ในผล เป็น สาวกของพระองค์ สาวกทั้งหลายของพระองค์ย่อม บานเหมือนดอกปทุมเมื่ออาทิตย์อุทัย

มหาสมุทรประมาณไม่ได้ ไม่มีอะไรเหมือน ยาก

ที่จะข้ามได้ ฉันทิ ข้ำแต่พระองค์ผู้มีจักขุ พระองค์
ทรงสมบุรณ์ด้วยพระญาณ มีประมาณไม่ได้ ฉันทินัน”

เราถวายบังคมพระพุทธเจ้าผู้ชนะโลก มีพระ-
จักขุ มียศมาก นมัสการทั่ว ๔ ทิศแล้วได้กลับไป

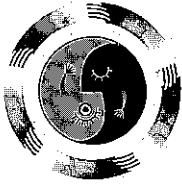
เราเคลื่อนจากเทวโลกแล้ว รู้สึกตัวกลับมีสติ
ท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยใหญ่แล้ว ลงสู่ครรรค์มารดา

ออกจากเรือนแล้วบวชเป็นบรรพชิต เป็นผู้มี
ความเพียร มีปัญญา มีการหลีกเร้นอยู่เป็นอภิมม
ตั้งความเพียร ยังพระมหามุนีให้ทรงโปรดปราน พัน
แล้วจากกิเลส ดังดวงจันทร์พ้นแล้วจากกสีบเมฆอยู่
ทุกเมื่อฉะนั้น

เราเป็นผู้ชวนชวายนในวิเวก สงบระงับ ไม่มีอุปธิ
กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่

ในกัปที่สามหมื่น แต่กัปนี้ เราได้บูชาพระพุทธ-
เจ้าพระองค์ใด ด้วยการบูชา นั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี่เป็นผลแห่งพุทธบูชา

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมด
แล้ว อาสวะทั้งปวงของเราสิ้นรอบแล้ว บัดนี้ภพใหม่
มิได้มี

การที่เราได้มาสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็น
การมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราบรรลุแล้วโดยลำดับ
คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว

คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีธา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว คำสอนของ
พระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว

สิริมานันทเถรปาทาน ๓๑/๓๕๕
(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล
ขุททกนิกาย อปทาน เล่มที่ ๘ ภาคที่ ๒)

๖

โทษของกาม

ภิกษุทั้งหลาย! ก็อะไรเล่าเป็นโทษของกาม
ทั้งหลาย

กุกุบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีวิตด้วยความขยัน ประ-
กอบคิดปะไค คือด้วยการนับคะแนนก็ดี ด้วยการ
คำนวณก็ดี ด้วยการนับจำนวนก็ดี ด้วยการไถ่ก็ดี
ด้วยการค้าขายก็ดี ด้วยการเลี้ยงโคก็ดี ด้วยการยิงธนู
ก็ดี ด้วยการเป็นราชบุรุษก็ดี ด้วยคิดปะไคอย่างใดอย่าง
หนึ่งก็ดี ต้องตรากตรำต่อความหนาว ต้องตรากตรำ

ต่อความร้อน งุ่นง่านอยู่ด้วยสัมผัสแต่เหลือบ ยุง
ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลาน ต้องตายด้วยความ
หิวกระหาย

ภิกษุทั้งหลาย! แม้นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าเมื่อกุลบุตรนั้นขยัน สืบต่อ
พยายามอยู่อย่างนี้ โภคะเหล่านั้นก็ไม่สำเร็จผล เขา
ข่อมเสรำโศก ลำบาก รำพัน ตีอก คร่ำครวญ ถึง
ความหลงเลื่อนว่าความขยันของเราเป็นโมฆะหนอ
ความพยายามของเราไม่มีผลหนอ

ภิกษุทั้งหลาย! แม้นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าเมื่อกุลบุตรนั้นขยัน สืบต่อ

พยายามอยู่อย่างนี้ โภคะเหล่านั้นสำเร็จผล เขากลับ
 เสวยทุกข์ โทมนัส ที่มีการคอยรักษาโภคะเหล่านั้น
 เป็นตัวบังคับว่า ทำอย่างไร เพราะราชาทั้งหลายไม่พึง
 บริโภคโภคะเหล่านั้นไปได้ พวกโจรพึงปล้นไม่ได้ ไฟ
 ไม่พึงไหม้ น้ำไม่พึงพัดไป ทายาทอปริยพึงนำไปไม่ได้
 เมื่อகுบุตรนั้นคอยรักษาคุ้มครองอยู่อย่างนี้ พระราชา
 ทั้งหลายรีบโภคะเหล่านั้นไปเสียก็ดี พวกโจรปล้นเอา
 ไปเสียก็ดี ไฟไหม้เสียก็ดี น้ำพัดไปเสียก็ดี ทายาท
 อปริยนำไปเสียก็ดี เขาย่อมเศร้าโศก ลำบาก รำพัน
 ตีอก คร่ำครวญ ถึงความหลงเลือนว่า สิ่งใดเล่าเคย
 เป็นของเรา แม้สิ่งนั้นก็ไม่ใช่ของเรา

ภิกษุทั้งหลาย! แม้นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
 ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
 กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
 แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ
 มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เพราะเหตุแห่ง

กามทั้งหลายนั้นแล แม้พระราชาทั้งหลายก็วิวาทกันกับ
 พระราชา แม้พวกกษัตริย์ก็วิวาทกันกับพวกกษัตริย์
 แม้พวกพราหมณ์ก็วิวาทกันกับพวกพราหมณ์ แม้
 คฤหบดีก็วิวาทกันกับพวกคฤหบดี แม้มารดาภิวิวาท
 กับบุตร แม้บุตรภิวิวาทกับมารดา แม้บิดาภิวิวาทกับ
 บุตร แม้บุตรภิวิวาทกับบิดา แม้พี่ชายน้องชายภิวิวาท
 กันกับพี่ชายน้องชาย แม้พี่ชายภิวิวาทกับน้องสาว
 แม้น้องสาวภิวิวาทกับพี่ชาย แม้สหายภิวิวาทกับสหาย
 ชนเหล่านั้นต่างถึงการทะเลาะแก่งแย่ง วิวาทกัน
 ในที่นั้นๆ ทำร้ายซึ่งกันและกัน ด้วยฝ่ามือบ้าง ด้วย
 ก้อนดินบ้าง ด้วยท่อนไม้บ้าง ด้วยศาสตราบ้าง ถึง
 ความตายไปตรงนั้นบ้าง ถึงทุกข์ปางตายบ้าง

ภิกษุทั้งหลาย! แม้นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
 ทั้งหมด เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
 กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
 แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ

มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เพราะเหตุแห่ง
 กามทั้งหลายนั้นแล ผู้ชนต่างถือดาบและโล่ สอด
 แล่งธนู วิ่งเข้าสู่สงคราม ปะทะกันทั้ง ๒ ฝ่าย เมื่อ
 ลูกศรทั้งหลายถูกยิงไปบ้าง เมื่อหอกทั้งหลายถูกพุ่ง
 ไปบ้าง เมื่อดาบทั้งหลายถูกกวัดแกว่งอยู่บ้าง ผู้ชน
 เหล่านั้นต่างก็ถูกลูกศรเสียบเอาบ้าง ถูกหอกแทงเอา
 บ้าง ถูกดาบตัดศีรษะเสียบ้างในที่นั้น พวกนั้นถึงตาย
 ไปตรงนั้นบ้าง ถึงทุกข์ปางตายบ้าง

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ี่เล่า ก็เป็นโทษของกาม
 ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
 กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
 แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ
 มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เพราะเหตุแห่ง
 กามทั้งหลายนั้นแล ผู้ชนถือดาบและโล่ สอดแล่งธนู
 ทรุกันเข้าไปสู่เชิงกำแพงที่ฉาบด้วยเปลือกคมร้อน เมื่อ
 ลูกศรถูกยิงไปบ้าง เมื่อหอกถูกพุ่งไปบ้าง เมื่อดาบ

ถูกกวัดแก่งบ้าง ชนเหล่านั้นต่างถูกลูกศรเสียบบ้าง
ถูกหอกแทงบ้าง ถูกรดด้วยโคลมัยร้อนบ้าง ถูกสับด้วย
คราดบ้าง ถูกตัดศีรษะด้วยดาบบ้าง ในที่นั้น พวกกัน
ถึงตายไปตรงนั้นบ้าง ถึงทุกข์ปางตายบ้าง

ภิกษุทั้งหลาย! แม่นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ
มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เพราะเหตุแห่ง
กามทั้งหลายนั้นแล ผู้ชนตัดที่ต่อบ้าง ปล้นอย่าง
กวาดล้างบ้าง กระทำให้เป็นเรือนหลังเดียวบ้าง ดัก
ทางบ้าง สมสู่ภรรยาคนอื่นบ้าง พระราชาทั้งหลายจับ
คนนั้น ๆ ได้แล้ว ให้กระทำการกรรมต่าง ๆ เจียน
ด้วยแข้งบ้าง เจียนด้วยหวายบ้าง ตีด้วยไม้ก่อนบ้าง
ตัดมือเสียบ้าง ตัดเท้าเสียบ้าง ตัดทั้งมือทั้งเท้าเสียบ้าง
ตัดหูเสียบ้าง ตัดจมูกเสียบ้าง ตัดทั้งหูทั้งจมูกเสียบ้าง

กระทำกรรมกรรม ชื่อพิลังคตาตีกะ (หม้อเคี้ยวน้ำส้ม)
 บ้าง ชื่อสังฆมณฑกะ (ขอดสังข์) บ้าง ชื่อราหูมุข
 (ปากราหู) บ้าง ชื่อโซติมาตีกะ (พุ่มเพลิง) บ้าง ชื่อ
 หัตถปัชโชตีกะ (มือไฟ) บ้าง ชื่อเอรกวัตตีกะ (นุ่ง
 หนังช้าง) บ้าง ชื่อจีรกวาสิก (นุ่งสาหร่าย) บ้าง ชื่อ
 เอณยยะกะ (ยื่นกว้าง) บ้าง ชื่อพลิสมังตีกะ (กระซาก
 เนื้อด้วยเบ็ด) บ้าง ช่อหาปณะกะ (ควักเนื้อที่ละ
 กหาปณะ) บ้าง ชื่อขาราปฏิจฉกะ (แปรงแสบ) บ้าง
 ชื่อปลิมปรีวัตตีกะ (วนลิ้ม) บ้าง ชื่อปลาลปีฐกะ
 (ตั้งฟาง) บ้าง รดด้วยน้ำมันที่ร้อนบ้าง ให้สุนัขกิน
 บ้าง เสียบที่หลาวทั้งเป็นบ้าง ใช้ดาบตัดศีรษะเสียบ้าง
 คนเหล่านั้นถึงตายไปตรงนั้นบ้าง ถึงทุกข์ปางตายบ้าง

ภิกษุทั้งหลาย! แม้นี้เล่า ก็เป็นโทษของกาม
 ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ที่เห็นกันอยู่ มีกามเป็นเหตุ มี
 กามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
 แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย! อีกประการหนึ่ง มีกามเป็นเหตุ

มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เพราะเหตุแห่ง
 กามทั้งหลายนั้นแล ผุ้ชนต่างประพฤติกายทุจริต
 วจีทุจริต มโนทุจริต ชนเหล่านั้น ครั้นประพฤติกาย-
 ทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต เบื้องหน้าแต่ตายเพราะ
 กายแตก ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ี่เล่า ก็เป็นโทษของกาม
 ทั้งหลาย เป็นกองทุกข์ในสัมปราชัยภพ มีกามเป็นเหตุ
 มีกามเป็นต้นเค้า มีกามเป็นตัวบังคับ เกิดเพราะเหตุ
 แห่งกามทั้งหลายทั้งนั้น

มหาทุกขั๊กขันธสูตร ๑๘/๑๕๘

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสกั เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒)

๓

เหตุเกิดแห่งกรรม :
โลภะ โทสะ โมหะ

ภิกษุทั้งหลาย! ชรรษชาติ ๓ อย่างนี้ เป็นเหตุให้
เกิดกรรม ๓ อย่างเป็นไฉน? คือ โลภะ โทสะ โมหะ

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความ
โลภ เกิดแต่ความโลภ มีความโลภเป็นเหตุ มีความ
โลภเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นมีโทษ
กรรมนั้นมีทุกข์เป็นผล กรรมนั้นเป็นไปเพื่อเกิดกรรม
ต่อไป กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อความดับกรรม

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความ

โกรธ เกิดแต่ความโกรธ มีความโกรธเป็นเหตุ มีความโกรธเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นมีโทษ กรรมนั้นมีทุกข์เป็นผล กรรมนั้นเป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อความดับกรรม

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความหลง เกิดแต่ความหลง มีความหลงเป็นเหตุ มีความหลงเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นอกุศล กรรมนั้นมีโทษ กรรมนั้นมีทุกข์เป็นผล กรรมนั้นเป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อความดับกรรม

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้ เป็นเหตุ เพื่อให้เกิดกรรม ๓ อย่างเป็นไฉน? คือ อโลกะ อโทสะ อโมหะ

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความไม่โลภ เกิดแต่ความไม่โลภ มีความไม่โลภเป็นเหตุ มีความไม่โลภเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นกุศล กรรมนั้นไม่มีโทษ กรรมนั้นมีสุขเป็นผล กรรมนั้นเป็นไปเพื่อความดับกรรม กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อเกิดกรรมต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความ
ไม่โกรธ เกิดแต่ความไม่โกรธ มีความไม่โกรธเป็นเหตุ
มีความไม่โกรธเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นกุศล กรรม
นั้นไม่มีโทษ กรรมนั้นมีสุขเป็นผล กรรมนั้นเป็นไป
เพื่อดับกรรมต่อไป กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อเกิดกรรม
ต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมใดซึ่งบุคคลทำด้วยความ
ไม่หลง เกิดแต่ความไม่หลง มีความไม่หลงเป็นเหตุ มี
ความไม่หลงเป็นแดนเกิด กรรมนั้นเป็นกุศล กรรมนั้น
ไม่มีโทษ กรรมนั้นมีสุขเป็นผล กรรมนั้นเป็นไปด้วย
ความดับกรรมเพื่อเกิดกรรม กรรมนั้นไม่เป็นไปเพื่อ
เกิดกรรมต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้แล เป็นเหตุ
ให้เกิดกรรม

พระบาลีสุดตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต
ทุกนิบาต ดิกนิบาต ปฐมนิทานสูตร เล่มที่ ๒๐

เหตุเกิดแห่งกรรม : ราคะ

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้ เป็นเหตุ
ให้เกิดกรรม ๓ อย่างเป็นไหน? คือ

ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนา ฉันทราคะใน
อดีต ๑

ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนา ฉันทราคะใน
อนาคต ๑

ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนา ฉันทราคะใน
ปัจจุบัน ๑

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนันทราคะในอดีตได้อย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลปรารถนันทราคะในอดีต ตรีกตรองตามอยู่ด้วยใจ ย่อมเกิดความพอใจ ผู้ที่เกิดความพอใจแล้ว ย่อมประกอบด้วยกรรมเหล่านั้น

ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวความกำหนดแห่งใจนั้นว่าเป็นสังโยชน์

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งนันทราคะในอดีตอย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ความพอใจย่อมเกิดเพราะปรารถนันทราคะในอนาคตได้อย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลปรารถนันทราคะในอนาคต ตรีกตรองตามด้วยใจ เมื่อเขาปรารถนันทราคะในอนาคต ตรีกตรองตามอยู่ด้วยใจ ย่อมเกิดความพอใจ ผู้ที่เกิดความพอใจแล้ว ย่อมประกอบด้วยกรรมเหล่านั้น

ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวความกำหนดแห่งใจนั้นว่าเป็นสังโยชน์

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมเกิดเพราะ
ปรารถนารกณะอันเป็นที่ตั้งแห่งฉันทราคะในอนาคตอย่าง
นี้แล

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ความพอใจย่อมเกิดเพราะ
ปรารถนารกณะในปัจจุบันอย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลปรารถนารกณะอันเป็นที่ตั้ง
แห่งฉันทราคะในปัจจุบัน ตรึกตรองตามด้วยใจ เมื่อ
เขาปรารถนารกณะในปัจจุบัน ตรึกตรองตามอยู่
ด้วยใจ ย่อมเกิดความพอใจ ผู้ที่เกิดความพอใจแล้ว
ย่อมประกอบด้วยธรรมเหล่านั้น

ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวความกำหนดแห่งใจนั้น
ว่าเป็นสังโยชน์

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้แล เป็นเหตุ
ให้เกิดกรรม

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้ เป็นเหตุให้
เกิดกรรม ๓ อย่างเป็นไฉน? คือ

ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะปรารถนัจฉราคะใน
อดีต ๑

ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะปรารถนัจฉราคะใน
อนาคต ๑

ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะปรารถนัจฉราคะใน
ปัจจุบัน ๑

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ปรารถนัจฉราคะในอดีตอย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลรู้ชัดซึ่งวิบากต่อไปของ
นัจฉราคะในอดีต ครั้นแล้วละเว้นวิบากนั้นเสีย ครั้น
แล้วพอกด้วยใจ เห็นตลอดด้วยปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ปรารถนัจฉราคะในอดีตอย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ปรารถนธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งนัจฉราคะในอนาคต
อย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลรู้ชัดซึ่งวิบากต่อไปของ
ฉันทราคะในอนาคต ครั้นแล้วละเว้นวิบากนั้นเสีย
ครั้นแล้วฟอกด้วยใจ เห็นตลอดด้วยปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ปรารภฉันทราคะในอนาคตอย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ปรารภฉันทราคะในปัจจุบันอย่างไร?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลรู้ชัดซึ่งวิบากต่อไปของ
ฉันทราคะในปัจจุบัน แล้วละเว้นวิบากนั้นเสีย ครั้น
แล้วฟอกด้วยใจ เห็นตลอดด้วยปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย! ความพอใจย่อมไม่เกิดเพราะ
ความปรารภฉันทราคะในปัจจุบัน อย่างนี้แล

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมชาติ ๓ อย่างนี้แล เป็นเหตุ
ให้เกิดกรรม

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต
ทุกนิบาต ติกนิบาต ทุติยนิทานสูตร เล่มที่ ๒๐

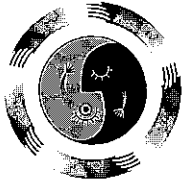
๘

เกิดเป็นเส้น
เพราะเยื่อใยในจิ๋ว

ชายชาวเมืองสาวัดถึกคนหนึ่ง ได้บรรพชาอุป-
สมบทแล้ว ปรากฏชื่อว่า “พระติสสเถระ”

ในกาลต่อมา พระติสสเถระนั้นเข้าจำพรรษา ณ
วิหารในชนบท ได้ผ้าสาฎกเนื้อหยาบประมาณ ๘ สอก
จำพรรษา ปวารณาแล้ว วันหนึ่ง ถือฝ้านั้นไปวางไว้
ใกล้มือพี่สาว

พี่สาวนั้นดำริว่า “ผ้าสาฎกผืนนี้ไม่สมควรแก่
น้องชายเรา” แล้วตัดฝ้านั้นด้วยมีดอันคม ทำให้เป็น

ชั้นน้อยชั้นใหญ่ โขลกในครก แล้วสาง ตีคด กรอ บั่น
ให้เป็นด้ายละเอียด ให้ทอเป็นผ้าสาฎกแล้ว

ฝ่ายพระเถระ ก็จัดแจงด้ายและเข็ม นิมนต์ภิกษุ
หนุ่มและสามเณรผู้ทำจีวรให้ประชุมกันแล้ว ไปบ้าน
พี่สาว พูดว่า

“พี่จงให้ผ้าสาฎกผืนนั้นแก่ฉัน ฉันจักทำจีวร”

พี่สาวนำผ้าสาฎกประมาณ ๕ ศอกออกมาวาง
ไว้ใกล้มือของพระผู้น้องชาย

ท่านรับผ้าสาฎกนั้นมาพิจารณาแล้ว พูดว่า

“ผ้าสาฎกของฉันเนื้อหยาบ ประมาณ ๘ ศอก
ผืนนี้เนื้อละเอียดประมาณ ๕ ศอก ผ้านี้มิใช่ผ้าสาฎก
ของฉัน นี่เป็นผ้าสาฎกของพี่ ฉันไม่ต้องการผ้าผืนนี้
พี่จงให้ผ้าสาฎกผืนนั้นแหละแก่ฉัน”

พี่สาวตอบว่า “ท่านผู้เจริญ! นี่เป็นผ้าของท่าน
ทีเดียว ขอท่านจงรับผ้านั้นเถิด”

แต่ท่านไม่ต้องการ

ลำดับนั้น พี่สาวจึงบอกกิจที่ตนทำทุกอย่างแก่
พระเถระนั้นแล้ว ได้ถวายเป็น

“ท่านผู้เจริญ! นั่นเป็นผ้าของท่านนะ ขอท่านจงรับเอาไปเถิด”

ท่านจึงถือผ้านั้นไปวิหาร เริ่มทำจีวร

พี่สาวของท่านจัดแจงวัตถุมียาคุและภัตเป็นต้น เพื่อประโยชน์แก่ภิกษุสามเณรผู้ทำจีวรของพระตีสณะนั้น ก็ในวันที่จีวรเสร็จ พี่สาวให้ทำสักการะมากมาย ท่านแลดูจีวรแล้วเกิดความเชื่อใจในจีวรนั้น คิดว่า

“ในวันพรุ่งนี้ เราจักห่มจีวรนั้น” แล้วพับพาดไว้ที่สายระเดียง

คืนนั้น อาหารที่ฉันไปไม่ย่อย ท่านจึงมรณภาพแล้วเกิดเป็นเส้นที่จีวรนั้นนั่นเอง

ฝ่ายพี่สาว สดับการมรณภาพของท่านแล้ว ร้องไห้กลิ้งเกลือกโกล้เท้าของพวกภิกษุ พวกภิกษุทำสังฆกิจ (เผาศพ) ของท่านแล้วพูดกันว่า

“จีวรนั้นถึงแก่สงฆ์ทีเดียว เพราะไม่มีคิลานุปัฏฐาก พวกเราจักแบ่งจีวรนั้น” แล้วให้นำจีวรนั้นออกมาเดินวิ่งร้องไปข้างโน้นและข้างนี้ว่า “ภิกษุพวกนี้แย่งจีวรอันเป็นของเรา”

พระศาสดาประทับนั่งในพระคันธกุฎี ทรงสดับ
เสียงนั้นด้วยหูทิพย์ ตรัสว่า

“อานนท์! เธอจงบอก อย่าให้พวกภิกษุแบ่ง
จีวรของติสสะแล้วเก็บไว้ ๗ วัน”

พระเถระให้ทำอย่างนั้นแล้ว

แม้เถื่อนั้น ทำกาลในวันที่ ๗ เกิดในวิมานชั้น
ดุสิตแล้ว ในวันที่ ๘ พระศาสดารับสั่งว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! จงแบ่งจีวรของติสสะแล้วเอากัน
ไปใช้”

พวกภิกษุทำอย่างนั้นแล้ว

พวกภิกษุสนทนากันในธรรมสภาว่า

“เหตุไรหนอแล? พระศาสดาจึงให้เก็บจีวรของ
พระติสสะไว้สิ้น ๗ วัน แล้วทรงอนุญาตให้เอาไปใช้ได้
ในวันที่ ๘”

พระศาสดาเสด็จมาแล้ว ตรัสถามว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! บัดนี้พวกเธอนั่งประชุมสนทนา
กันด้วยเรื่องอะไรหนอ?”

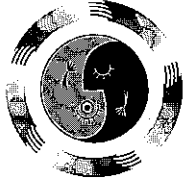
เมื่อภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า “ด้วยเรื่องชื่อนี้”

พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย! ดิศสะเกิดเป็น
เถินที่จีวรของตน เมื่อพวกเธอจะแบ่งจีวรนั้น วิ่งร้อง
ไปข้างโน้นและข้างนี้ว่า “ภิกษุพวกนี้แย่งจีวรอันเป็น
ของเรา” เมื่อพวกเธอถือเอาจีวรอยู่ เขาขัดใจในพวก
เธอแล้วจะไปเกิดในนรก เพราะเหตุนั้น เราจึงให้เก็บ
จีวรไว้ก่อน ก็บัดนี้เขาเกิดในวิมานชั้นดุสิตแล้ว เพราะ
เหตุนี้ เราจึงอนุญาตให้แบ่งจีวรกันเอาไปได้”

เมื่อภิกษุพวกนั้นกราบทูลอีกว่า “พระเจ้าข้า ขึ้น
ชื่อว่าตัณหานี้หยาบหนอ”

จึงตรัสว่า “อย่างนั้นภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่า
ตัณหาของสัตว์เหล่านี้หยาบ สนิมตั้งขึ้นแต่เหล็ก ย่อม
กัดเหล็กนั่นเอง ย่อมให้เหล็กพินาศไป ทำให้เป็นของ
ใช้สอยไม่ได้ ฉันทใด ตัณหานี้ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน เกิด
ขึ้นภายในของสัตว์เหล่านี้แล้ว ย่อมให้สัตว์เหล่านั้น
เกิดในอบายมีนรกเป็นต้น ให้ถึงความพินาศ” แล้วจึง
ตรัสพระคาถานี้ว่า

“สนิมตั้งขึ้นแต่เหล็ก ครันตั้งขึ้นแต่เหล็กแล้ว
ย่อมกัดเหล็กนั่นเอง ฉันทใด กรรมทั้งหลายของตน

ข้อมนำบุคคลผู้มักประพดิล่วงปัญญาเชื่อว่าโชนาไปสู
ทุกติ ฉนั้นนั้น”

เรื่องพระติสสเถระ ๔๓/๑๘๔
(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล
ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท
เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๔)

๑๐

รู้ พิ ด รู้ ฎ ก

สมัยหนึ่งพวกสาวกอัญญาเดียรติย์ เห็นพวก
ลูก ๆ ของตนพร้อมทั้งบริวาร เล่นอยู่กับพวกลูก
ของพวกอุบาสกผู้เป็นสัมมาทิฎฐิ ในเวลาลูกเหล่านั้น
มาเรือนแล้ว จึงต่างให้กระทำปฏิญาณว่า

“สมณะพวกศากยบุตร พวกเจ้าไม่พึงไหว้ แม้
วิหารของสมณะเหล่านั้น พวกเจ้าก็ไม่พึงเข้าไป”

วันหนึ่ง ลูกของพวกอัญญาเดียรติย์เหล่านั้น
กำลังเล่นอยู่ในที่ใกล้แห่งซุ้มประตูนอกพระเชตะวันวิหาร

มีความกระหายน้ำขึ้นที่นั่น พวกเขาจึงส่งเด็กของ
อุบาสกคนหนึ่งไปสู่พระวิหาร สั่งว่า

“เจ้าไปตักน้ำในวิหารนั้นแล้ว จงนำมาเพื่อพวก
เราบ้าง”

เด็กนั้นก็เข้าไปยังพระวิหาร ถวายบังคมพระ-
ศาสดาแล้วกราบทูลความข้อนั้น

พระศาสดาตรัสกะเด็กนั้นว่า

“เจ้าเท่านั้น ตักน้ำแล้วไป จงส่งแม่พวกเด็กนอก
นี้มา เพื่อต้องการแก้การตักน้ำในที่นี้เทียว”

เขาได้ทำอย่างนั้น พวกเด็กเหล่านั้นมาตักน้ำ
แล้ว พระศาสดารับสั่งให้หาเด็กเหล่านั้นมาแล้ว ตรัส
ธรรมกถาที่สบายแก่เด็กเหล่านั้น ทรงทำเด็กเหล่านั้น
ให้มีศรัทธามั่นคงแล้ว ให้ตั้งอยู่ในสภาวะและศีล เด็ก
เหล่านั้นไปสู่เรือนของตน ๆ แล้ว แจ้งความนั้นแก่
มารดาและบิดา

มารดาและบิดาของพวกเขา ถึงความโทมนัส
ปริเวทนาวา

“ลูกของพวกเรา เกิดเป็นคนมีทิฏฐิวิบัติเสียแล้ว”

คนที่สนิทสนมของพวกนั้นเป็นคนฉลาด มา
กล่าวธรรมแก่คนเหล่านั้น เพื่อต้องการแก้อันยังความ

โทมัสให้สงบ

มารดาและบิดาของพวกเขาเด็กเหล่านั้น ฟังถ้อยคำ
ของคนเหล่านั้นแล้วจึงกล่าวว่า

“พวกเราจักมอบพวกเขาเหล่านั้นแก่พระสมณ-
โคดมเสียทีเดียว”

นำไปสู่พระวิหารพร้อมด้วยหมู่ญาติเป็นอันมาก
พระศาสดาทรงตรวจดูอาสวะของคนเหล่านั้นแล้ว
เมื่อจะทรงแสดงธรรม ได้ทรงภายิตพระคาถาเหล่านี้ว่า
“สัตว์ทั้งหลาย ผู้มีความรู้ว่ามีโทษในธรรมที่หา
โทษมิได้ มีปกติเห็นว่าหาโทษมิได้ในธรรมที่มีโทษ
เป็นผู้ถือด้วยดีซึ่งมีจนาทิฎฐิ ย่อมไปสู่ทุกคติ สัตว์
ทั้งหลาย วัฏธรรมที่มีโทษ โดยความเป็นธรรมมีโทษ
วัฏธรรมที่หาโทษมิได้ โดยความเป็นธรรมหาโทษมิได้
เป็นผู้ถือด้วยดีซึ่งสัมมาทิฎฐิ ย่อมไปสู่สุคติ”

เรื่องสาวกเดิขรติย์ ๔๒/๒๓๑

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท

เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๔)

๑๑

กล่าวหาผู้อื่นด้วยความเท็จ

เมื่อลagakัการะเช่นกับห้วงน้ำใหญ่แห่งปัญจ-
มหานที เกิดขึ้นแก่พระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์
แล้ว

พวกอัญญเดียรฉิยก็เสื่อมลagakัการะ เป็นผู้
อับแสง ประหนึ่งหิ่งห้อยในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ร่วม
ประชุมปรึกษากันว่า

“ตั้งแต่กาลแห่งพระสมณโคตมอุบัติขึ้น พวก
เราก็เสื่อมลagakัการะ ใครๆย่อมไม่รู้แม้ความที่เรา

ทั้งหลายมีอยู่ พวกเราจะพึงรวมกันกับใครหนอ ก่อโทษให้เกิดขึ้นแก่พระสมณโคดม แล้วยังลางสักการะของเธอให้เสื่อมสูญ”

ความคิดได้เกิดขึ้นแก่อัญญาเดียรติย์เหล่านั้นว่า

“พวกเราพร้อมกับนางสุนทรียจักสามารถ (ทำได้)”

วันหนึ่ง พวกเขา (แก๊ง) ไม่สนทนากะนางสุนทรียผู้เข้าไปยังอารามเดียรติย์ ไหว้แล้วยืนอยู่ นางแม่ปราศรัยบ่อย ๆ ก็ไม่ได้คำตอบ จึงถามว่า

“พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย ถูกใครๆ เบียดเบียนบ้างหรือ?”

“น้องหญิง! นางไม่เห็นพระสมณโคดมที่เที่ยวเบียดเบียนพวกเรา ทำให้เสื่อมลางสักการะหรือ?”

“ดิฉันควรจะทำอย่างไรในเรื่องนี้?”

“น้องหญิง! นางแลมีรูปสวย ถึงความเป็นผู้งามเลิศ จงยกโทษขึ้นแก่พระสมณโคดม แล้วให้มหาชนเชื่อถ้อยคำ ทำให้เสื่อมลางสักการะ”

“ดีละ” แล้วหลีกไป

ตั้งแต่นั้นมา นางถือเอาสิ่งของมีระเบียบดอกไม้

ของหอม เครื่องดูบได้ การบูรและของเผ็ดร้อนเป็นต้น
เดินบ่าหน้าตรงไปยังพระเชตุวัน ในเวลาที่มหาชนฟัง
พระธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้วกลับเข้าพระนคร
ในเวลาเย็น ถูกมหาชนถามว่า “ไปไหน?” ก็ตอบว่า
“ไปสำนักพระสมณโคดม ฉันอยู่ในพระคันธกุฎีเดียว
กันกับพระสมณโคดมนั้น”

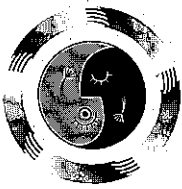
แล้วอยู่ในอารามเดียรถีย์แห่งใดแห่งหนึ่ง อย่างลง
สู่ทางที่ไปยังพระเชตุวันแต่เช้าตรู่ เดินบ่าหน้าสู่
พระนคร

นางถูกมหาชนถามว่า “ไปไหนสุนทรี?”

ตอบว่า “ฉันอยู่ในพระคันธกุฎีเดียวกันกับ
พระโคดม ให้ท่านยินดีด้วยความยินดีเพราะกิเลสแล้ว
จึงกลับมา”

แต่นั้นมา โดยกาลล่วงไป ๒-๓ วัน พวกเดียร-
ถีย์ให้เงินแก่พวกนักเลงแล้วกล่าวว่า

“พวกท่านจงไปฆ่านางสุนทรี แล้วหมกไว้ที่
ระหว่างกองหยากเถือแห่งระเบียบดอกไม้ ที่ใกล้
พระคันธกุฎีของพระสมณโคดมแล้วกลับมา”

พวกนักเลงก็ได้ทำอย่างนั้น
 เดียรธีย์ทั้งหลายได้ทำความโกลาหลขึ้นว่า
 “พวกเราไม่เห็นนางสุนทรี” แล้วทูลแต่พระราช
 ถูกพระราชตรัสถามว่า

“พวกท่านมีความสงสัยที่ไหน?”

ทูลว่า “นางสุนทรีอยู่ในพระเชตวันสิ้นวันเท่านี้
 พวกอาตมภาพไม่ทราบความเป็นไปของนางในพระ-
 เชตวันนั้น”

อันพระราชทรงอนุญาตว่า “ถ้ากระนั้น พวก
 ท่านจงไปค้นพระเชตวันนั้นดูเถิด”

พาพวกอุปัฏฐากของตนไปยังพระเชตวัน ค้น
 อยู่ก็พบนางสุนทรีนั้น ในระหว่างกองหยากเยื่อแห่ง
 ระเบียบดอกไม้ จึงยกขึ้นแต่เพียงเข้าไปยังพระนคร ทูล
 แต่พระราชว่า

“พระสาวกของพระสมณโคดมฆ่านางสุนทรี
 แล้วหมกไว้ในระหว่างกองหยากเยื่อแห่งระเบียบดอกไม้
 ด้วยคิดว่า จักปกปิดกรรมลามกที่พระศาสดาทำ”

พระราชตรัสว่า “ถ้าอย่างนั้น พวกท่านจงไป

เที่ยวประกาศให้ตลอดพระนครเถิด”

พวกเดียรถีย์พากันกล่าวคำเป็นต้นว่า “ขอท่านทั้งหลาย จงดุกรรมของพวกสมณศาकยบุตรเถิด” ในถนนแห่งพระนครแล้ว ได้ไปยังพระทวารแห่งพระราชนิเวศน์อีก

พระราชารับสั่งให้ยกสรีระของนางสุนทรขึ้นใส่แคร่ในป่าช้าผีดิบแล้วให้รักษาไว้

ชาวพระนครสาวดีเห็นพระอริยสาวกที่เหลือโดยมากพากันกล่าวคำเป็นต้นว่า

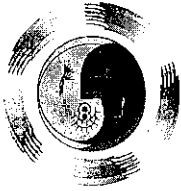
“ขอท่านทั้งหลาย จงดุกรรมของพวกสมณศาकยบุตรเถิด” แล้วเที่ยวด่าพวกภิกษุ ในภายในพระนครบ้าง ภายนอกพระนครบ้าง ในป่าบ้าง

ภิกษุทั้งหลาย กราบทูลเรื่องนั้นแด่พระตถาคต พระศาสดาตรัสว่า

“ถ้าอย่างนั้น แม้พวกเธอจงกลับใจทพวคนมนุษย์เหล่านั้นอย่างนี้” ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้ว่า

“ผู้มักพูดคำไม่จริง ย่อมเข้าถึงนรก หรือแม้ผู้ใดทำแล้ว กล่าวว่่าข้าพเจ้ามิได้ทำ ชนแม่ทั้งสองนั้น เป็น

๑๘๕ • กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

มนุษย์มีกรรมเลวทราม ละไปในโลกอื่นแล้ว ย่อมเป็น
ผู้เสมอกัน”

พระราชาทรงส่งราชบุรุษไปด้วยรับสั่งว่า

“พวกเธอจงรู้ความที่คนอื่นฆ่านางสุนทรี”

นักเลงเหล่านั้นตีมีศูราอยู่ ทำการทะเลาะกันและ
กัน คนหนึ่งกล่าวกะคนหนึ่งว่า

“แกฆ่านางสุนทรีด้วยประหารเพียงที่เดียวแล้ว
หมกไว้ในระหว่างกองหยากเยื่อแห่งระเบียบดอกไม้
ตีมีศูราด้วยหาบณะที่ได้มาจากการประหารนั้น เรื่อง
นั้นยกเล็กเสียเถิด”

พลกษัตริย์จึงจับนักเลงนั้นไปแสดงแต่พระราช

พระราชาศรัสถามนักเลงเหล่านั้นว่า

“พวกเธอฆ่านางสุนทรีหรือ?”

พวกนักเลงทูลว่า “ข้าแต่สมมติเทพ พระเจ้าข้า”

“ใครใช้พวกเธอให้ฆ่า?”

“พวกอัญญาเดียรสิทธิ์ พระเจ้าข้า”

พระราชารับสั่งให้เรียกพวกเดียรสิทธิ์มาแล้ว ทรง
บังคับว่า

“พวกเธอจงไปเที่ยวกล่าวหัวพระนกรอย่างที่ว่า
นางสุนทรีนี้ถูกพวกข้าพเจ้าผู้ใคร่ยกโทษแก่พระสมณ-
โคดมขึ้น มาแล้ว โทษของพระสาวกของพระสมณ-
โคดมไม่มี เป็นโทษของข้าพเจ้าฝ่ายเดียว”

พวกเดียรถีย์ได้ทำอย่างนั้น มหาชนผู้เลื่อมใส
แล้วในคราวนั้น

พวกเดียรถีย์ก็ตี พวกนักเลงก็ตี ถึงอาชญา
เพราะการฉ้อคน

ข้าแต่िमแต่นั้นมา สักการะได้มีมากแก่พระพุทธรูป
เจ้าและพระสาวกทั้งหลายตามเคย

เรื่องนางบริพัตริกาชื่อสุนทรี ๕๓/๒๒๓

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

พุทธทศนิกาย คาลาธรรมบท

เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๔)

๑๒

ขอ เป็น ผู้ มี ป ฎิ ภา ณ ดี ใน อ น า ค ต ก า ล

พระวังคีสเถระ ก็ได้เคยบำเพ็ญกุศลมาแล้ว ใน
พระพุทธรเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ได้สั่งสมบุญอันเป็น
อุปนิสัยแห่งพระนิพพานไว้เป็นอันมากในภพนั้น ๆ

ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ปุ-
มุตตระ ท่านได้บังเกิดในตระกูลที่มีโภคะมากมาย ใน
หังสวดีนคร เจริญวัยแล้วได้ไปยังพระวิหาร พร้อมกับ
ชาวพระนคร ผู้กำลังเดินไปเพื่อฟังธรรม ขณะกำลังฟัง
ธรรม ได้เห็นภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งพระศาสดาทรงสถาปนา

หรือไว้ในตำแหน่งที่เลิกกว่าพวกภิกษุผู้มีปฎิภาณแล้ว
 ได้นำเพ็ญกรรมที่ดียิ่งแก่พระศาสดาแล้ว ตั้งความ
 ประารถนไว้ว่า ในอนาคตกาล แม้เราก็อิงเป็นผู้เลิก
 กรรมกัณฑ์ผู้มีปฎิภาณบ้าง ได้รับการพยากรณ์จาก
 พระศาสดาแล้ว ก็บ้านเบญแจ่กุศลกรรมจนตลอดชีวิต
 แล้ว ได้ด้วยสมบัติทั้งสองในเทวโลกและมนุษย์โลก

ในพุทธรูปบาทกาลนี้ เขาได้บังเกิดในตระกูล
 อโหมลย์ ในกรุงสาวัตถี เพราะมีปรีพาศิกาเป็นมารดา
 ในกาลต่อมา จึงได้เป็นปรีพาศิก และมีชื่อว่า วัจสีสะ
 เล่าเรียนไตรเพทแล้ว เพราะไตรเพทนั้นจึงทำอาจารย์
 ให้ยินดี ได้ศึกษามนต์ชนิดที่สามารถจะรู้ได้ด้วย
 หัวกระโหลก เอาเล็บขีดหัวกระโหลกแล้วย่อมรู้ว่า
 สัตว์ผู้นี้ได้บังเกิดในกำเนิดไหน

พวกพราหมณ์พากันคิดว่า อาชีพนี้อันเป็นทางเครื่อง
 เลี้ยงชีวิตของพวกเขา จึงพารวัจสีสะนั้นท่องเที่ยวไปใน
 หมู่บ้าน ตำบล และตัวเมือง

วัจสีสะประกาศให้ผู้คนนำเอาศีรษะ เฉพาะของ
 พราหมณ์ ทยไปแล้วภายในยอบเขต ๓ ปีมาแล้ว เขา

เล็บติดแล้วกล่าวว่า “คนคนนั้นจะไปเกิดที่ไหน”

แล้วให้ชนเหล่านั้นนำเอามา เพื่อกำจัดตัดความ
สงสัยของมหาชนเสียแล้ว ก็ให้หัวกระโหลกบอกถึง
คติของตนของตน

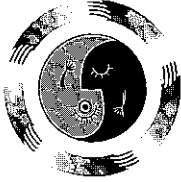
ด้วยเหตุนั้น มหาชนจึงเลื่อมใสอย่างยิ่งในมเห
ษาอาศัยมนต์อันนั้น ย่อมได้เงิน ๑๐๐ กหาปณะบ้าง
๑,๐๐๐ กหาปณะบ้าง จากมือของมหาชน

พวกพราหมณ์อาศัยวังคีสะพากันเที่ยวไปแล้ว
ตามความสบายใจ วังคีสะได้สดับพระคุณทั้งหลาย
ของพระศาสดาแล้ว ได้มีความประสงค์จะเข้าไปเฝ้า
พระศาสดา พวกพราหมณ์พากันห้ามว่า พระสมณ-
โคดมจักเอามาเข้ากลับใจท่านเสีย

วังคีสะ ไม่เชื่อคำของพราหมณ์เหล่านั้น เข้าไป
เฝ้าพระศาสดา กระทำการปฏิสังขารแล้วนั่ง ณ ที่
สมควรข้างหนึ่ง

พระศาสดาตรัสถามเขาว่า “วังคีสะ! เธอรู้ศิลปะ
อะไรบ้าง?”

วังคีสะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคดมผู้เจริญ! ใช้

แล้ว ข้าพระองค์รู้มนต์อย่างหนึ่งชื่อว่า มนต์สำหรับ
ตัดหัวกระโหลก โดยการที่ข้าพระองค์เอาเล็บติด
ศีรษะแม่ของคนตายแล้ว ภายในระยะเวลา ๓ ปี ก็
จะรู้ถึงที่ที่เขาไปบังเกิดแล้วได้”

ลำดับนั้น พระศาสดารับสั่งให้ภิกษุนำเอาศีรษะ
ของผู้ที่บังเกิดในนรก ๑ ศีรษะ ศีรษะของคนที่ยังเกิด
ในหมู่มนุษย์ ๑ ศีรษะ ศีรษะของผู้บังเกิดในหมู่เทวดา
๑ ศีรษะ ศีรษะของผู้ปรินิพพานแล้ว ๑ ศีรษะ ให้
แสดงแก่วังคีสะนั้น

เขาติดศีรษะที่ ๑ แล้ว กราบทูลว่า

“ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! สัตว์ผู้นี้ไปบังเกิดใน
นรก”

พระศาสดาตรัสว่า “ดีละวังคีสะ! เธอเห็นแล้ว
ด้วยดี”

แล้วตรัสถามอีกว่า “สัตว์ผู้นี้ ไปบังเกิดที่ไหน?”

วังคีสะกราบทูลว่า “ในมนุษยโลกพระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสถามอีกว่า “สัตว์ผู้นี้ ไปบังเกิด
ที่ไหน?”

วังคีสะกราบทูลว่า “ในเทวโลกพระเจ้าข้า”

วังคีสะได้กราบทูลที่บังเกิดของสัตว์ทั้ง ๓ ได้
อย่างถูกต้อง

แต่เมื่อเอาเล็บดีดศิระษะของผู้ปรินิพพานแล้ว ก็
ไม่เห็นเบื้องต้นและเบื้องปลาย

พระศาสดาจึงตรัสถามเขาว่า “วังคีสะ เธอ
พยากรณ์ไม่ได้หรือ?”

วังคีสะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ!
พระองค์คอยดูนะ ขอให้ข้าพระองค์พิจารณาดูก่อน”

แล้วพยายามรำยมนต์กลับไปกลับมา ก็ไม่สามารถ
จะรู้ศิระษะของพระปิณาสพด้วยมนต์ภายนอก เหนือได้
ไหลออกจากศิระษะของเขาแล้ว เขาละอายใจได้แต่นิ่ง
เงียบไป

พระศาสดาจึงได้ตรัสกะเขาว่า “ลำบากใจนัก
หรือ วังคีสะ”

วังคีสะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ไซ้
แล้ว ข้าพระองค์ไม่สามารถที่จะรู้ถึงที่บังเกิดของศิระษะ
นี้ได้ ถ้าพระองค์ทรงทราบ ขอจงตรัสบอก”

พระศาสดาตรัสว่า “วังคีสะ! เราได้ถึงสี่ระยะนี้ได้
 อย่างดี เรารู้อีกกว่านี้” แล้วได้ตรัสพระคาถานี้ว่า

“ผู้ใดรู้การจุดและการอุบัติของปวงสัตว์ได้ทั้งหมด
 เรากล่าวผู้นั้นซึ่งไม่ขัดข้อง ไปดีแล้ว รู้แล้วว่า เป็น
 พราหมณ์ เทวดา คนซรรพ์และหม่อมมนุษย์ ไม่รู้ทางไป
 ของผู้ใด เรากล่าวผู้นั้น ผู้สิ้นอาสวะ เป็นพระอรหันต์
 ว่าเป็นพราหมณ์”

วังคีสะกราบทูลว่า “ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ถ้า
 เช่นนั้นขอพระองค์จงประทานวิชานั้นให้แก่ข้าพระ-
 องค์เถิด” แล้วแสดงความเคารพ นั่งเฝ้าพระศาสดา

พระศาสดาตรัสว่า “เราจะให้แก่คนที่มีเพศเสมอ
 กับเรา”

วังคีสะคิดว่า “เราควรทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่ง
 แล้วเรียนมนต์นี้ให้ได้” จึงเข้าไปหาพวกพราหมณ์พูดว่า

“เมื่อเราออกบวชพวกท่านก็อย่าคิดอะไรเลย
 เสร็จเรียนมนต์แล้วจักได้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ในชมพูทวีปทั้งสิ้น
 แม้พวกท่านก็จักมีชื่อเสียงไปกับเรานั้นด้วย”

วังคีสะเข้าไปเฝ้าพระศาสดาแล้ว ทูลขอบวชเพื่อ

ต้องการมนต์ ก็ในเวลานั้นพระนิโครธก็ไปเถระ อยู่ใน
สำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงสั่งเธอว่า “นิโครธก็ไปเถ เธอจงบวชวังคีสะผู้นี้
ด้วยเถิด”

ทรงบอก (สมณะ) กัมมัญฐาน คืออาการ ๓๒
และวิปัสสนากัมมัญฐานให้แล้ว

พระวังคีสะเมื่อกำลังสาธยายกัมมัญฐานคืออาการ
๓๒ อยู่ ก็เริ่มบ่าเพ็ญวิปัสสนากัมมัญฐานแล้ว พวก
พราหมณ์เข้าไปหาวังคีสะนั้นแล้ว ถามว่า

“วังคีสะผู้เจริญ! ท่านเล่าเรียนคิลปะในสำนัก
ของพระสมณโคตมจบแล้วหรือ?”

พระวังคีสะตอบว่า “ใช่ เราเล่าเรียนจบแล้ว”

พวกพราหมณ์ก็กล่าวว่ “ถ้าเช่นนั้นท่านจงมา
พวกเรารักไปกัน ประโยชน์อะไรได้ด้วยการศึกษาคิลปะ”

พระวังคีสะตอบว่า “พวกท่านจงไปกันเถิด เรา
ไม่มีกิจที่จะพึงทำร่วมกับพวกท่าน”

พวกพราหมณ์ก็กล่าวว่ “บัดนี้ ท่านตกอยู่ภายใต้
อำนาจของพระสมณโคตม พระสมณโคตมใช้มาหา

กลับใจท่านเสียแล้ว พวกเราจักทำอะไรในสำนักของท่านได้” แล้วจึงหลีกไปตามทางที่มาแล้วนั่นเอง

พระวงศ์สะเจริญวิปัสสนาแล้วกระทำให้แจ้ง
พระอรหัต

พระเถระบรรลुพระอรหัตแล้วอย่างนั้น ก็ระลึกถึงบุรพกรรมของตน เกิดความโสมนัสใจ เมื่อจะประกาศถึงเรื่องราวที่ตนเคยได้ประพฤติมาแล้วในกาลก่อน จึงกล่าวว่า

ในกัปที่แสนแต่กัทรกัปนี้ พระพิชิตมารพระนามว่าปทุมุตตระ ผู้มีจักขุในธรรมทั้งปวง ทรงเป็นผู้นำ ได้เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว พระศาสนาของพระองค์ วิจิตรไปด้วยพระอรหันต์ทั้งหลายเหมือนคลื่นในสาคร และเหมือนดาวในท้องฟ้า พระพิชิตมารผู้สูงสุด อันมนุษย์พร้อมทั้งทวยเทพ อสูรและนาคห้อมล้อม ในท่ามกลางหมู่ชนซึ่งเกลื่อนกล่นไปด้วยสมณะและพราหมณ์

พระพิชิตมารผู้ถึงที่สุดโลก ทรงทำโลกทั้งหลายให้ยินดีด้วยพระรัศมี พระองค์ยังดอกปทุม คือเวไนย-

สัตว์ให้ขึ้นบานด้วยพระดำรัส ทรงสมบุรณ์ด้วยเวสัช-
ราชธรรม ๔ เป็นอุดมบุรุษ ละความกลัวและความ
ยินดีได้เด็ดขาด ทรงถึงธรรมอันเกษม งามจากถ้ำ-
หาญ

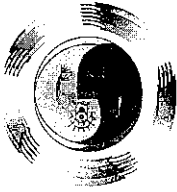
พระผู้เลิศในโลกทรงปฏิญาณซึ่งฐานะของผู้เป็น
โจทก์อันประเสริฐและพุทธภูมิทั้งสิ้นไม่มีใครจกหักท้วง
ได้ในฐานะไหน ๆ

เมื่อพระพุทธเจ้าผู้คงที่พระองค์นั้นบันลือสีหนาท
อันน่าสะพึงกลัวอยู่ ย่อมไม่มีเทวดา มนุษย์หรือ
พรหมบันลือตอบได้

พระพุทธเจ้าผู้แก้แค้นในบริษัท ทรงแสดง
ธรรมอันประเสริฐ ช่วยมนุษย์พร้อมทั้งเทวดาให้ข้าม
วัฏฏสงสาร ทรงประกาศธรรมจักร

พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสสรรเสริญคุณเป็นอัน
มากของพระสาวกผู้ได้รับสมมติว่า เลิศกว่าภิกษุผู้ที่มี
ปฏิภาณทั้งหลาย แล้วทรงตั้งท่านไว้ในตำแหน่ง
เอตทัคคะ

ครั้งนั้น เราเป็นพราหมณ์ชาวเมืองหงส์วดี เป็น

ผู้ได้รับสมมติว่าเป็นคนดี รู้แจ้งพระเวททุกคัมภีร์ มีนามว่า รั้งคีลี เป็นที่ไหลออกแห่งนักปราชญ์

เราเข้าไปเฝ้าพระมหาวิรุฬหราชกุมารนั้น สดับพระธรรมเทศนานั้น แล้วได้มีปิณฑ์ประเสริฐ เป็นผู้ยินดีในคุณของพระสาวก จึงได้นิมนต์พระสุคต ผู้ทำโลกให้เปล็ดเปล็น พร้อมด้วยพระสงฆ์ให้เสวยและฉัน ๗ วันแล้ว นิมนต์ให้ครองผ้า

ในครั้งนั้น เราได้หมอบลงแทบพระบาททั้งสอง ด้วยเศียรเกล้า ได้โอกาสจึงยื่นประณมอัญชลีอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เป็นผู้รำเริง กล่าวสดุดีพระชินสีห์ผู้สูงสุดว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นที่ไหลออกแห่งนักปราชญ์
ข้าพระองค์ขออนอบน้อมแต่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้
เป็นท้าวสูงสุด ข้าพระองค์ขออนอบน้อมแต่พระองค์
ข้าแต่พระองค์ผู้เลิศกว่าโลกทั้งปวง ข้าพระองค์ขอ
นอบน้อมแต่พระองค์

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงทำความไม่ผิดภัย ข้าพระองค์
ขออนอบน้อมแต่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงขำขี้มาร

ข้าพระองค์ขออนอบน้อมแด่พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้
ทรงทำทิวทัศน์ให้ไหลออก ข้าพระองค์ขออนอบน้อมแด่
พระองค์ ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงประทานสันติสุข ข้า=
พระองค์ขออนอบน้อมแด่พระองค์

ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงทำความไม่มีภัย ข้าพระองค์
ขออนอบน้อมแด่พระองค์ พระองค์เป็นที่พึ่งของชน
ทั้งหลายผู้ไม่มีที่พึ่ง ทรงประทานความไม่มีภัยแก่คน
ทั้งหลายที่กลัว เป็นที่คุ้นเคยของคนทั้งหลาย ที่มีภูมิ=
ธรรม สงบ ระเบียบ เป็นที่พึ่งที่ระลึกของคนทั้งหลายผู้
แสวงหาที่พึ่ง ที่ระลึก

เราได้ชมเชยพระสัมพุทธเจ้าด้วยคำกล่าวสดุดี
มีอาทิอย่างนี้ แล้วได้กล่าวสรรเสริญพระคุณอันใหญ่
จึงได้บรรลुकติของภิกษุผู้กล่าวว่ามีบุญ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีปฏิภาณไม่มีที่
สิ้นสุดได้ตรัสว่า ผู้ใดเป็นผู้เลื่อมใสนิมนต์พระพุทธรเจ้า
พร้อมด้วยสาวก ให้ฉันสิ้น ๗ วัน ด้วยมือทั้งสองของ
ตน และได้กล่าวสดุดีคุณของเรา บรรารถนาตำแหน่ง
แห่งภิกษุผู้กล่าวว่ามีบุญ

ในอนาคตกาล ผู้นั้นจักได้ตำแหน่งนี้สมดัง
มโนรถปรารถนา เขาจักได้เสวยทิพยสมบัติและ
มนุษย์สมบัติมีประมาณไม่น้อย

ในกัปที่แสนแต่กัปนี้ไป พระศาสดามีพระนามว่า
โคดมซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จ
อุบัติขึ้น พรหมณ์นี้จักได้เป็นธรรมทายาทของพระ-
ศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมเนรมิต จัก
เป็นสาวกของพระศาสดามีนามชื่อว่า วัจจีสะ

เราได้สดับพระพุทธพยากรณ์นั้นแล้วเป็นผู้มีความ
เบิกบาน มีจิตประกอบด้วยเมตตา บำรุงพระพิชิตมาร
ด้วยปัจจัยทั้งหลายในกาลครั้งนั้น จนตราบเท่าสิ้นชีวิต
เพราะกรรมที่ทำไว้ดีแล้วนั้น และเพราะการตั้ง
เจตน์จำนงไว้ เราละร่างมนุษย์แล้วได้ไปสวรรค์ชั้น
ดาวดึงส์

ในภพสุดท้ายในบัดนี้ เราเกิดในสกุลปรีพาชก
เมื่อเราเกิดในครั้งหลังมีอายุได้ ๗ ปี แต่กำเนิด เรา
เป็นผู้รู้เวททุกคัมภีร์ แกล้วกล้าในเวทศาสตร์ มีเสียง
ไพเราะ มีถ้อยคำวิจิตร ย่ำยิวาทะของผู้อื่น

เพราะเราเกิดที่วังคนบท และเราเป็นใหญ่ใน
ถ้อยคำ เราจึงชื่อว่า วังคีสะ เพราะฉะนั้นถึงแม่ชื่อของ
เราจะเป็นเลิศ ก็เป็นชื่อสมมติตามโลก

ในเวลาที่เรารู้เพียงสาตั้งอยู่ในปฐมวัย เราได้พบ
ท่านพระสารีบุตรเถระในพระนครราชคฤห์อันรื่นรมย์

ท่านถือบาตร ส้ารวมดี ตาไม่ลอกแลก พุคแต่
พอประมาณ แลดูเพียงชั่วแอก เทียววิณฑบาตอยู่

ครั้งเราเห็นท่านแล้วก็เป็นผู้อัศจรรย์ใจ ได้กล่าว
บทคาถาอันวิจิตรเป็นหมวดหมู่เหมือนดอกกระณิการ
ที่ร้อยไว้แล้ว

ท่านบอกแก่เราว่า พระสัมพุทธเจ้าผู้นำโลกเป็น
ศาสดาของท่าน ครั้งนั้นท่านพระสารีบุตรเถระผู้ฉลาด
เป็นนักปราชญ์นั้น ได้พูดแก่เราเป็นอย่างดี

เราอันพระเถระผู้คงที่ให้อินดีด้วยปฏิภาณอันวิจิตร
เพราะทำถ้อยคำที่ปฏิสังขตด้วยวิราชธรรมเห็นได้ยาก
สูงสุด จึงชบสรีระลงแทบเท้าของท่านแล้วก็กล่าวว่า
ขอได้โปรดให้กระผมบรรพชาเถิด ลำดับนั้น ท่าน
พระสารีบุตรผู้มีปัญญามาก ได้นำเราไปเฝ้าพระพุทธ-

เจ้าผู้ประเสริฐสุด

เราขบเคี้ยวลงแทบพระบาทแล้ว นั่งลงในที่ใกล้ พระศาสดา พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐกว่านักปราชญ์ทั้งหลาย ได้ตรัสถามเราว่า คุณก่อนบังคี่สะ ท่านรู้ศึรยะของคนที่ตายไปแล้วว่า จะไปสู่สุคติหรือทุคติด้วยวิชาพิเศษของท่านจริงหรือ ถ้าท่านสามารถก็ขอให้ท่านบอกมาเถิด

เมื่อเรากราบทูลว่า เป็นศึรยะของคนที่เกิดในรกมนุษยโลกและเทวโลก

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้นำของโลกได้แสดงศึรยะของพระฉินาสพ ลำดับนั้น เราหมดมานะ จึงได้ทูลอ้อนวอนขอบรรพชา ครั้นบรรพชาแล้ว ได้กล่าวสคฺดีพระสคฺตเจ้าโดยไม่เลือกสถานที ครั้นนั้นแล ภิกษุทั้งหลายพากันโพนทนาว่า เราเป็นจินตกรวิ

ลำดับนั้น พระพุทธเจ้าผู้นำชั้นวิเศษ ได้ตรัสถามเราเพื่อทดลองว่า คาถาเหล่านี้ยอมแจ่มแจ้งโดยควรแก่เหตุแก่คนทั้งหลายผู้ตริกตรองแล้วมิใช่หรือ

เราทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียร ข้าพระ-

องค์ไม่ใช่ นักกายกอลอน แต่ว่าคาถาทิ้งหลายแจ่มแจ้ง
โดยควรแก่เหตุแก่ข้าพระองค์

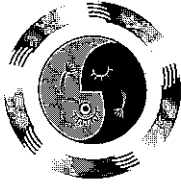
พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ดูก่อนวังคีสะ ถ้า
กระนั้นท่านจงกล่าวคาถาสุดดีพระธีรเจ้าผู้เป็นพระ-
ฤาษีสูงสุดแล้ว พระพิชิตมารทรงพอพระทัยในคราว
นั้น จึงทรงตั้งเราไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ

เราดูหมิ่นภิกษุอื่นๆ ก็เพราะปฏิภาณอันวิจิตร
เราเป็นผู้มีศีลเป็นที่รัก จึงเกิดความสลัดใจ เพราะเหตุ
นั้นได้บรรลุพระอรหัต

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสว่า ไม่มีใครอื่นที่จะ
เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีปฏิภาณเหมือนดัง วังคีสะ
ภิกษุนี้ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงจำไว้
อย่างนี้

กรรมที่เราได้ทำไว้ในกัปที่แสน ได้แสดงผลแก่
เราแล้วในอัตภาพนี้ เราหลุดพ้นจากกิเลส เหมือน
ลูกศรพ้นจากแฉ่งฉะนั้น กิเลสทั้งหลายเราเผาเสียแล้ว

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมด
แล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มี

อาสวะอยู่

การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา
เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดย
ลำดับ คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว

คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว คำสอนของ
พระพุทธเจ้าเราทำเสร็จแล้ว

วังคีสเถราปทาน ๗๒/๑๓๔

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

ชุตทกนิกาย อปทาน เล่มที่ ๕)

๑๓

ตั้งปณิธาน

ขอเป็นผู้มีเสียงไพเราะ

พระตฤณภูภักทียเถระ ได้เคยบำเพ็ญกุศลมาแล้ว ในพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ได้สั่งสมบุญอันเป็นอุปนิสัยแห่งพระนิพพานไว้เป็นอันมากในภพนั้น ๆ

ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านได้บังเกิดในตระกูลที่มีโภคะมากมาย ในหังสวดีนคร บรรลุนิติภาวะแล้ว กำลังนั่งฟังธรรมของพระศาสดา ได้มองเห็นภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งพระศาสดาทรงสถาปนาท่านไว้ในตำแหน่งที่เลิศกว่าพวกภิกษุผู้มี

เสียงไพเราะ แม้นตนเองก็ปรารถนาตำแหน่งนั้นบ้าง ได้ถวายมหาทานอันเจือปนด้วยรสหวาน เช่น เนยใส และน้ำตาลกรวดเป็นต้น แต่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า เป็นประมุขแล้วตั้งปณิธานไว้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ในอนาคตกาล แม้ข้าพระองค์ก็พึงเป็นเหมือนภิกษุรูปนี้ คือพึงเป็นผู้เลิศกว่าพวกภิกษุผู้มีเสียงไพเราะ ในพระศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง”

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเห็นว่าเขาไม่มีอันตราย จึงทรงพยากรณ์แล้วเสด็จหลีกไป

เขาทำบุญไว้เป็นอันมากจนตลอดอายุแล้ว ท่อง-
เที่ยวไปในเทวโลกและมนุษย์โลก ได้เสวยสมบัติใน
โลกทั้ง ๒ แล้ว ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระนาม
ว่า ศุสสะ เขาได้บังเกิดเป็นนาคคูเหว่าสวยงาม บินมา
โฉบเอาผลมะม่วงพันธุ์ร้อยไปจากพระราชอุทยาน
มองเห็นพระศาสดาแล้วมีใจเลื่อมใส เกิดความคิดขึ้น
ว่า เราจักถวายแด่พระพุทธเจ้า

พระศาสดา ทรงทราบความเป็นไปทางจิตของ

เขา จึงทรงรับบาตรแล้วประทับนั่ง นกดูเหว่านั้นได้วางผลมะม่วงสุกลงในบาตรของพระทศพล เพื่อให้เขาเกิดความโสมนัสใจ พระศาสดาได้เสวยผลมะม่วงสุกนั้น ขณะที่เขากำลังเห็นอยู่นั้นแล

นกดูเหว่ามีใจเลื่อมใส ระวังยับยั้งอยู่ด้วยความสุขอันเกิดแต่ปีตินั้นนั้นแลตลอด ๗ วัน ด้วยบุญกรรมนั้นนั้นแหละ ทุก ๆ กุพที่เขาเกิดแล้ว จึงได้มีเสียงไพเราะ ในกาลแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่า กัสสปะ เขาได้บังเกิดในตระกูลช่างไม้ ได้ปรากฏว่าเป็นหัวหน้าช่างไม้

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว เขาพูดกะพวกประชาชนผู้เริ่มจะก่อสร้างสถูปประมาณ ๗ โยชน์ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นว่า

“เราจักกระทำวงกลมรอบ ๑ โยชน์ และส่วนสูงอีก ๑ โยชน์”

คนเหล่านั้นทั้งหมดได้ตั้งอยู่ในถ้อยคำของเขาแล้ว เขาได้ช่วยกันสร้างเจดีย์อันมีประมาณต่ำ แต่พระ-

พุทธเจ้า ผู้หาประมาณมิได้ ด้วยประการฉะนี้

ด้วยกรรมอันนั้น ทุกๆที่ที่เขาได้เกิดแล้ว จึงได้มีรูปร่างประมาณต่ำกว่าคนอื่น ๆ

ในกาลแห่งพระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย เขาได้บังเกิดในเรือนอันมีสกุล ได้ปรากฏชื่อว่า ลกฺษณ-ภูกัททิยะ เพราะมีรูปร่างต่ำ และเพราะมีสีระสวยงามคล้ายรูปเปรียบทองคำ ฉะนั้น

ในกาลต่อมาเขาได้ฟังพระธรรมเทศนาของพระ-ศาสดาแล้ว ได้มีศรัทธา บวชแล้วเป็นพหูสูต เป็นพระธรรมกถึกแสดงธรรมแก่คนอื่นด้วยเสียงอันไพเราะ

ต่อมาในวันมีมหรสพวันหนึ่ง หญิงคนใดคนหนึ่ง นั่งรถไปกับพราหมณ์คนหนึ่ง เธอมองเห็นพระ-เถระเข้า จึงหัวเราะจนมองเห็นพื้น พระเถระถือเอากระดูกพินของหญิงคนนั้นมาเป็นนิมิต ทำทานให้บังเกิดขึ้นแล้ว ทำทานนั้นให้เป็นพื้นฐานเจริญวิปัสสนาได้เป็นพระอนาคามี ท่านอยู่ด้วยสติเป็นไปในกายเนื่อง ๆ

วันหนึ่งท่านได้รับคำแนะนำพร้าสอนจากท่านพระธรรมเสนาบดี จนถึงได้ดำรงอยู่ในพระอรหัตถ์ภิกษุและสามเณรบางพวก ไม่รู้ว่าท่านได้บรรลุพระอรหัตถ์แล้ว แกล้งดึงหูท่านเสียบ้าง จับศีรษะ จับแขน หรือจับมือและเท้าเป็นต้นสั้นเล่น เบียดเบียนบ้าง

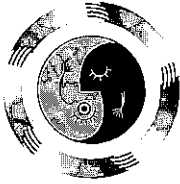
ท่านเป็นพระอรหัตถ์แล้ว เกิดความโสมนัสใจ เมื่อจะประกาศถึงเรื่องราวที่ตนเคยได้ประพฤตินั้นแล้วในกาลก่อนของตน จึงกล่าวข้อความว่า

ในกัปที่แสนแต่กัทรกัปนี้ พระพิชิตมารพระนามว่า ปทุมุตตระ ทรงรู้จบธรรมทั้งปวง เป็นพระผู้นำได้เสด็จอุบัติขึ้นในโลก

ครั้งนั้น เราเป็นบุตรเศรษฐี มีทรัพย์มาก ในพระนครหงส์ชาติ เทียวเดินพักผ่อนอยู่ ได้ไปถึงสังฆาราม

คราวนั้น พระผู้นำ ผู้ส่องโลกให้โชติช่วงพระองค์นั้น ทรงแสดงพระธรรมเทศนา ได้ตรัสสรรเสริญพระสาวกผู้ประเสริฐกว่าภิกษุทั้งหลาย ที่มีเสียงไพเราะ

เราได้สดับพระธรรมเทศนานั้นแล้วก็ชอบใจ จึงได้ทำสักการะแก่พระองค์ผู้แสวงหาคุณอันใหญ่ ถวาย

บังคมพระบาททั้งสองของพระศาสดาแล้ว ปรารถนา
ฐานันดรนั้น

ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้นำชั้นพิเศษ ได้
ตรัสพยากรณ์ในท่ามกลางพระสงฆ์ว่า ในอนาคตกาล
ท่านจักได้ฐานันดรนี้สมดังมโนเรศความปรารถนา

ในกัปที่แสนแต่กัทรกัปนี้ พระศาสดามีพระนาม
ชื่อว่า โคดม ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จัก
เสด็จอุบัติขึ้นในโลก เศรษฐีบุตรผู้นี้จักได้เป็นธรรม-
ทายาทของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นโอรสอันธรรม
เนรมิต เป็นสาวกของพระศาสดา มีนามชื่อว่า กัททิยะ

เพราะกรรมที่ทำไว้ดีนั้น และเพราะการตั้งเจตน์-
จำนงไว้ เราละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ในกัปที่ ๘๒ แต่กัทรกัปนี้ พระพิชิตมารพระนาม
ว่า ศุขสะ เป็นผู้นำยากที่จะหาผู้เสมอ ยากที่จะข่มชี้
ได้สูงสุดกว่าโลกทั้งปวง ได้เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว

และพระพุทธองค์ทรงสมบูรณด้วยจรณะ เป็นผู้
ประเสริฐเที่ยงตรง ทรงมีความเพียรเผากิเลส ทรง
แสวงหาประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ทรงเปลื้อง

สัตว์เป็นอันมากจากกิเลสเครื่องจองจำ

เราเกิดเป็นนาคดูเหมือนว่าขาวในพระอาราม อันนำ
เพลิดเพลินเจริญใจของพระศุภสสัมมาสัมพุทธเจ้า
พระองค์นั้น เราอยู่ที่ต้นมะม่วงใกล้พระคันธกุฎี

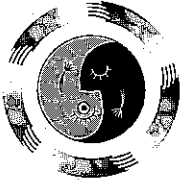
ครั้งนั้น เราเห็นพระพิชิตมารผู้สูงสุด เป็นพระ-
ทักษิณบุคลลเสด็จพระราชดำเนินไปบิณฑบาต จึง
ทำจิตให้เลื่อมใส แล้วร้องด้วยเสียงอันไพเราะ

ครั้งนั้น เรابينไปสวนหลวง คาบผลมะม่วงที่
สุกดีมีเปลือกเหมือนทองคำมาแล้ว น้อมเข้าไปถวาย
แด่พระสัมพุทธเจ้า

เวลานั้นพระพิชิตมารผู้ประกอบด้วยพระกรุณา
ทรงทราบวาระจิตของเรา จึงทรงรับบาตรจากมือของ
ภิกษุผู้อุปัฏฐาก

เรามีจิตรำเริงถวายผลมะม่วงแด่พระมหามุนี
เราใส่บาตรแล้วก็ประนมปึก ร้องด้วยเสียงอันไพเราะ
น่ายินดี เสนาะนำฟัง เพื่อบูชาพระพุทธรเจ้า แล้วไป
นอนหลับ

ครั้งนั้น นกเหยี่ยวผู้มีใจชั่วช้าได้โฉบเอาเรา ผู้มี

จิตเบิกบาน มีอภัยภัยไปสู่ความรักพระพุทธเจ้าไปมา
เสีย

เราจุดจากอัฐภาพนั้นไปเสวยมหันตสุขในสวรรค์
ชั้นดุสิต แล้วมาสู่กำเนิดมนุษย์ เพราะกรรมนั้นพาไป

ในภัทรกัปนี้ พระพุทธเจ้าผู้มีพระนามตามพระ-
โคตรว่า กัสสปะ เป็นเผ่าพันธุ์พรหม มีพระยศใหญ่
ประเสริฐกว่านักปราชญ์ได้เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว

พระองค์ทรงยังพระศาสนาให้โชติช่วง ครอบงำ
เตียรถีย์ผู้หลอกลวง ทรงแนะนำเวไนยสัตว์ พระองค์
พร้อมทั้งพระสาวกปรินิพพานแล้ว

เมื่อพระพุทธองค์ผู้เลิศในโลกปรินิพพานแล้ว
ประชุมชนเป็นอันมากที่เลื่อมใส จักทำพระสถูปของ
พระศาสดา เพื่อต้องการจะบูชาพระพุทธเจ้า

เขาปรึกษากันอย่างนี้ว่า จักช่วยกันทำพระสถูป
ของพระศาสดาผู้แสวงหาพระคุณอันใหญ่ ให้สูง ๗
โยชน์ ประดับด้วยแก้ว ๗ ประการ

ครั้งนั้น เราเป็นจอมทัพของพระเจ้าแผ่นดิน
แคว้นกาสิ พระนามว่ากิกิ ได้พุดตลประมาณ ที่พระ-

เจดีย์ของพระพุทธเจ้า ผู้ไม่มีประมาณเสีย

ครั้งนั้น ชนเหล่านั้นได้ช่วยกันทำเจดีย์ของ
พระศาสดา ผู้มีพระปัญญากว้างนรชน สูงโยชน์เดียว
ประดับด้วยรัตนนานาชนิด ตามถ้อยคำของเรา

เพราะกรรมที่ทำไว้ดีนั้น และเพราะการตั้งเจดีย์-
จำนงไว้ เราละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

ก็ในภพสุดท้ายในบัดนี้ เราเกิดในสกุลเศรษฐีอัน
มั่งคั่งสมบูรณ์ มีทรัพย์มากมาย ในพระนครสาวัตถี
อันประเสริฐ

เราได้เห็นพระสุคตเจ้าในเวลาเสด็จเข้าพระนคร
ก็อัศจรรย์ใจจึงบรรพชา ไม่นานก็ได้บรรลอรหัต

เพราะกรรมคือการลดประมาณของพระเจดีย์เรา
ได้ทำไว้ เราจึงมีร่างกายต่ำเตี้ย ควรจะเป็นร่างกายกลม

เรานุชาพระพุทธเจ้าสูงสุดด้วยเสียงอันไพเราะ จึง
ได้ถึงความเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีเสียงไพเราะ

เพราะการถวายผลไม้แด่พระพุทธเจ้า และเพราะ
การอนุสรณ์ถึงพระพุทธคุณ เราจึงสมบูรณ์ด้วยสามัญ-
ผล ไม่มีอาสวะอยู่

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดขวางตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่

การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำสำเร็จแล้ว

คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีธา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว คำสอนของพระพุทธเจ้าเราทำเสร็จแล้ว

ลक्षणฎกัทัยเถราปทาน ๗๒/๑๓๑

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

ขุททกนิกาย อปทาน เล่มที่ ๕)

๑๔

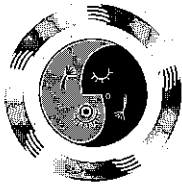
คนใจถวยทาน แก่พระอรหันต์

วันหนึ่ง พระมหากัสสปเถระ ออกจากนิโรธ-
สมาบัติ โดยล่วงไป ๗ วัน ออกไปแล้ว ด้วยคิดว่า

“จักเที่ยวบิณฑบาต ตามลำดับตรอก ในกรุง
ราชคฤห์”

ในสมัยนั้น นางอัสรประมาณ ๕๐๐ มีเท้า
เหมือนเท้านกพิราบ เป็นบริจาริกาของท้าวสักกเทว-
ราช เกิดความอุตสาหะว่า

“จักถวายบิณฑบาตแก่พระเถระ”

จึงตระเตรียมบิณฑบาต ๕๐๐ ที่ แล้วถือมาขึ้น
อยู่ในระหว่างทาง กล่าวว่า

“นิมนต์รับบิณฑบาตนี้เจ้าข้า โปรดทำความ
สงเคราะห์แก่พวกดิฉันเถิด”

“พวกเจ้าจงไปเสียเถิด ฉันทักทำความสงเคราะห์
พวกคนเข็ญใจ” พระมหากัสสปะร้องห้าม

“ขอท่านอย่าให้พวกดิฉันฉิบหายเสียเลย เจ้าข้า
โปรดทำความสงเคราะห์พวกดิฉันเถิด” นางอัปสร
ขอร้อง

พระเถระรู้แล้ว จึงห้ามเสียอีก แล้วตีดนิ้ว บอก
นางอัปสรทั้งหลายผู้ไม่ปรารถนาจะหลีกไปยังอ้อนวอน
อยู่ว่า

“พวกเจ้าไม่รู้จักประมาณตัว จงหลีกไป”

นางอัปสรเหล่านั้น ฟังเสียงนิ้วมือของพระเถระ
แล้ว ไม่อาจเพื่อจะยืนขัดแข็งอยู่ได้ จึงหนีไปยังเทว-
โลกตามเดิม

ท้าวสักกะตรัสถามว่า “พวกหล่อนไปไหนกันมา”

“หม่อมฉันพากันไปด้วยหมายว่า จักถวาย

บิณฑบาตแก่พระมหากัสสปะเถระผู้ออกจากสมาบัติ
พระเจ้าข้า” เหล่าอัปสรทูลท่านท้าวสักกะ

“พวกหล่อนถวายแล้วหรือ?”

“พระเถระไม่ปรารถนาจะรับ”

“พระเถระพูดอย่างไร?”

“ท่านพูดว่า “จักทำความสงเคราะห์พวกคน
เจิญใจ” พระเจ้าข้า”

“พวกหล่อนไปกันด้วยอาการอย่างไร?”

“ไปด้วยอาการนี้แล พระเจ้าข้า”

ท้าวสักกะ ตรัสว่า “หญิงเช่นพวกหล่อน จัก
ถวายบิณฑบาตแก่พระเถระได้อย่างไร?”

ประสงค์จะถวายด้วยพระองค์เอง จึงแปลงเป็น
คนแก่คร่ำคร่าด้วยอำนาจขรา มีพันทัก มีผมหงอก
หลังโก่ง เป็นช่างทอผ้าผู้เฒ่า ทรงทำแม้นางสุชาดาผู้
เทพธิดา ให้เป็นหญิงแก่ เหมือนอย่างนั้นนั้นแล แล้ว
ทรงนิรมิตถนนข้างเครื่องทอผ้าขึ้นสายหนึ่ง ประทับ
จึงเครื่องทอผ้าอยู่

ฝ่ายพระเถระเดินบ้ายหน้าเข้าเมือง ด้วยหวังว่า

“จ๊กทำความสงเคราะห์พวกคนเจ็บใจ”

เห็นถนนสายนั้น นอกเมืองนั้นแล แลดูอยู่ก็ได้

เห็นคน ๒ คน

ในขณะนั้น ท้าวสักกะกำลังซึ้งเครื่องทอผ้า นาง
สุชาดากรอหลอด

พระเถระคิดว่า “สองคนนี้ แม้ในเวลาแก่ก็ยัง
ทำงาน ในเมืองนี้ผู้ที่เจ็บใจกว่าสองคนนี้เห็นจะ
ไม่มี เราจ๊กรับภักดิ์แม่ประมาณกระบวยหนึ่งที่สองคนนี้
ถวาย แล้วทำความสงเคราะห์แก่คนสองคนนี้”

พระเถระได้บ้ายหน้าไปตรงเรือนของคนทั้งสอง
นั้นแล

ท้าวสักกะทอดพระเนตรเห็นพระเถระนั้นมาอยู่
จึงตรัสกะนางสุชาดาว่า

“หล่อน พระผู้เป็นเจ้าของเราเดินมาทางนี้ เธอ
จงนั่งทำเป็นเหมือนไม่เห็นท่านเสีย จันจ๊กดวงท่าน
สักครู่หนึ่ง แล้วจึงถวายบิณฑบาต”

พระเถระได้มายืนอยู่ที่ประตูเรือนแล้ว แม้สอง
ผิวเมียนั้นก็ทำเป็นเหมือนไม่เห็น ทำแต่การงานของ

ตนฝ่ายเดียว คอยอยู่หน่วยหนึ่งแล้ว

ท้าวสักกะตรัสว่า “ที่ประตูเรือนดูเหมือน (มี) พระเถระยืนอยู่รูปหนึ่ง เธอจงไปตรวจดูก่อน”

นางสุชาดาตอบว่า “ท่านจงไปตรวจดูเถอะ นาย”

ท้าวเธอเสด็จออกจากเรือนแล้ว ทรงไหว้พระเถระด้วยเบญจางคประดิษฐ์ แล้วเอาพระหัตถ์ทั้งสอง ทำพระชานูแล้วถอนใจ เสด็จลุกขึ้น ย่อพระองค์ลง หน่วยหนึ่ง ตรัสว่า

“พระผู้เป็นเจ้า เป็นพระเถระรูปไหนหนอแล?”
แล้วตรัสว่า “ตาของผมฝ้าฟาง” แล้วทรงวางพระหัตถ์ไว้เหนือพระนลาต (ป่องหน้า) ทรงแหงนดูแล้ว ตรัสว่า

“โอ ตายจริง! พระผู้เป็นเจ้า พระมหากัสสปเถระของเรา นาน ๆ จึงมายังประตูกระท่อมของเรา มีอะไรอยู่ในเรือนบ้างไหม?”

นางสุชาดาทำเป็นกุสุมุขอยู่หน่วยหนึ่งแล้ว ได้ให้คำตอบว่า “มี นาย”

ท้าวสักกะตรัสว่า “ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้าอย่า

คิดเลยว่า “ทานเส้าหมอง หรือประณีต” โปรดทำ
ความสงเคราะห์แก่กรรมทั้งสองเกิด” ก็ทรงรับบาตร
ไว้

พระเถระคิดว่า “ทานที่สองฝั้วเมียนั้นถวายแล้ว
จะเป็นน้ำผักดองหรือรำกำมือหนึ่งก็ตามที่ เราจักทำ
ความสงเคราะห์แก่สองฝั้วเมียนั้น” จึงได้ให้บาตรไป

ท้าวสักกะนั้น เสด็จเข้าไปภายในเรือนแล้ว ทรง
กดข้าวสุกออกจากหม้อ ใส่เต็มบาตรแล้วมอบถวาย
ในมือพระเถระ

บิณฑบาตนั้นมีแกงและกับมากมาย และหอม
ตลบอบอวลยิ่งนัก

พระเถระคิดว่า “ชายนี้ มีศักดิ์น้อย บิณฑบาต
มีศักดิ์มาก เช่นกับโภชนะของท้าวสักกะ นั้นใคร
หนอ?” คิดไปคิดมาพระเถระก็ทราบว่ายานนั้น “เป็น
ท้าวสักกะ” จึงกล่าวว่า

“พระองค์ทรงแย่งสมบัติของคนเข็ญใจ (จัดว่า)
ทำกรรมหนักแล้ว ใคร ๆ ก็ตามที่เป็นคนเข็ญใจ ถวาย
ทานแก่อาตมภาพในวันนี้ จักพึงได้ตำแหน่งเสนาบดี

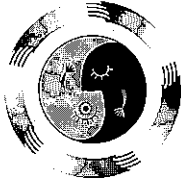
หรือตำแหน่งเศรษฐี”

ท้าวสักกะตรัสว่า “ผู้ที่เขินใจไปกว่ากระผมไม่มีเลย ขอรับ”

พระเถระกล่าวว่า “พระองค์เสวยสิริราชสมบัติในเทวโลก จะจัดว่าเป็นคนเขินใจ เพราะเหตุไร?”

“อย่างที่พระเจ้าเป็นเจ้าว่า ก็ถูกละขอรับ แต่เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีทรงอุบัติ กระผมได้ทำกัลยาณกรรมไว้ เมื่อพุทธรูปบาทกาลยังเป็นไปอยู่ เทพบุตรผู้มีศักดิ์เสมอกัน ๓ องค์เหล่านี้ คือ จูพรธเทพบุตร, มารธเทพบุตร, อนเนกวัณณเทพบุตรทำกัลยาณกรรมแล้ว ได้เกิดในที่ใกล้ของกระผม มีเดชมากกว่ากระผม ก็กระผมเมื่อเทพบุตรทั้งสามนั้นพาพวกบริวารกลางสูระหว่างถนนด้วยคิดว่า “จักเล่นนักขัตฤกษ์” กระผมต้องหนีเข้าตำหนัก เพราะเดชจากสิริระของเทพบุตรทั้งสามนั้น ท่วมทับสิริระของกระผม เดชจากสิริระของกระผม ไม่ท่วมทับสิริระของเทพบุตรทั้งสามนั้น ใครจะเขินใจกว่ากระผมเล่า? ขอรับ”

“แม้เมื่อเป็นอย่างนั้น ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป พระองค์

อย่าได้ลวงถวายทานแก่อาดมภาพอย่างนี้”

“เมื่อกระผมลวงถวายทานแก่ท่าน กุศลจะมีแก่
กระผมหรือไม่มี”

“มี พระองค์”

“เมื่อเป็นอย่างนั้น การทำกุศลกรรมก็จัดเป็น
หน้าที่ของกระผมขอรับ”

ท้าวเชอตร์สออย่างนั้นแล้ว ทรงไหว้พระเถระ พา
นางสุชาดาทรงทำปทักษิณพระเถระแล้ว เหาะขึ้นสู่
เวหาส ทรงเปล่งอุทานว่า

“โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้ว
ในท่านพระกัสสป”

เพราะเหตุนี้ พระธรรมสังคากาจารย์ จึงกล่าว
ว่า

“สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ใน
พระเวฬุวันกถกนิวาปสถาน ใกล้กรุงราชคฤห์ ก็
โดยสมัยนั้นแล ท่านพระมหากัสสปอยู่ที่ปีปผลึกูหา
นั่งเข้าสมาธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยบัลลังก์เดียวสิ้น
๗ วัน

ครั้งนั้นแล ท่านพระมหากัสสปโดยล่วง ๗ วัน
นั้นแล้ว จึงออกจากสมาธินั้น ครั้งนั้นแล ท่านพระ-
มหากัสสป ผู้ออกจากสมาธินั้นแล้ว ได้มีความปริวิตก
อย่างนี้ว่า “โฉนหนอ? เราพึงเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์
เพื่อบิณฑบาต” ก็โดยสมัยนั้นแล เทวดาประมาณ ๕๐๐
ถึงความขวนขวาย เพื่อจะให้ท่านพระมหากัสสปได้
บิณฑบาต

ครั้งนั้นแล ท่านพระมหากัสสป ห้ามเทวดา
ประมาณ ๕๐๐ เหล่านั้นแล้วในเวลาเช้า นุ่ง(สบง)
แล้วถือบาตรและจีวรเข้าไปสู่กรุงราชคฤห์เพื่อบิณฑ-
บาต ก็โดยสมัยนั้นแล ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเหล่า
เทพเจ้า ทรงประสงค์จะถวายบิณฑบาตแก่ท่านพระ
มหากัสสป ทรงนิรมิตเป็นช่างทอผ้า นั่งทอผ้าอยู่
อสุรกัญญานามว่า สุชาดา กรอหลอด

ท่านพระมหากัสสปเข้าไปหาท้าวสักกะ

ท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทพเจ้าได้ทอดพระเนตร
เห็นพระมหากัสสปกำลังเดินมา แต่ที่ไกลเที่ยว

ครั้นแล้ว จึงเสด็จออกจากเรือน ทรงต้อนรับ รับ

บาตรจากมือ เสด็จเข้าไปสู่เรือน คดข้าวสุกจากหม้อ
ใส่เต็มบาตรแล้ว ได้ถวายแก่ท่านพระมหากัสสป

บิณฑบาตนั้น ได้มีกับมากมาย มีแกงเหลือหลาย
ท่านพระมหากัสสป ได้มีความปริวิตกอย่างนี้ว่า
“ผู้มีฤทธิ์มีอานุภาพเห็นปานนี้ นี่คือใครกันหนอ?”

ท่านพระมหากัสสป ได้มีความปริวิตกอย่างนี้ว่า
“นี่คือท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเหล่าเทพแน่นอน”

ครั้นทราบแล้ว ได้กล่าวคำนี้แก่ท้าวสักกะ ผู้เป็น
จอมแห่งเหล่าเทพเจ้าว่า

“ท้าวโกสีย์ กรรมนี้ อันพระองค์ทรงทำแล้ว
พระองค์อย่าได้ทรงทำกรรมเห็นปานนี้อีกเลย”

ท้าวสักกะตรัสว่า “ท่านกัสสป ผู้เจริญ แม้พวก
ผมก็ต้องการบุญ แม้พวกผมก็ควรทำบุญ”

ท้าวสักกะ ผู้เป็นจอมแห่งเทพเจ้า อภิวัตน์ท่าน
พระมหากัสสปแล้ว ทรงทำปทักษิณ เหาะขึ้นสู่เวหาส
ทรงเปล่งอุทาน ๓ ครั้ง ในอากาศกลางหาว

“โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้ว
ในท่านพระกัสสป โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เรา

ได้ตั้งไว้ดีแล้วในท่านพระกัสสป โอ ท่านที่เป็นทาน
อย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้วในท่านพระกัสสป”

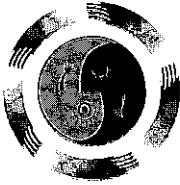
พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับยืนอยู่ในพระวิหาร
นั้นแล ได้ทรงสดับเสียงของท้าวสักกะนั้น จึงตรัส
เรียกภิกษุทั้งหลายมาแล้ว ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย!
พวกเธอจงดูท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเหล่าเทพเจ้า
ทรงเปล่งอุทาน เสด็จไปทางอากาศ”

ภิกษุทั้งหลายทูลถามว่า “ก็ท้าวสักกะ ทำอะไร?
พระเจ้าข้า”

“ท้าวเธอหลงถวายนินชวาทแก่กัสสปผู้บุตร
ของเรา ครั้นถวายนินชวาทนั้นแล้ว ดีพระทัย พลัง
ทรงเปล่งอุทานไป”

“ท้าวเธอทราบได้อย่างไรว่า ถวายนินชวาทแก่
พระเถระควรพระเจ้าข้า?”

“ภิกษุทั้งหลาย! ทั้งเหล่าเทพเจ้า ทั้งเหล่ามนุษย์
ย่อมพอใจภิกษุผู้ถือการเทียวนินชวาทเป็นวัตร ชื่อ
ว่าเช่นบุตรของเรา” แม้พระองค์เองก็ทรงเปล่งอุทาน
แล้ว

ในพระสูตร คำมาแล้วเท่านั้นนั้นเกี่ยวว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงสดับแล้วแล ซึ่งเสียงของท้าวสักกะผู้เป็นจอมแห่งเทพเจ้า ผู้เหาะขึ้นสู่เวหาสทรงเปล่งอุทาน ๓ ครั้ง ในอากาศกลางหาว่า

“โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้ว ในท่านพระกัสสป โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้วในท่านพระกัสสป โอ ทานที่เป็นทานอย่างเยี่ยม เราได้ตั้งไว้ดีแล้วในท่านพระกัสสป”

ด้วยพระโสตราตุอันเป็นทิพย์ หมดจด ล่วงเสียซึ่งโสตราของมนุษย์”

เรื่องถวายบิณฑบาตแก่พระมหากัสสปเถระ ๔๑/๔๒

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

พุทธทนิกาย คณาธรรมมบท

เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๒ ตอนที่ ๒)

กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

เรียบเรียงจากคำสอนของ พระเมธีชรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

กฎแห่งกรรมและการกลับชาติมาเกิดของภวະน้อย

รวบรวมและเรียบเรียงโดย ปรภคยชรรรม

ISBN 974-89386-8-9

จำนวนพิมพ์ ๔,๐๐๐ เล่ม

ปีที่จัดพิมพ์ : พุทธศักราช ๒๕๓๕

ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณท่านพระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ,
ผู้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นอย่างดี บุญกุศลอันบังเกิดจากการกระทำใน
ครั้งนี้ ขอน้อมถวายแด่พระเถระผู้ทรงคุณ ผู้เปี่ยมด้วยพระเมตตาธรรม
แก่ชาวโลกทั้งหลาย

การพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำ
สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญกรรมทาน
คือการให้ธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยม
อีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม อันจะ
อำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชนตราบนานเท่านาน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นกรรมทาน โปรดติดต่อที่
ธรรมสภา ๓๕/๒๗๐ ถนนจรัลสนิทวงศ์ ๖๒ เขตบางพลัด กทม. ๑๐๗๐๐
โทร. ๔๓๔-๔๒๖๗, ๔๓๔-๓๕๖๖, ๔๔๑-๑๕๓๕ โทรสาร ๔๒๔-๐๓๗๕

โปรดช่วยสมทบค่าจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้จำนวน ๑๐๐ บาท

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

ดรรชนี

ก

กตัตตากรรม	59
กรรม	41, 44, 45, 47, 54, 55, 57, 67, 103, 157, 158, 159, 209
กรรมนิमित	56
กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	2
กระเสจิต	48, 61
กัมมสังขธา	13
กัมมัญฐาน	191
กัมมัสสกตาสังขธา	13
กัสสปะ	203, 208
กาม	113, 116, 117, 150, 151, 153, 154, 155, 156
กายทุจริต	156
กาลามสูตร	2
กิเลส	38, 39, 40

ข

ขณิกมรณะ 63

ค

คตินิยม 56

คถาคตโพธิสัทธา 12

ครุกรรม 58

คฤหบดี 125, 126, 127, 128,
130, 132, 135

ความโกรธ 158

ความเชื่อ 12

ความประพฤติเป็นธรรม 132, 133, 135, 136

ความประพฤติไม่เป็นธรรม 127, 128, 131

ความประพฤติไม่สม่ำเสมอ 127, 128, 131

ความประพฤติสม่ำเสมอ 132, 133, 135, 136

ความพอใจ 164, 165

ความโลภ 157

ความหลง 158

โคดม 206

จ

จิต	33, 34, 35, 55, 60, 61, 62
จิตปกัฏสสร	34
จีวร	169, 171
จุดิจิต	64, 65
จูฬรทเทพบุตร	217
เจตสิก	36, 38

ฉ

ฉันทราคะ	161, 162, 163, 165
----------	--------------------

ญ

ญาณสมาบัติ	23
------------	----

ต

ตัมหา	171
ไตรลักษณ์	60

ท

ท้าวสักกะ	214, 215, 216, 219, 220
ทิวฐุธรรมเวทนียกรรม	53
ทุกข์	120
ทุกข์โถมน์ส	121
เทพบุตร	217
โถมน์ส	120
โทษ	175
โทษของกาม	149, 152, 154, 155, 156
โทสะ	157

ธ

ธรรม	175
ธรรมสมาทาน	111, 112

น

นครราชกฤหี	197
นางสุชาดา	215

นางอัปสร	211, 212
บ	
บาป	47
บารมี 10 ทศ	91
บิณฑบาต	212, 221
บุญ	47
ป	
ปฏิสนธิจิต	64, 65
ปฏิสัมภทา 4	148, 200, 210
ปทุมุตตระ	192, 201, 205
ปรารภนันทราคะ	162, 163, 164, 165
ปริพาชิกา	116
ปริพาชก	186
ปริพาชิกา	186
ปายาสีราชาญญสูตร	25
ผ	
ผ้าสาฎก	168

พ

พระกัศสป	222
พระกุมารกัศสปเถระ	6, 31, 32
พระคันธกุฎี	179
พระโคดม	125, 126, 140, 188
พระติสสเถระ	167
พระเถระ	214, 215, 216, 217
พระธรรมสังคากาจารย์	217
พระนครสาวัตถิ	209
พระนิโครธกัปปะเถระ	191
พระผู้มีพระภาคเจ้า	124, 125, 144, 193, 195, 202
พระพิชิตมาร	192, 217
พระพุทธรเจ้า	92, 145, 193
พระมหากัศสป	219, 220
พระมหากัศสปเถระ	211
พระมหามุนี	146
พระยาปายาสี	26, 30
พระลกุณฎกัถกัทธิยเถระ	201
พระวังคีสะ	191

พระศาสดา	188, 189, 190, 196
พระสมณโคดม	178, 179
พระสารีบุตรเถระ	197
พราหมณ์	125, 126, 127, 128, 130, 132, 135
ปลั่งกรรม	65
พุทธปรัชญา	3
พุทธศาสนา	3
ภ	
ภพภูมิ	60
ภวังคจิต	47, 48, 49, 50, 54
ภัททียะ	206
ม	
มโนทุจริต	156
มหาบุริสลักษณะ	95, 96, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110
มหารถเทพบุตร	217

มิจนาทิกฐิติ	15, 40
โมหะ	157
ด	
ลคุณฉุกัททียะ	204
ลამะ	84
ลამะ ทับแทน เยเซ	70, 74, 83
ลამะเยเซ	70, 75, 81,82, 83
โลกะ	157
ว	
วจิตุจริต	156
วังคีสะ	186, 187, 189, 190, 196
วิญญาณ	60
วิญญาณธาตุ	33
วิญญาณโสตะ	61
วิถิจิต	49
วิทยาศาสตร์	21, 23
วิปัสสนากัมมัฏฐาน	191

วิปากศัพท์า	13
วิโมกษ์ 8	148, 200, 210

ศ

ศรัทธา	13
--------	----

ส

สมณสากยบุตร	181
สมบัติ 4 ประการ	51, 53
สัทธานุภาพสัมปยุต	12
สันตติ	62
สัพพัญญู	146

อ

อโหสะ	158
อนกวัณณเทพบุตร	217
อภิญา	23, 148, 200, 210
อโภกะ	158
อัญญเศียรถีย์	178
อาจิณณกรรม	58

อาสวะ	147
อุปปีชเวทนียธรรม	54